

Тем, что эта книга дошла до Вас, мы обязаны в первую очередь библиотекарям, которые долгие годы бережно хранили её. Сотрудники Google оцифровали её в рамках проекта, цель которого – сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Эта книга находится в общественном достоянии. В общих чертах, юридически, книга передаётся в общественное достояние, когда истекает срок действия имущественных авторских прав на неё, а также если правообладатель сам передал её в общественное достояние или не заявил на неё авторских прав. Такие книги – это ключ к прошлому, к сокровищам нашей истории и культуры, и к знаниям, которые зачастую нигде больше не найдёшь.

В этой цифровой копии мы оставили без изменений все рукописные пометки, которые были в оригинальном издании. Пускай они будут напоминанием о всех тех руках, через которые прошла эта книга – автора, издателя, библиотекаря и предыдущих читателей – чтобы наконец попасть в Ваши.

Правила пользования

Мы гордимся нашим сотрудничеством с библиотеками, в рамках которого мы оцифровываем книги в общественном достоянии и делаем их доступными для всех. Эти книги принадлежат всему человечеству, а мы – лишь их хранители. Тем не менее, оцифровка книг и поддержка этого проекта стоят немало, и поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые меры, чтобы предотвратить коммерческое использование этих книг. Одна из них – это технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас:

- **Не использовать файлы в коммерческих целях.** Мы разработали программу Поиска по книгам Google для всех пользователей, поэтому, пожалуйста, используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- **Не отправлять автоматические запросы.** Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого рода. Если Вам требуется доступ к большим объёмам текстов для исследований в области машинного перевода, оптического распознавания текста, или в других похожих целях, свяжитесь с нами. Для этих целей мы настоятельно рекомендуем использовать исключительно материалы в общественном достоянии.
- **Не удалять логотипы и другие атрибуты Google из файлов.** Изображения в каждом файле помечены логотипами Google для того, чтобы рассказать читателям о нашем проекте и помочь им найти дополнительные материалы. Не удаляйте их.
- **Соблюдать законы Вашей и других стран.** В конечном итоге, именно Вы несёте полную ответственность за Ваши действия – поэтому, пожалуйста, убедитесь, что Вы не нарушаете соответствующие законы Вашей или других стран. Имейте в виду, что даже если книга более не находится под защитой авторских прав в США, то это ещё совсем не значит, что её можно распространять в других странах. К сожалению, законодательство в сфере интеллектуальной собственности очень разнообразно, и не существует универсального способа определить, как разрешено использовать книгу в конкретной стране. Не рассчитывайте на то, что если книга появилась в поиске по книгам Google, то её можно использовать где и как угодно. Наказание за нарушение авторских прав может оказаться очень серьёзным.

О программе

Наша миссия – организовать информацию во всём мире и сделать её доступной и полезной для всех. Поиск по книгам Google помогает пользователям найти книги со всего света, а авторам и издателям – новых читателей. Чтобы произвести поиск по этой книге в полнотекстовом режиме, откройте страницу <http://books.google.com>.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Ms. 302
n.

Paschal-Aucher.
a

**BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.**

Nummari Pa. n. 360

*Catal. Windesheimianum
Pag. 113*

A
GRAMMAR
ARMENIAN AND ENGLISH

A
GRAMMAR
ARMENIAN AND ENGLISH

BY
P. PASCHAL AUCHER

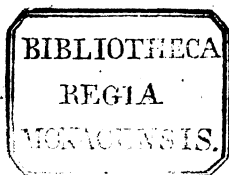
D. D.

VENICE
Printed at the Armenian press

OF ST. LAZARUS

—
1832

ADVERTISEMENT

The Author having published in 1819. the first Edition of his Armenian Grammar for the use of English Students of that language, is encouraged to republish it in a more correct and complete form.

In the present Edition will be found some specimens of Armenian Poetry, and some translations of Lord Byron from the Armenian into English; and there are added, by way of exercise, Extracts from the best Armenian Writers. Some of which are accompanied also with English translations.

It is therefore hoped that the Volume in its present form will prove an acquisition, and meet with a continuance of public approbation.

Եւ նստան Տարսնի . . . եւ զբնիս Արարատայ :

ՏճճԳ . Ը . 4 .

---

*And the Ark rested .... upon the mountains
of Ararat.*

Gen. VIII. 4.

A

GRAMMAR

Grammar teaches the art of speaking and writing correctly.

Human discourse is formed of letters, syllables and words.

Letters are the elements of a syllable.

A syllable is either one letter, or the union of letters.

A word is one or more syllables, which express some thing.

The union of words to explain our thoughts completely is called discourse.

The harmony of words with the rules of Grammar is called Syntax.

ALPHABET.

The Armenian Alphabet consists of thirty-eight letters.

Form.	Name.	Sound.
Ա	ա	Ipe (as in <i>ripe</i>)
Բ	բ	A (as in <i>father</i> .)
Գ	գ	P soft.
Դ	դ	pien,
Ե	ե	kim,
Զ	զ	K, C, Q.
Է	է	tab,
Ը	ը	T soft.
Թ	թ	yetch,
Ձ	ձ	YE (as in <i>yes</i> .)
Ղ	ղ	Z or S soft.
Ճ	ճ	é,
Ը	ը	E (as in <i>met</i> .)
Թ	թ	yet, like French <i>e</i> mute, or as english
Ձ	ձ	U (in <i>us</i> .)
Ղ	ղ	twoh,
Ճ	ճ	T hard.
Ը	ը	j (french, or <i>zh</i> or as english <i>s</i> in the words <i>pleasure</i> , <i>measure</i> , <i>confusion</i> .)
Ի	ի	ianni,
Լ	լ	I or E.
Խ	խ	liane,
Կ	կ	L.
Ջ	ճ	khé,
Շ	Շ	CH german, or as greek.
Չ	չ	DZ.
Տ	տ	ghien,
Ն	ն	G hard.
Տ	տ	H.
Ճ	ճ	tzah,
Ղ	ղ	TZ soft.
Ղ	ղ	ghahd,
Ճ	ճ	GH or as <i>γ</i> greek.
Ղ	ղ	je or jde,
Ղ	ղ	J or G soft.
Ղ	ղ	M.
Ղ	ղ	mien,
Ղ	ղ	H soft.
Ղ	ղ	he or ye,

Ն	ն	ն	noo,	N.
Շ	շ	շ	shah;	SH.
Ո	ո	ո	wo,	WO (as in <i>worthy</i> .)
Չ	չ	չ	tchah,	TCH or CH (as in <i>fetch or charity</i> .)
Բ	բ	բ	bé,	B.
Չ	չ	չ	tché or ché,	CH or TCH soft.
Ր	ր	ր	rah,	R hard (as in <i>raft</i> .)
Ս	ս	ս	sé,	S.
Վ	վ	վ	viev,	V.
Դ	դ	դ	dune,	D.
Ր	ր	ր	ré,	R soft.
Յ	յ	յ	tzvoh,	TZ hard.
Ա	ա	ա	une,	U.
Փ	փ	փ	pure,	P.
Կ	կ	կ	ké,	K or CH (as in <i>arch- angel and chaos</i> .)
Օ	օ	օ	o,	O.
Ֆ	ֆ	ֆ	pha or fé,	PH or F. ¹

The 36 Characters from Ն to Կ were formed in the fourth Century, the last two Օ and Ֆ were introduced into the Armenian Alphabet in the twelfth Century.

Vowels.

ա, է, է, ը, ի, ո, լ, օ.

¹ The above sounds are the nearest that can be given in English characters.

Consonants.

բ, դ, զ, ղ, թ, ժ, լ, խ, ծ, կ, հ, ճ, ղ,
 ճ, մ, յ, ն, շ, չ, պ, ղ, ու, ս, վ, ւ, բ,
 ց, փ, ք, ֆ.

SYLLABLE.

A syllable is an articulate sound, as, *առ*,
ար. նա, *nah*. տար, *tar*. աղտ, *aghd*. որմ,
worm. բարդ, *part*. դառն, *karn*. դէմք, *temk*.
 զոր, *zor*. ընդ, *unt*. թիւ, *tiv*. ժամ, *zham*.
 լոյս, *looyce*. ծառ, *dzar*. կալ, *gahl*. հայր,
hire. ձայն, *tzine*. ճան, *jar*. մայր, *mire*. շուն,
shoon. չար, *tchar*. ջուր, *tshoor* or *chure*. սուրբ,
soorp. տէր, *der*. բամ, *rahm*. ցու, *tzoo*. ւիւթ,
ute or *ewt*. փառք, *park*.

A syllable may be also composed of six
 letters, as *սեւամքք*, *siampk*. ջուրքք, *chiurpk*.

Two or three consonants are sometimes
 formed before or after a vowel.

Double consonants at the end of a syllable
 are pronounced short, as, *տարր*, *darr*. քա-
 ղաքք, *cahghack*.

When the word ends with double ն, in
 the pronunciation an շ is inserted, as,
մամնն (*մամնշն*) *madnun*. ձեռնն (*ձեռնշն*)
tziernun.

So also when in the beginning of a word
 the same consonant is doubled, as, *շշուկ*
 (*շշուկ*) *shushoog*. կկոց (*կկոց*) *gugotz*.

When the liquids ն, ղ, բ, are at the end

of a syllable after another consonant, they have equally in the pronunciation the letter ը, as, մոռկն (մոռկն) *moogun*. աստղ (աստղ) *asdugh*. դուստր (դուստր) *toosder*.

But not when they precede the consonant, as, գունտ, *coond*. աղտ, *aghd*. կարգ, *garck*.

Likewise when the consonants are different, as, թուղթ, *tooght*. սուրբք, *soorpk*. հողմք, *hoghmck*.

In the beginning of many words between two consonants the letter ը is understood in the oblique cases in stead of another vowel of the nominative case, as, ձուկն, *tzoogun*. ձկան (ձկան) *tzugan*. միշտ, *mishd*. մշտակայ (մշտակայ) *mushdagah*.

FAMILIAR ABBREVIATIONS

ամ	ամենայն .	ԹԷ or Է	Թենէ .
յի	այսինքն .	Թբ or բ	Թեամբ .
ած	Աստուած .	'ի վր	'ի վերայ .
այ	Աստուծոյ .	կմ	կամ .
ալ	Աստուծով .	Յ	Յիսուս .
զմ	բազում .	նր	նորա .
դր	դորա .	նմնէ	նմանէ .
ել	եալ .	նք	նոքա .
և	եւ .	նց	նոցա .
և	և այլն .	նս	նոսա .
ը	ընդ .	որպէս	որպէս .
ը	ըստ .	պս or պ	պէս .
Թի or ր	Թին .	տր	տորա .
Թե or Է	Թեան .	տմէ	տմանէ .

վք	սոքա .	վտ	վանս .
մյ	սոցա .	վոյ	վանս որոյ .
սցէ	սոցանէ .	տր	տէր .
տբ	սուրբ .	տն	տեառն .
սթյ	սրբոյ .	թ	քան .
սթց	սրբոց .	Վտ	Վրիստոս .

WORD

A word is an articulate sound expressive of our ideas.

Words in the Armenian language consist of eight parts of speech; Nouns, Pronouns, Verbs, Participles, Prepositions, Adverbs, Conjunctions, Interjections.

NOUN

A noun signifies some substance, or quality, as, *մարդ*, man. *երկիր*, earth. *լոյս*, light. *արքայութիւն*, kingdom. *հոգի*, soul, spirit. *անձն*, person. *բնութիւն*, nature. *միտք*, mind, thought. *բարի*, good. *գեղեցիկ*, handsome. *քաղցր*, sweet. *մեծ*, great.

In nouns six peculiarities are to be considered: Gender, Form, Species or Kind, Number, Case, Declension.

GENDER.

In the Armenian language the genders are distinguished by their natural significations, as

MASCULINE.

Ադամ, *Adam*. Մովսէս, *Moses*. Պետրոս, *Peter*. Գրիգոր, *Gregory*. Վարդան, *Vardan*, etc.

Հայր, *father*. Եղբայր, *brother*. ուստր, *son, a male-child*. փեսայ, *a husband, spouse*. աներ, *a father-in-law*. քեռի, *uncle, a mother's brother*. կնքահայր, *gossip, Godfather*. այր, *man, husband*. ծառայ, *a man-servant*. Թագաւոր or արքայ, *king*. նախարար, *satrap, a peer*. ցուլ, *a bull*. Էջն, *an ox*. քաղ, *a he-goat*. խոյ, *ram, a male sheep*. զուարակ, *bullock, a young ox*. Էղջերու, *a stag*. արաղաղ, *cock*, etc.

Մտեան, *tribunal*. զօր, *soldiers*. Հեծելազունք, *cavalry, horse-troops*, etc.

FEMININE.

Եւայ, *Eve*. Սառա, *Sarah*. Մարիամ, *Mary*. Շուշան or Շուշանիկ, *Susanna*. Վարդուհի, *Rose*, etc.

Հանի, *grandmother*. մայր, *mother*. քոյր, *sister*. հարսն, *spouse, bride*. կին, *woman; wife*. դուստր, *daughter*. աղջիկ, *girl, maid*. զոքանչ, *mother-in-law*. նու, *son's wife, daughter-in-law*. սկեսուր, *mother-in-law, husband's mother*. կնքամայր, *gossip, Godmother*. դշխոյ, *inիկին*, Թագուհի, *queen, princess*. օրիորդ, *young girl*. նաժիշտ, *աղախին*, *servant-maid*. կով, *cow*. Էրինջ, *hei-*

fer, a young cow. *մարի*, ewe, female sheep.
մարի, hen. *եղն*, hind, etc.

COMMON

Սարդ, man. *որդի*, զաւակ, child. *տղայ*,
infant. *ժառանգ*, an heir. *Թոռն*, grandson,
 or grand-daughter. *Թռչուն*, bird. *առիւծ*,
lion, or lioness. *կողիւն*, a young beast. *ձառ*,
chick, chicken. *հաւ*, bird, fowl. *ոչխար*,
sheep. *արջառ*, cattle. *աղաւնի*, pigeon, dove.
ձի, horse. *շուն*, dog, bitch. *դիւթ*, charmer.
մարգարէ, prophet, or prophetess, etc.

NEUTER

Ջուր, water. *օդ*, air. *հող*, earth. *մարմն*,
body. *Երկինք*, heaven. *լոյս*, light.
Ժառ, tree. *ձեռք*, hand. *ոտք*, foot. *հոգի*,
soul, spirit. *միտք*, mind. *տուն*, house. *աթոռ*,
chair. *կեանք*, life. *մահ*, death. *համբերութիւն*,
patience. *անիրաւութիւն*, *injustice*, etc.

The genders are distinguished also in this manner: *Սարդ* մարգարէ, prophet, a male prophet. *կին* մարգարէ, prophetess, a female prophet. *այր* մարդ, man, male. *կին* մարդ, woman. *մատակ* առիւծ, lioness, female lion, a she-lion. *արու* աղաւնի, male pigeon. *աղջիկ* տղայ, girl, a female child, etc.

Some genders are indicated also by their terminations, as

MASCULINE.

Յովհաննէս, *John*. Յուլիանոս, *Julian*.
Թանասիոս, *Athanasius*. Թէոդորոս, *Theodore*, etc.

FEMININE.

Յովհաննա, *Joan*. Յուլիանէ, *Juliana*.
Թանասիա, *Athanasia*. Թէոդորա, *Theodora*, etc.

Արդուհի, *Rose*. քրմուհի, *a priestess heathenish*. քահանայուհի, *a priestess*. մարգարէուհի, *a prophetess*. Աստուածուհի, *Goddess*. արքայուհի, թագուհի, տիրուհի, *queen, princess*. վկայուհի, *a she-martyr*. Աբբասուհի, *an Abbess*. Սարկաւազուհի, *Deaconess*, etc.

Արդանոյշ, *Vard's daughter*. Սահականոյշ, *Isaac's daughter*. Խոսրովիդուխան, *Chosroes' daughter*. Արմիզուխան, *Hormistus' daughter*, etc.

FORM.

The forms of the nouns are three: simple, as, *մարդ*, *man*: Accompanied by a particle before, as, *անմարդ*, *inhuman*: Composed of entire words, as, *մարդասէր*, *human, kind*.

The different modes of producing compound epithets and words, are the treasure and ornament of the Armenian language; a thousand varieties of compounded

words may be made in this tongue as may be perceived in the Armenian grammar published 1815.

SPECIES or KIND.

There are two kinds of words: Primitive, as, *մարդ*, *man*: and Derivative or Derived having at the termination a particle, as, *մարդկային*, *human*.

The Derivatives are most abundant in the Armenian language.

NUMBER.

Numbers are two: Singular, as, *մարդ*, *man*: and Plural, as, *մարդք* or *մարդիկ*, *men*.

The plural of some nouns is formed in a particular manner, as, *կին*, *woman*, *կանայք*, *women*. *վանք*, *convent*, *վանորայք*, *վանորեայք* or *վաներայք*, *convents*. *գիր* or *գիրք*, *book*, *գրեան*, *books*. *մանուկ*, *child*, *boy*, *մանկտի*, *children*, *boys*.

The proper nouns are sometimes made plural with the particle *եանք*, as, *Գրիգոր*, *Gregory*, *Գրիգորեանք*, *Gregories*. *Յովհաննէս*, *John*, *Յովհաննիսեանք*, *Johns*.

CASE.

The cases in the Armenian language according to the modern authors are *ten* in number.

1. Nominative, *մարդ*, *the man*.
2. Genitive, *մարդոյ*, *of the man*.
3. Dative, *մարդոյ* or '*ի մարդ*, *to the man*.
4. Accusative, *զմարդ*, *the man*.
5. Ablative, '*ի մարդոյ*, *from the man*.
6. Narrative, *զմարդոյ*, *concerning the man*.
7. Instrumental, *մարդով*, *by means of man*.
8. Circumdativ, *զմարդով*, *about the man*.
9. Commorative, '*ի մարդ* or '*ի մարդում*, *in the man*.
10. Vocative, *ով մարդ*, *o man!*

It is to be remarked in this declension that the second case is changed in the termination. The third in the termination, and is then denominated the *dative-declined-in-the-termination*: and sometimes has before it a letter or preposition, and is then called the *dative-with-the-preposition*. The fourth case has before it the letter *չ*, which is sometimes omitted or understood. The fifth case changes in the termination, and has the letter or preposition '*ի* before it; or the letter *ի*, when followed by a vowel. The sixth case likewise changes in the termination, and has before it the letter *չ*. The seventh case changes in the termination. The eighth case also, and has before it the letter *չ*.

The ninth case has before it the letters *q* or *y*, and when changed in the termination has always before it the same letter or preposition. The tenth case has before it the interjection *u* or *u*, but not always expressed.

According to the ancient authors the cases are properly only six.

1. Nominative.
2. Genitive.
3. Dative.
4. Accusative.
5. Ablative.
6. Instrumental.

And these will be followed in the present grammar.

DECLENSION.

Concerning the number of declensions of the nouns the opinions of authors are various: we will reckon *ten* dividing them into two classes according to the grammar published in 1815.

The first class contains six *simple* or *regular* declensions, and the second four *mixed* or *irregular* declensions: and they are distinguished from the second and sixth cases in this manner.

REGULAR DECLENSIONS.

SINGULAR . .		PLURAL .	
<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>	<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>
1. ի ,	իւ .	ից ,	իւք .
2. ի ,	աւ .	աց ,	աւք OR զք .
3. ոյ ,	ով .	ոց ,	ովք .
4. ան ,	ամբ .	անց ,	ամբք .
5. ու ,	ու .	ուց ,	ուք .
6. եր ,	երբ OR	երց ,	երբք OR
եղ ,	եղք .	եղց ,	եղքք .

IRREGULAR DECLENSIONS.

SINGULAR.		PLURAL.	
<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>	<i>Gen.</i>	<i>Instr.</i>
1. ւոյ ,	ւով OR եաւ .	եաց ,	ւովք OR եայց , եաւք OR եօք .
2. ին ,	ամբ .	անց ,	ամբք .
3. ոջ ,	աւ OR ամբ .	անց ,	ամբք .
4. այ OR եայ ,	աւ OR եաւ .		

FIRST DECLENSION.

SINGULAR.

1. Ըրբայ , the king .
2. Ըրբայի , of the king .
3. Ըրբայի or յարբայ , ցարբայ , to the king .
4. զԸրբայ , the king .

5. Մ^ըբայէ, from the king.
6. Ա^րբայիւ, with or by the king.

PLURAL.

1. Ա^րբայք, the kings.
2. Ա^րբայից, of the kings.
3. Ա^րբայից or յարբայս, ջարբայս, to the kings.
4. զԱ^րբայս, the kings.
5. Մ^ըբայից, from the kings.
6. Ա^րբայիւք, with or by the kings.

It may be seen by this example that the letters *ւ*, *ւ*, *ց*, form the plural; but are not always signs of the plural in the termination of a word, as, քաղաք, *city*. լոյս, *light*. հաց, *bread*: which in the plural form քաղաքք, *cities*. լոյսք, *the lights*. հացք, *the loaves*.

The third and fifth cases carry before them the letter *յ*, when the noun begins with a vowel, and the letter *ի*, when the noun begins with a consonant.

The cases are generally formed either by the addition of a vowel to the nominative, as, բառ, *word*, բառի, *of the word*. գետ, *river*, գետոյ, *of the river*. զգետս, *coat*, զգետսու, *of the coat*. Տրդատ, *Tiridates*, Տրդատոյ, *of Tiridates*: or by placing in the termination of a word the vowel of the last syllable, as, դարբին, *workman*, դարբնի, *of the workman*: or by omitting a vowel of the last syllable, as, ատեան, *tribunal*, ատեանի, *of the tribunal*: or by exchanging one

vowel for another, as, *պարտէզ*, garden, *պարտիզի*, of the garden.

Some nouns have no singular, as, *փառք*, glory. *բարք*, custom. *դժոխք*, hell. *կուռք*, idol. *կեանք*, life. *երեսք*, face. *աղօթք*, prayer, etc.

And others no plural, as, *յոյս*, hope. *սէր*, affection, love. *քուն*, sleep. *երկիր*, earth. *ասր*, wool. *խաւար*, the dark, etc.

SECOND DECLENSION.

SINGULAR.

1. *Վարդ*, the order.
2. *Վարդի*, of the order.
3. *Վարդի* or *'ի կարդ*, առ *կարդ*, to the order.
4. *զՎարդ*, the order.
5. *'ի Վարդէ*, from the order.
6. *Վարդաւ*, with or by the order.

PLURAL.

1. *Վարդք*, the orders.
2. *Վարդաց*, of the orders.
3. *Վարդաց* or *'ի կարդս*, to the orders.
4. *զՎարդս*, the orders.
5. *'ի Վարդաց*, from the orders.
6. *Վարդաւք* or *կարդօք*, with or by the orders.

THIRD DECLENSION

SINGULAR.

1. Մարդ, the man.
2. Մարդոյ, of the man.
3. Մարդոյ or մարդում or 'ի մարդ, to the man.
4. զՄարդ, the man.
5. 'ի Մարդոյ, from the man.
6. Մարդով, with or by the man.

PLURAL.

1. Մարդք, the men.
2. Մարդոց, of the men.
3. Մարդոց or 'ի մարդս, to the men.
4. զՄարդս, the men.
5. 'ի Մարդոց, from the men.
6. Մարդովք, with or by the men.

FOURTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Հիմն, the foundation.
2. Հիման, of the foundation.
3. Հիման or 'ի հիմն, to the foundation.
4. զՀիմն, the foundation.
5. 'ի Հիմանէ, from the foundation.
6. Հիմամբ, with or by the foundation.

PLURAL.

1. Հիմունք, the foundations.
2. Հիմանց, of the foundations.

3. **Հիմանց** or **'ի Հիմունս**, to the foundations.
4. **զհիմունս**, the foundations.
5. **'ի հիմանց**, from the foundations.
6. **հիմամբ**, with or by the foundations.

FIFTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. **Պանձ**, the treasure.
2. **Պանձու**, of the treasure.
3. **Պանձու** or **'ի պանձ**, to the treasure.
4. **զՊանձ**, the treasure.
5. **'ի Պանձէ**, from the treasure.
6. **Պանձու**, with or by the treasure.

PLURAL.

1. **Պանձք**, the treasures.
2. **Պանձուց**, of the treasures.
3. **Պանձուց** or **'ի պանձս**, to the treasures.
4. **զՊանձս**, the treasures.
5. **'ի Պանձուց**, from the treasures.
6. **Պանձուք**, with or by the treasures.

SIXTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. **Մբեր**, the fountain.
2. **Մբեր**, of the fountain.
3. **Մբեր** or **յաղբեր**, to the fountain.
4. **զՄբեր**, the fountain.

5. Մղբերէ or յաղբիւրէ, from the fountain .
6. Մղբերք or աղբերաւ, with or by the fountain .

PLURAL.

1. Մղբերք or աղբիւրք, the fountains.
2. Մղբերց or աղբերաց, of the fountains.
3. Մղբերց, աղբերաց or յաղբերս, յաղբիւրս, to the fountains.
4. զՄղբերս or զաղբիւրս, the fountains.
5. Մղբերց or յաղբերաց, from the fountains.
6. Մղբերքք or աղբերաւք, with or by the fountains.

SEVENTH DECLENSION

SINGULAR.

1. Տեղի, the place.
2. Տեղւոյ, of the place.
3. Տեղւոյ or տեղւոջ or 'ի տեղի, to the place.
4. զՏեղի, the place.
5. 'ի Տեղւոյ or 'ի տեղւոջէ, from the place.
6. Տեղեաւ, with or by the place.

PLURAL.

1. Տեղիք, the places.
2. Տեղեաց, of the places.
3. Տեղեաց or 'ի տեղիս, to the places.
4. զՏեղիս, the places.

5. 'ի Տեղեաց, from the places.
6. Տեղեաք or տեղեօք, with *or* by the places.

EIGHTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Բեռն, the burden.
2. Բեռին, of the burden.
3. Բեռին or 'ի բեռն, to the burden.
4. զԲեռն, the burden.
5. 'ի Բեռանէ, from the burden.
6. Բեռամբ, with *or* by the burden.

PLURAL.

1. Բեռիք, the burdens.
2. Բեռանց, of the burdens.
3. Բեռանց or 'ի բեռինս, to the burdens.
4. զԲեռինս, the burdens.
5. 'ի Բեռանց, from the burdens.
6. Բեռամբք, with *or* by the burdens.

NINTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Կին, the woman *or* the wife.
2. Կնոջ, of the woman.
3. Կնոջ or 'ի կին, to the woman.
4. զԿին, the woman.
5. 'ի Կնոջէ, from the woman.
6. Կնաւ or կանամբ, with *or* by the woman.

PLURAL.

1. **Կանայք**, the women *or* the wives.
2. **Կանանց**, of the women.
3. **Կանանց** *or* **առ կանայս**, to the women.
4. **զԿանայս**, the women.
5. **'ի Կանանց**, from the women.
6. **Կանամբ**, with *or* by the women.

The following are declined in this manner.

SINGULAR.

1. **Գիւղ** *or* **գետ**, the village.
2. **Գիւղը**, of the village.
3. **Գիւղը** *or* **'ի գիւղ**, to the village.
4. **զԳիւղ**, the village.
5. **'ի Գիւղէ**, from the village.
6. **Գիւղիւ**, with *or* by the village.

PLURAL.

1. **Գիւղք**, the villages.
2. **Գիւղից**, of the villages.
3. **Գիւղից** *or* **'ի գիւղս**, to the villages.
4. **զԳիւղս**, the villages.
5. **'ի Գիւղից**, from the villages.
6. **Գիւղիւք** *or* **գիւղք**, with *or* by the villages.

SINGULAR.

1. **Տէր**, the Lord, the Master.
2. **Տէառն**, of the lord.
3. **Տէառն** *or* **ցտէր**, to the lord.

4. զՏէր, the lord.
5. 'ի Տեառնէ or 'ի տեռնէ, from the lord.
6. Տերամբ, with or by the lord.

PLURAL.

1. Տեարք, the Lords, the Masters.
2. Տեարց or տերանց, of the lords.
3. Տեարց, տերանց or ցտեարս, to the lords.
4. զՏեարս, the lords.
5. 'ի Տեարց or 'ի տերանց, from the lords.
6. Տերամբք, with or by the lords.

SINGULAR.

1. Լէր or օր, the day.
2. Լուր, of the day.
3. Լուր or յաւր or յօր, to the day.
4. զԼէր or զօր, the day.
5. յԼէրէ or յօրէ, from the day.
6. Լուրբ, with or by the day.

PLURAL.

1. Լուրք, the days.
2. Լուրց, of the days.
3. Լուրց or յաւուրս, to the days.
4. զԼուրս, the days.
5. յԼուրց, from the days.
6. Լուրբք, with or by the days.

SINGULAR.

1. Հայր, the father.
2. Հաւր or Հօր, of the father.
3. Հաւր, Հօր or ցհայր, to the father.

4. զՀայր, the father.
5. 'ի Հաւրէ or 'ի Հօրէ, from the father.
6. Հարբ, with or by the father.

PLURAL.

1. Հարբ, the fathers.
2. Հարց or Հարանց, of the fathers.
3. Հարց, Հարանց or ցՀարս, to the fathers.
4. զՀարս, the fathers.
5. 'ի Հարց or 'ի Հարանց, from the fathers.
6. Հարբբ, with or by the fathers.

TENTH DECLENSION.

SINGULAR.

1. Տիգրան, Tigranes.
2. Տիգրանայ, of Tigranes.
3. Տիգրանայ or 'ի Տիգրան, to Tigranes.
4. զՏիգրան, Tigranes.
5. 'ի Տիգրանայ, from Tigranes.
6. Տիգրանաւ, with or by Tigranes.

SINGULAR.

1. Հելլենէ, Helena.
2. Հելլենեայ, of Helena.
3. Հելլենեայ or աւ Հելլենէ, to Helena.
4. զՀելլենէ, Helena.
5. 'ի Հելլենեայ, from Helena.
6. Հելլենեաւ, with or by Helena.

ADJECTIVE

An Adjective is a word added to a Substantive to express its quality.

Adjectives in the Armenian language admit besides the number or case the degrees of comparison.

The Comparatives are formed in three modes; 1. with the particle գոյն, as բարի, good, բարեգոյն, better. չար, bad, չարագոյն, worse. բազում, much, many, բազմագոյն, more. 2. with the prepositions քան, եւ, առաւել, as, մեծ, great, մեծ քան, մեծ ևւ, առաւել մեծ, greater. 3. with different cases of the substantive, as, մեծն մարգարէից, greater than all prophets. մեծն ՚ի մարգարէս, greater amongst the prophets.

The Superlatives are also formed in three manners: 1. with the particles ամէն or ամեն, գեր, հիշ, երէտ or եւ put before them, as, ամենաբարի, best. ամենիմաստուն, wisest. գերամաքուր, most clean. մեծավայելուչ, most convenient. եռամեծ, greatest. 2. by adding to them some adverbs, as, ևւ մեծագոյն or մեծագոյն ևւ, greatest. յոյժ վատթարագոյն, անհնարին չար, worst. ամենեկն գեղեցիկ, most handsome. երիցս եղկելի, most miserable. 3. by redoubling the positives, as, մեծամեծ, greatest. չարաչար or չար առաւել քան զչար, worst.

MIDDLE NOUNS

Those nouns are named *middle* or *mixed*, which are neither Substantives nor Pronouns, and are classed generally in English among the Adjectives.

They are of five kinds: Numeral, Partitive, General, Interrogative, and Relative.

THE NOUNS NUMERAL.

The nouns numeral are of five kinds: Absolute, Cardinal, Separative, Distributive, and Replicative.

ABSOLUTE.

Մի or մէն, մեկ, երկ, *one.*

Երկու, *two.*

Երեք or եռ, երբ, *three.*

Չորք or չորս, *four.*

Հինգ, *five.*

Վեց, *six.*

Եւթն or եօթն, *seven.*

Ութ, *eight.*

Ինն, *nine.*

Տասն, *ten.*

Մտասան, *eleven.*

Երկոտասան, *twelve.*

Երեքստասան, *thirteen.*

Չորեքտասան, *fourteen.*

Հնգտասան, *fifteen.*

Վեցտասան, *sixteen.*

Եւթնևտասն or եւթնուտասն, *seventeen.*

Ութևտասն or ութուտասն, *eighteen.*

Իննևտասն or իննուտասն, *nineteen.*

Վասն, *twenty.*

Վասն և մի, *twenty one.*

Երեսուն, *thirty.*

Երեսուն և երկու, *thirty two.*

Վառասուն, *forty.*

Վառասուն և երեք, *forty three.*

Յիսուն, *fifty.*

Յիսուն և չորք, *fifty four.*

Վաթսուն, *sixty.*

Եւթանասուն, *seventy.*

Ութսուն, *eighty.*

Ինասուն, *ninety.*

Ինասուն և ինն, *ninety nine.*

Հարիւր, *hundred.*

Երկերիւր, *two hundred.*

Երեքհարիւր, *three hundred.*

Չորեքհարիւր, *four hundred.*

Հինգհարիւր, *five hundred.*

Վեցհարիւր, *six hundred.*

Եւթնհարիւր, *seven hundred.*

Ութհարիւր, *eight hundred.*

Իննհարիւր, *nine hundred.*

Հազար, *thousand.*

Իւելր or թիւր, *ten thousand.*

CARDINAL.

Մ աջին or առաջնորդ, առաջներորդ, նախ
կին, նախնի, *first.*

Երկրորդ, *second.*

- Երրորդ or երիր, *third.*
 Չորրորդ or չորիր, քաւորդ, *fourth.*
 Հինգերորդ, *fifth.*
 Վեցերորդ, *sixth.*
 Եւթներորդ, *seventh.*
 Ութերորդ, *eighth.*
 Իններորդ, *ninth.*
 Տասներորդ, *tenth.*
 Բասներորդ, *twentieth.*
 Երեսներորդ, *thirtieth.*
 Քառասներորդ, *fortieth.*
 Յիսներորդ, *fiftieth.*
 Վաթմներորդ, *sixtieth.*
 Եւթասաներորդ, *seventieth.*
 Ութաներորդ, *eightieth.*
 Ինսաներորդ, *ninetieth.*
 Հարիւրերորդ or հարիւրորդ, *hundredth.*
 Երկերիւրերորդ, *two hundredth.*
 Հազարերորդ, *thousandth.*

SEPARATIVE.

- Սիակ, *one, sole, only.*
 Երկեակ or երկակ, *two only, two.*
 Երրեակ, *three only, three.*
 Չորեակ or քաւեակ, *four only, four.*
 Հնգեակ, *five only, five.*
 Տասնեակ, *ten only, ten.*
 Եւթասանեակ, *seventy only, seventy.*
 Հարիւրեակ, *hundred only, hundred.*

DISTRIBUTIVE.

- Երկոքեան or երկօրին, *both, the two.*
 Երեքեան or երեքին, *the three.*
 Չորեքեան or չորքին, *the four.*
 Եւթանեքեան or եւթանեքին, *the seven.*
 Երկոտասանեքեան or երկոտասանեքին, *the twelve.*
 Երկաքանչիւր, *both, one and the other.*

REPLICATIVE.

- Երկպատիկ or կրկին, *double, two.*
 Երեքպատիկ, եռապատիկ or երեքկին, *triple, treble, threefold.*
 Չորեքպատիկ, քառապատիկ or չորեքկին, *fourfold.*
 Հինգապատիկ, *quintuple, fivefold.*
 Եւթնապատիկ, *sevenfold.*
 Տասնապատիկ, *tenfold.*
 յարիւրապատիկ, *hundredfold.*
 յազարապատիկ, *thousandfold.*

THE NOUNS PARTITIVE.

- Ոմն, դք, իք, *some, somebody, one, any, whosoever.*
 Իմն, ինչ, *a, one, some, certain, single, any.*
 Երկեանց or իրերաց, *of one, of the other.*
 Եւրաքանչիւր or անցնիւր, *each, every, any.*
 Եւր or միւր, *other, another.*
 Եւլ դք, այլ ոմն, *another.*
 Եւլ իմն, այլ ինչ, *another, different.*

- Միւս ոմն, *another.*
 Իւրաքանչիւր դք, *every one.*
 Իւրաքանչիւր ինչ, *every or any thing.*
 Մի մի, *every, any.*
 Վանի ինչ or քանի մի, *some, not many.*

THE NOUNS GENERAL.

- Եմնայն or ամէն, *all, every, any.*
 Եմնեքեան or ամնեքին, *all, every one.*
 Բոլոր, *all, whole, entire, total.*
 Բոլորեքեան or բոլորեքին, *all, every one.*
 Համայն, Համակ, Համօրէն, քաւ, ողջոյն,
all, whole, entire, total, complete.
 Եմնայն դք, *every one.*
 Եմնայն ինչ, *every or any thing.*
 Ար դք, *whoever, whosoever.*
 Ար ինչ, *whatsoever.*
 Աչ դք, *none, not one, not any, nobody.*
 Աչ ինչ or ոչ մի ինչ, *nothing, not any thing.*

THE NOUNS INTERROGATIVE.

- Ո՞ր or ո՞վ, *who? which person?*
 Ո՞ր, *who? which?*
 Ի՞նչ, *what? which?*
 Վանի, *how much? how many?*
 Ո՞վ դք, ո՞ դք, ո՞ր դք, *whoever? who?*
 Ո՞ր իմն, զի՞նչ ինչ, *whatever? what?*
 Ո՞րպիսի, զի՞նչպիսի, *what? which?*
 Ո՞րքան, ո՞րչափ, *how much? how many?*

THE NOUNS RELATIVE.

Եւայիսի, սոյնպիսի, *such, like, same, similar, as, so.*

Եւղպիսի, դոյնպիսի, *so, as, like, similar.*

Եւնպիսի, նոյնպիսի, *so, as, as that, like that.*

Եւյքան, սոյնքան, *so much, as many.*

Եւյչափ, սոյնչափ, *so much, as many.*

Եւյքան, դոյնքան, *so many, so much.*

Եւյչափ, դոյնչափ, *so many, so much.*

Եւյքան, նոյնքան, *so many, so much.*

Եւյչափ, նոյնչափ, *so many, so much, so much as.*

All these middle nouns are declined under one of the ten declensions of nouns substantive, except *մին* and *ոք*, which are differently declined in the singular, but similarly in the plural number, as

SINGULAR.

1. Ըմն, one, some.	Ըք, one, any person.
2. Ըրումն, of one.	Ըրուք, of any.
3. Ըմեմն, to one.	Ըմեք, to any.
4. Ղմն, one.	Ղք, any.
5. յԸմեմնէ, from one.	յԸմեքէ, from any.
6. Ըմամք, with or by one.	Ըմամք, with or by any.

1. Ոմանք, some.
2. Ոմանց, of some.
3. Ոմանց or յոմանս, ցոմանս, to some.
4. զՈմանս, some.
5. յՈմանց, from some.
6. Ոմամբ, with or by some.

P R O N O U N

Pronouns stand in place of nouns and, like them, have case, number, and particularly the first, second and third persons, as, *Էս, I. դու, thou. նա, he.*

In Armenian they have no genders.

There are four kinds of pronouns: Substantive or Personal, as, *Էս, I. դու, thou. ինքն, he, himself. իւր, own, himself.* Definitive, as, *սա, this (person or thing). զա, that (person or thing). նա, that, he, she, it.* Possessive, as, *իմ or իմոյին, my, mine. մեր or մերոյին, our, our's. քոյ or քոյին, thy, thine. ձեր or ձերոյին, your, your's. իւր or իւրային, his, hers, its. իւրեանց, their, their's.* And Relative, as, *որ, who, which, that, what.*

The three letters *ս, դ, ն*, are called Articles-distinctive-of-the-persons; and, joined to the terminations of words and verbs, shew their persons or order, and are used as pronouns personal, possessive, and definitive, as, *մարդս, I who am a man, or my man, or this*

man. մարդդ, thou who art a man, or thy man, or that man. մարդն, he who is a man, or his man or that man.

DECLENSIONS OF THE PERSONAL PRONOUNS.

1. Person.

SINGULAR.

1. Ես, I.
2. Իմ, of me, mine or my.
3. Ինձ, զիս, առ իս, to me.
4. շԵս, me.
5. Եկեմ, from me.
6. Ինչ, with or by me.

PLURAL.

1. Երբ, we.
2. Երբ, of us, our or our's.
3. Երդ, զմեզ, առ մեզ, to us.
4. շԵրբ, us.
5. Եկեմք, from us.
6. Երբք or մեզք, with or by us.

2. Person.

SINGULAR.

1. Դու, thou.
2. Ին, of thee, thine or thy.
3. Ինչ, առ քեզ, զքեզ, to thee.
4. շԻնչ, thee.
5. Եկեմք, from thee.
6. Ինչ, with or by thee.

PLURAL.

1. Ի ուրք, *ye or you.*
2. Ձեր, *of you, your or your's.*
3. Ձեզ, ցձեզ, առ ձեզ, *to you.*
4. դ Ձեզ, *you.*
5. Ի Ձէնջ, *from you.*
6. Ձերք or ձեզք, *with or by you.*

3. Person.

SINGULAR.

1. Ինքն, *he or himself.*
2. Ինքեան, *of him or his.*
3. Ինքեան or առ ինքն, *to him.*
4. դ Ինքն, *him.*
5. Ե ինքենէ, *from him.*
6. Ինքեամբ, *with or by him.*

PLURAL.

1. Ինքեանք, *they or themselves.*
2. Ինքեանց, *of them, their or their's.*
3. Ինքեանց or առ ինքեանս, *to them.*
4. դ Ինքեանս, *them.*
5. Ե ինքեանց, *from them.*
6. Ինքեամբք, *with or by them.*

Ինքն alone signifies *he, she*, but accompanied by another pronoun signifies *self*, as, ես ինքն, *myself*. դու ինքն, *thyself*. նա ինքն, *himself*.

SINGULAR.

- 1.
2. *Իւր* or *իւրեանս*, his.
3. *Իւր*, *իւրեանս* or *առ իւր*, to him, to himself.
- 4.
5. *Յիւրմէ*, from him, from himself.
6. *Իւրև*, *իւրեաւ* or *իւրեամբ*, with or by him or himself.

PLURAL.

- 1.
2. *Իւրեանց*, their, their's.
3. *Իւրեանց*, to them or to themselves.
- 4.
5. *Յիւրեանց*, from them, from themselves.
6. *Իւրեամբք*, with or by them or themselves.

*Declension of Definitive Pronouns Personal.*1. *Person.*

SINGULAR,

1. *Սա*, this (person).
2. *Սորա*, of this.
3. *Սմա* or *առ սա*, to this.
4. *զՍա*, this.
5. *Ի Սմանէ*, from this.
6. *Սովաւ*, with or by this.

PLURAL.

1. Սոքա, these (persons).
2. Սոցա, of these.
3. Սոցա or առ սոսա, to these.
4. զՍոսա, these.
5. 'ի Սոցանէ, from these.
6. Սոքաւք or սոքօք, by or with these.

2. Person.

SINGULAR.

1. Դա, that (person).
2. Դորա, of that.
3. Դմա or ցդա, to that.
4. զԴա, that.
5. 'ի Դմանէ, from that.
6. Դովաւ, by or with that.

PLURAL.

1. Դոքա, those (persons).
2. Դոցա, of those.
3. Դոցա or առ դոսա, to those.
4. զԴոսա, those.
5. 'ի Դոցանէ, from those.
6. Դոքաւք or դոքօք, by or with those.

3. Person.

SINGULAR.

1. 'Ա, that (person) he, she.
2. 'Աորա, of that.

3. 'Եմն or ցնա, առ նա, to that.
4. շէա, that.
5. 'ի 'Եմնէ, from that.
6. 'Եովաւ, by or with that.

PLURAL.

1. 'Երբա, those.
2. 'Երցա, of those.
3. 'Երցա or առ նոսա, ցնոսա, to those.
4. շէոսա, those.
5. 'ի 'Երցանէ, from those.
6. 'Երբաւք or ներքք, by or with those.

Declensions of Definitive Pronouns Adjective.

1. Person.

SINGULAR.

1. Էյս, this (person or thing).
2. Էյսք or այսորիկ, of this.
3. Էյսմ, այսմիկ or առ այս, to this.
4. շէյս, this.
5. յԷյսմանէ, from this.
6. Էյսու or այսուիկ, by or with this.

PLURAL.

1. Էյսք or այսորիկ, these.
2. Էյսց or այսոցիկ, of these.
3. Էյսց, այսոցիկ or առ այսոսիկ, to these.
4. շէյսոսիկ, these.
5. յԷյսց or յայսցանէ, from these.
6. Էյսորիւք or այսորիմք, by or with these.

2. *Person.*

SINGULAR.

1. **Այդ**, that (person or thing).
2. **Այդոր** or **այդորիկ**, of that.
3. **Այդմ**, **այդմիկ** or **առ այդ**, to that.
4. **ՉԱյդ**, that.
5. **ՅԱյդմանէ**, from that.
6. **Այդու** or **այդուիկ**, by or with that.

PLURAL.

1. **Այդք** or **այդքիկ**, those.
2. **Այդց** or **այդցիկ**, of those.
3. **Այդց**, **այդցիկ** or **առ այդոսիկ**, to those.
4. **ՉԱյդոսիկ**, those.
5. **ՅԱյդց** or **յայդցանէ**, from those.
6. **Այդքիւք** or **այդքիմք**, by or with those.

3. *Person.*

SINGULAR.

1. **Այն**, that (person or thing).
2. **Այնոր** or **այնորիկ**, of that.
3. **Այնմ**, **այնմիկ** or **առ այն**, to that.
4. **ՉԱյն**, that.
5. **ՅԱյնմանէ**, from that.
6. **Այնու** or **այնուիկ**, by or with that.

PLURAL.

1. **Այնք** or **այնքիկ**, those.
2. **Այնց** or **այնցիկ**, of those.

3. **Ընց**, *այնոցիկ* or *առ. այնոսիկ*, *յայնս*, to those.
4. **Չնոսիկ** or *չայնս*, those.
5. **Տնց** or *յայնցանէ*, from those.
6. **Ընդիւք** or *այնդիմք*, by or with those.

Other Definitive Pronouns Adjective.

1. *Person.*

SINGULAR.

1. **Սոյն**, this same (person or thing).
2. **Սորին** or *սորուն*, of this same.
3. **Սմին** or *առ. սոյն*, to this same.
4. **Չսոյն**, this same.
5. (*'ի Սոյն* or *'ի սմին*) from this same.
6. **Սովին** or *սովիմք*, by or with this same.

PLURAL.

1. **Սոյնք** or *սոքին*, these same.
2. **Սոցին**, *սոցուն* or *սոցունց*, of these same.
3. **Սոցին** or *առ. սոսին*, *առ. սոյնս*, to these same.
4. **Չսոյնս**, *չսոսին*, these same.
5. *'ի Սոցունց*, from these same.
6. **Սովիմքք**, *սոքիմքք* or *սոքունքք*, by or with these same.

2. *Person.*

SINGULAR.

1. *Վոյն*, that same (person or thing).
2. *Վորին* or *դորուն*, of that same.
3. *Վմին* or *առ. դոյն*, to that same.
4. *զՎոյն*, that same.
5. (*'ի Վոյն* or *'ի դմին*) from that same.
6. *Վովին* or *դովմբ*, by or with that same.

PLURAL.

1. *Վոյնք* or *դոքին*, those same.
2. *Վոցին*, *դոցուն* or *դոցունց*, of those same.
3. *Վոցին* or *առ. դոսին*, *առ. դոյնս*, to those same.
4. *զՎոյնս* or *զդոսին*, those same.
5. *'ի Վոցունց*, from those same.
6. *Վովմբք*, *դոքմբք* or *դոքումբք*, by or with those same.

3. *Person.*

SINGULAR.

1. *Նոյն*, that same (person or thing).
2. *Նորին* or *նորուն*, of that same.
3. *Նմին* or *առ. նոյն*, to that same.
4. *զՆոյն*, that same.
5. (*'ի Նոյն* or *'ի նմին*) from that same.
6. *Նովին* or *նովմբ*, by or with that same.

PLURAL.

1. Եղիմք or նորին, those same.
2. Եղին, նոցուն or նոցունց, of those same.
3. Եղին or առ. նոսին, առ. նոյնս, to those same.
4. զԵղիս or զնոսին, those same.
5. Ի Եղունց, from those same.
6. Եղիմքք, նորիմքք or նորումքք, by or with those same.

The Definitive pronouns are accompanied sometimes with the pronoun *ինքն*, *self*, as, *սա ինքն*, *this self-same*. *դա ինքն*, *that self-same* or *himself*. *նա ինքն*, *that self-same* or *himself*. *այս ինքն*, *this same*. *նոյն ինքն*, *same, that same*.

Or they are joined together, as, *սոյն սա*, *this same*. *դոյն դա*, *դոյն այդ*, *that same, the same, himself*.

Declensions of Pronouns Possessive.

The Possessive pronouns are formed of personal and definitive pronouns; the second case of these forms the first case of the possessive.

1. *Person.*

SINGULAR.

1. Իմ, my (mine).
2. Իմոյ, of my.

3. **Իմու՛մ** or *առ իմ՛*, to my.
4. **զԻ՛մ**, my.
5. **Ելիմնէ՛** or *Ելիմոյ*, from my.
6. **Իմով՛**, by *or* with my.

PLURAL.

1. **Իմք**, my.
2. **Իմոց**, of my.
3. **Իմոց**, *առ իմն*, to my.
4. **զԻմն**, my.
5. **Ելիմոց**, from my.
6. **Իմովք**, by *or* with my.

SINGULAR.

1. **Մեր**, our.
2. **Մերոյ**, of our, our's.
3. **Մերում**, to our.
4. **զՄեր**, our.
5. **Ի Մերմէ՛** or *Ի մերոյ*, from our.
6. **Մերով**, by *or* with our.

PLURAL.

1. **Մերք**, our.
2. **Մերոց**, of our.
3. **Մերոց**, to our.
4. **զՄերս**, our.
5. **Ի Մերոց**, from our.
6. **Մերովք**, by *or* with our.

2. *Person.*

SINGULAR.

1. Ψ_n , thy (thine).
2. Ψ_{η} , of thy.
3. Ψ_{η} or $\rho\omega\iota\delta$, to thy.
4. $\tau\Psi_n$, thy.
5. $\iota\Psi\omega\iota\delta\iota\kappa$ or $\iota\rho\eta$, from thy.
6. $\Psi\omega\iota$, by or with thy.

PLURAL.

1. $\Psi_{\eta\epsilon}$, thy.
2. $\Psi_{\eta\gamma}$, of thy.
3. $\Psi_{\eta\gamma}$ or $\iota\rho\eta\upsilon$, to thy.
4. $\tau\Psi_{\eta\upsilon}$, thy.
5. $\iota\Psi_{\eta\gamma}$, from thy.
6. $\Psi\omega\iota\epsilon$, by or with thy.

SINGULAR.

1. $\Omega\epsilon\rho$, your.
2. $\Omega\epsilon\rho\eta$, of your, your's.
3. $\Omega\epsilon\rho\omega\iota\delta$, to your.
4. $\tau\Omega\epsilon\rho$, your.
5. $\iota\Omega\epsilon\rho\iota\kappa$ or $\iota\delta\epsilon\rho\eta$, from your.
6. $\Omega\epsilon\rho\omega\iota$, by or with your.

PLURAL.

1. $\Omega\epsilon\rho\epsilon$, your.
2. $\Omega\epsilon\rho\eta\gamma$, of your.
3. $\Omega\epsilon\rho\eta\gamma$, to your.
4. $\tau\Omega\epsilon\rho\upsilon$, your.
5. $\iota\Omega\epsilon\rho\eta\gamma$, from your.
6. $\Omega\epsilon\rho\omega\iota\epsilon$, by or with your.

5. *Person.*

SINGULAR.

1. **Իւր**, his or her.
2. **Իւրոյ**, of his.
3. **Իւրում**, to his.
4. **զԻւր**, his.
5. **յԻւրմէ** or **յԻւրոյ**, from his.
6. **Իւրով**, by or with his.

PLURAL.

1. **Իւրք**, his.
2. **Իւրոց**, of his.
3. **Իւրոց**, to his.
4. **զԻւրս**, his.
5. **յԻւրոց**, from his.
6. **Իւրովք**, by or with his.

From the genitives of these are formed other possessives with a particle **ի**; they have the same signification, but are declined with prepositions, and are these: **իմային**, *my, mine.* **քոյին**, *thy, thine.* **մերոյին**, *our.* **ձերոյին**, *your.* **իւրոյին**, *his or her own.*

The same possessives are formed also in this manner: **իմային**, *my, mine.* **մերային**, *our.* **ձերային**, *your.* **իւրային**, *his.* **իւրեանցային**, *their:* and these are declined.

*Declensions of Possessives derived from
the Definitives.*

1. *Person.*

SINGULAR.

1. Սորա, his or her.
2. Սորայոյ, of his.
3. Սորայում, to his.
- 4.
- 5.
6. Սորայով, by or with his.

PLURAL.

1. Սորայք, his or her.
2. Սորայց or սորայոց, of his.
3. Սորայց or սորայոց, to his.
4. զՍորայս, his.
5. 'ի Սորայոց, from his.
6. Սորայովք, by or with his.

SINGULAR.

1. Սոցա, their.
2. Սոցայոյ, of their.
3. Սոցայում, to their.
- 4.
- 5.
6. Սոցայով, by or with their.

PLURAL.

1. Սոցայք, their.
2. Սոցայց or սոցայոց, of their.

3. Սոցայց or սոցայոց, to their.
4. շՍոցայս, their.
5. 'ի Սոցայոց, from their.
6. Սոցայովք, by or with their.

2. Person.

SINGULAR.

1. Ղորայ, his or her.
2. Ղորայոյ, of his.
3. Ղորայում, to his.
- 4.
- 5.
6. Ղորայով, by or with his.

PLURAL.

1. Ղորայք, his or her.
2. Ղորայց or դորայոց, of his.
3. Ղորայց, դորայոց or 'ի դորայս, to his.
4. շՂորայս, his.
5. 'ի Ղորայոց, from his.
6. Ղորայովք, by or with his.

SINGULAR.

1. Ղոցա, their.
2. Ղոցայոյ, of their.
3. Ղոցայում, to their.
- 4.
- 5.
6. Ղոցայով, by or with their.

PLURAL.

1. Վոցայք, their.
2. Վոցայց or դոցայոց, of their.
3. Վոցայոց or 'ի դոցայս, to their.
4. զՎոցայս, their.
5. 'ի Վոցայոց, from their.
6. Վոցայովք, by or with their.

3. Person.

SINGULAR.

1. Վորա, his or her.
2. Վորայոյ, of his.
3. Վորայում, to his.
- 4.
- 5.
6. Վորայով, by or with his.

PLURAL.

1. Վորայք, his or her.
2. Վորայց or նորայոց, of his.
3. Վորայց, նորայոց or 'ի նորայս, to his.
4. զՎորայս, his.
5. 'ի Վորայոց, from his.
6. Վորայովք, by or with his.

SINGULAR.

1. Վոցա, their.
2. Վոցայոյ, of their.
3. Վոցայում, to their.
- 4.
- 5.
6. Վոցայով, by or with their.

PLURAL.

1. Եւոցայք, their.
2. Եւոցայց or Եւոցայոց, of their.
3. Եւոցայոց or Ի Եւոցայս, to their.
4. Չ Եւոցայս, their.
5. Ի Եւոցայոց, from their.
6. Եւոցայովք, by or with their.

Declension of the Pronoun Relative.

SINGULAR.

1. Որ or ո, who, which, what, that.
2. Որոյ, whose, of which.
3. Որովմէ or առ որ, to whom, to which.
4. Չ Որ, whom.
5. յՈրովմէ or յորոյ, from whom, from which.
6. Որով, with or by whom or which.

PLURAL.

1. Որք, who, which, what, that.
2. Որոց, whose, of which.
3. Որոց or առ որս, to which.
4. Չ Որս, which.
5. յՈրոց, from which.
6. Որովք, by or with which.

V E R B

The verb signifies to be, to do, or to suffer with tense, number and person.

Five properties belong to the verb. Kind,

Tense or Time, Number, Person and Conjugation.

KIND.

There are four kinds of verbs: Substantive, Active, Passive, and Neutral.

The first denotes existence, as, *էմ*, *I am*. *դում*, *I do exist*. The second action, as, *ստեմ*, *I do, I make*. The third sufferance, as, *ստեմիմ*, *I am done or made*. The fourth the action subsisting in itself, as, *սշխատիմ*, *I labour*. *գնամ*, *I go*.

There is also another kind called Common, which signifies the action as well as the sufferance, as, *դատիմ*, *I judge*, and *I am judged*.

TENSE.

There are three tenses of the verb: the Present, as, *գրեմ*, *I write*. Past, as, *գրեցի*, *I wrote*; and Future, as, *գրեցից*, *I shall write*.

The past is either Imperfect, as, *գրեի*, *I was writing*, or Perfect, as, *գրեցի*, *I wrote*.

The ancient grammarians add two other perfect tenses: the Preter-perfect, as, *գրեալ էմ*, *I have written*, and the Preter-plu-perfect, as, *գրեալ էի*, *I had written*: but these tenses do not necessarily belong to the Armenian language.

NUMBER.

The verb has two numbers: Singular, as, *ḡḡḡḡḡ*, *I write*, and Plural, as, *ḡḡḡḡḡḡḡ*, *we write*.

PERSON.

The persons are three: First, as, *ḡḡḡḡḡ*, *I write*. Second, as, *ḡḡḡḡḡḡ*, *thou writest*. and Third, as, *ḡḡḡḡ*, *he writes*.

CONJUGATION.

The variation of a verb in its tenses, numbers, and persons is called conjugation.

Conjugation is either Regular or Irregular.

Regular conjugation changes regularly in the termination of the verb without any omission.

The irregular conjugation wants some tense or mood, and is called *Defective*; or in some tense or mood deviates from the rule, and is called *Devious*; or wants the first and second person, and is called *Impersonal*.

MOODS OF THE VERB.

The manner of signifying some action is called the Mood. There are four in the regular verbs: Indicative, Imperative, Subjunctive and Infinitive.

When the verb indicates some action, affirming it simply, it is called the indicative,

as, *գրեմ*, I write. *գրեցի*, I wrote. *գրեցից*, I shall write.

When it commands or prohibits, it is called imperative, as, *գրեալ*, write thou or do thou write. *ճի գրեր*, do thou write not.

When it expresses a suspended action, or dependent upon another verb to complete the sense, it is called subjunctive, as, *եթէ գրիցեմ*, if I write.

When one action is denoted without tense, number or person, the mood is called infinitive, as, *գրել*, to write.

The indicative has three tenses, with persons and numbers. The imperative has two tenses: present, and future; it has two numbers, but in the singular has no first person, because he who speaks does not command himself. However in the plural there is a first person, because other persons are addressed and commanded.

The subjunctive has the numbers, and persons perfect: but in the tenses has only the present, and the future, because the Armenian language has not properly the past tense of subjunctive.

The infinitive has neither tense, number, nor person: whence it is used as a noun, and declined in the singular, and is then called the Gerund.

Example.

SINGULAR.

1. *Գրեալ*, to write.
2. *Գրեալոյ*, of writing.
3. *Գրեալոյ* or *'ի գրեալ*, to writing.
4. *գրեալ*, the writing.
5. *'ի Գրեալոյ*, from writing.
6. *Գրեալով*, with or by writing, writing.

The Conjugations of the verbs are four, and are distinguished by the last vowels of their indicatives, which are, *ե, ւ, ու, ի*.

The indicative of the first conjugation ends with the vowel *ե*, as, *շարժեմ*, *I move*; of the second with *ւ*, as, *լուսնամ*, *I wash*; of the third with *ու*, as, *հեղում*, *I pour out*; of the fourth with *ի*, as, *ուսանիմ*, *I learn*.

Every conjugation although different in its moods, tenses, numbers and persons, preserves the first syllable of it's indicative, excepting such verbs as are Devious.

Every person and tense of the verb ending in *ս* or *ի*, is plural. *ս* is the sign of the first and second person, and *ի* of the third: provided only that *ի* be not the article distinctive of the person, because it then would be singular.

Every verb which terminates in *մ*, is in the first person; in *ս*, is in the second person; verbs ending in *ի* or *ոյ*, are in the first

or second person; verbs ending in *ե*, *ան*, *ու*, *այ*, or *ան*, in the third person; and those terminating in *ր*, are in the second and third person.

In every conjugation the future of the indicative is formed by adding the letter *ց* to the perfect, as, *չարժեցի*, I moved, *չարժեցից*, I shall move. *լուացի*, I washed, *լուացից*, I shall wash. *հեղի*, I poured out, *հեղից*, I shall pour out. *ուսայ*, I learned, *ուսայց*, I shall learn.

PARTICIPLE

The participle is formed by adding to the termination of the verb the particles *ող* or *ողի* (sign of the present), *ալ* (sign of the past), *այ* or *ի* (sign of the future).

As a verb it has tense, and as a noun, cases and numbers.

Example.

P R E S E N T.

Singular.

1. *Գրող* or *գրող*, he who writes, or is writing.
2. *Գրողի*, of him who writes.
3. *Գրողի* or *ան գրողն*, to him who writes.
4. *զԳրող*, him who writes.

5. 'ի Վրողէ, from him who writes.
6. Վրողաւ, by or with him who writes.

Plural.

1. Վրողք, those who write, or who are writing.
2. Վրողաց, of those who write.
3. Վրողաց or առ գրողս, to those who write.
4. զՎրողս, those who write.
5. 'ի Վրողաց, from those who write.
6. Վրողաւք or գրողքք, by or with those who write.

P A S T .

Singular.

1. Վրեալ, written or wrote.
2. Վրելոյ, of written.
3. Վրելոյ or առ գրեալն, to written.
4. զՎրեալն, written.
5. 'ի Վրելոյ, from written.
6. Վրելով, by or with written.

Plural.

1. Վրեալք, written or wrote.
2. Վրելոց, of written.
3. Վրելոց or առ գրեալս, to written.
4. զՎրեալս, written.
5. 'ի Վրելոց, from written.
6. Վրելովք, by or with written.

FUTURE.

The future ending in **լոյ**, is declined only with prepositions, as,

Singular.

1. **Գրեւոյ**, to be written.
3. **'ի Գրեւոյ**, to that to be written.
4. **զԳրեւոյ**, to be written.

Plural.

1. **Գրեւոցք**, to be written.
3. **'ի Գրեւոցս**, to that to be written.
4. **զԳրեւոցս**, to be written.

The future terminated in **լի**, is declined thus,

Singular.

1. **Գրեւի**, to be written.
2. **Գրեւոյ**, of that to be written.
3. **Գրեւոյ** or **առ գրեւի**, to that to be written.
4. **զԳրեւի**, to be written.
5. **'ի Գրեւոյ**, from that to be written.
6. **Գրեւեաւ**, by or with that to be written.

Plural.

1. **Գրեւիք**, to be written.
2. **Գրեւաց**, of that to be written.
3. **Գրեւաց** or **'ի գրեւիս**, to that to be written.
4. **զԳրեւիս**, to be written.

5. 'ի Ղրեւէաց, from that to be written.
 6. Ղրեւէաւք or գրեւէօք, by or with that to be written.

Specimen of the four conjugations of the verbs regular with their moods, tenses, numbers and persons.

INDICATIVE.

Present.

<i>Sing. Pers.</i>	<i>Plur. Pers.</i>
1. Շարժ-եմ-ես-է .	եմք-էք-են .
2. Լուան-ամ-աս-այ .	ամք-այք-ան .
3. Հեղ-ում-ու-ու .	ումք-ոյք-ուն .
4. Ուսան-իմ-իս-ի .	իմք-իք-ին .

Imperfect.

1. Շարժ-էի-էիր-էր .	էաք-էիք-էին .
2. Լուան-այի-այիր-այր .	այաք-այիք-ային .
3. Հեղ-ուի-ուիր-ոյր .	ուաք-ուիք-ուին .
4. Ուսան-էի-էիր-էր .	էաք-էիք-էին .

Perfect.

1. Շարժ-եցի-եցեր-եաց .	եցաք-եցիք-եցին .
2. Լուա-ցի-ցեր-լուաց .	ցաք-ցիք-ցին .
3. Հեղ-ի-եր-հեղ .	աք-իք-ին .
4. Ուս-այ-ար-աւ .	աք-այք-ան .

Future.

1. Շարժ-եցից-եսցես-եսցէ .	եսցուք-եսլիք-եսցեն .
2. Լուա-ցից-սցես-սցէ .	սցուք-սլիք-սցեն .
3. Հեղ-ից-ցես-ցէ .	ցուք-լիք-ցեն .
4. Ուս-այց-ցիս-ցի .	ցուք-լիք-ցին .

IMPERATIVE.

Present.

1. Շարժեա՛, մի՛ շարժեր .	Շարժեցէ՛ք, մի՛ շարժէք .
Շարժեսցէ՛, մի՛ շարժեսցէ .	Շարժեսցեն՛, մի՛ շարժեսցեն .
2. Լու՛, մի՛ լուանար .	Լուացէ՛ք, մի՛ լուանայք .
Լուասցէ՛, մի՛ լուասցէ .	Լուասցեն՛, մի՛ լուասցեն .
3. Հե՛ղ, մի՛ հեղուր .	Հեղէ՛ք, մի՛ հեղուք .
Հեղցէ՛, մի՛ հեղցէ .	Հեղցեն՛, մի՛ հեղցեն .
4. Ուսի՛ր, մի՛ ուսանիր .	Ուսարու՛ք, մի՛ ուսանիք .
Ուսցի՛, մի՛ ուսցի .	Ուսցին՛, մի՛ ուսցին .

Future.

1. Շարժեսցի՛ր or շարժես .	Շարժեսցու՛ք, շարժեսցի՛ք ,
ցեն , շարժեսցէ՛ .	շարժեսցեն՛ ,
2. Լուասցի՛ր or լուասցեն ,	Լուասցու՛ք , լուասցի՛ք ,
լուասցէ՛ .	լուասցեն՛ .
3. Հեղցի՛ր or հեղցեն , հեղ	Հեղցու՛ք , հեղցի՛ք , հեղ
ցէ՛ .	ցեն՛ .
4. Ուսցի՛ր or ուսանիցի՛ր ,	Ուսցու՛ք , ուսցի՛ք or ուսա
ուսցի՛ .	նիցի՛ք , ուսցին՛ .

SUBJUNCTIVE.

The present is formed like that of indicative.

Future.

1. Շարժ-իցեմ-իցես-իցէ .	իցեմք-իցէք-իցեն .
2. Լուան-այցեմ-այցես-այցէ .	այցեմք-այցէք-այցեն .
3. Հեղ-ուցում-ուցուս-ուցու .	ուցումք-ուցուք-ուցուն .
4. Ուսան-իցիմ-իցիս-իցի .	իցիմք-իցիք-իցին .

INFINITIVE.

1. Շարժ-ել .
2. Լուան-ալ .
3. Հեղ-ուլ .
4. Ուսան-իլ or ել .

PARTICIPLE.

Present.

Հարժող or Հարժեցող. Լուացող. Հեղող. Ուսանող.

Past.

Հարժեալ. Լուացեալ. Հեղեալ. Ուսեալ.

Future.

Հարժելոց or Հարժելի. Լուանալոց or Լուանալի.
Հեղոց or Հեղի. Ուսանելոց or Ուսանելի.

CONJUGATION OF SUBSTANTIVE VERBS

Defective verb լս՛մ, *I am.*

INDICATIVE.

Present.

Լս՛մ, I am. Ես, thou art. Է, he is.
Լս՛մք, we are. Էք, ye are. Են, they are.

Imperfect.

Լս՛ի, I was. Էիր, thou wast. Էր, he was.
Լս՛աք, we were. Էիք, ye were. Էին, they
were.

IMPERATIVE.

Լս՛ր, be thou or do thou be.
Լս՛ք or Էրո՛ւք, be ye or do ye be.

SUBJUNCTIVE.

Իցեմ, I be. Իցես, thou be. Իցէ, he be.
 Իցեմք, we be. Իցէք, ye be. Իցեն, they be.

INFINITIVE.

Ել, to be.

PARTICIPLE.

Past.

Եալ, been or having been.

Future.

Ելոց, which is to be, or about to be.

Comparing this verb with the verb շարժեալ, to move, of the first conjugation, it is clearly seen, that its conjugation is the basis of the latter.

Defective verb Ղան, I am or I exist.

INDICATIVE.

Present.

Ղամ, I am. Ղաս, thou art. Ղայ, he is.
 Ղամք, we are. Ղայք, ye are. Ղան, they are.

Imperfect.

Ղայիր, thou wast. Ղայր, he was.
 Ղային, they were.

SUBJUNCTIVE.

Future.

Պուցէ, he be, it may be, it would be.

Պուցեն, they be, they may be.

INFINITIVE.

Պուլ, to be, to exist.

PARTICIPLE.

Present.

Պոյող, being.

The deficiencies of this verb are supplied by the means of the other substantive verbs.

The word չէ՛ք is used sometimes as a substantive verb, as, չէ՛ք իմ այր, *I have no husband*, or *I am without a husband*, or *I am not married*. ուսեալ ընաւ չէ՛ք, *he has never learned*.

Substantive verb Եղանի՛մ, *I am made or done*.

INDICATIVE.

Present.

Եղանիմ, I am made. Եղանիս, thou art made. Եղանի, he is made.

Եղանիմք, we are made. Եղանիք, ye are made. Եղանին, they are made.

Imperfect.

Եղանէի, I was made. Եղանէիր, thou wast made. Եղանէր, he was made.

Եղանէաք; we were made. Եղանէիք, ye were made. Եղանէին, they were made.

Perfect.

Եղէ or Եղայ, I have been. Եղեր, thou hast been. Եղև, he has been.

Եղաք or Եղեաք, we have been. Եղէք or Եղայք, ye have been. Եղևն, they have been.

Future.

Եղէց, I shall be. Եղիցիս, thou shalt be. Եղիցի, he shall be.

IMPERATIVE.

Present.

Մի Եղանիր, be thou not. Եղիցի՛, let him be. Եղերու՛ք, be ye. մի Եղանիք, be ye not. Եղիցի՛ն, let them be.

SUBJUNCTIVE.

The present is formed like that of the Indicative.

Future.

Եղիցիմ՛ or Եղանիցիմ՛, I shall be made. Եղիցիս, thou shalt be made. Եղիցի, he shall be made.

Եղեցիմք or եղանցիմք, we shall be made.
 եղեցիք, ye shall be made. եղեցին, they
 shall be made.

INFINITIVE.

Եղանիլ, to be, to be made, to be done.

PARTICIPLE.

Past.

Եղեալ, been, made, done, having been.

Future.

Եղանելոց or եղանելի, which is to be.

Substantive verb Եմ, I am, I am made
 or done.

INDICATIVE.

Present.

Եմ, I am. Ընես, thou art. Ընի, he is.
 Եմք, we are. Ընեք, ye are. Ընին,
 they are.

Imperfect.

Ենէի, I was. Ընէիր, thou wast. Ընէր,
 he was.

Ենէաք, we were. Ընէիք, ye were. Ընէ-
 ին, they were.

Future.

- | *իցիմ*, I shall be. *լիցիս*, thou shalt be. *լիցի*, he shall be.
 | *իցուք*, we shall be. *լիցիք* or *լիջիք*, ye shall be. *լիցին*, they shall be.

IMPERATIVE.

Present.

- | *ի՛ր*, be thou. *մի՛ լինիր*, be thou not. *լիցի՛*, let him be.
 | *ի՛ք* or *լերու՛ք*, be ye. *մի՛ լինիք*, be ye not. *լիցին՛*, let them be.

Future.

- | *իջի՛ր* or *լինիջի՛ր* or *լիցի՛ս*, be thou. *լիցի՛*, let him be.
 | *իցու՛ք*, let us be. *լիջի՛ք* or *լինիջի՛ք*, be ye. *լիցին՛*, let them be.

SUBJUNCTIVE.

Present is like that of the Indicative.

Future.

- | *լինիցիմ*, I be or may be. *լինիցիս*, thou be. *լինիցի*, he be.
 | *լինիցիմք*, we be. *լինիցիք*, ye be. *լինիցին*, they be.

INFINITIVE.

- | *լինել*, to be.

PARTICIPLE.

Present.| *ክሰጣ*, being.*Past.*| *ኩላ* or *ረኩላ*, been, having been.*Future.*| *ክሰረጎ* or *ረክሰረኩ*, which is to be.

FIRST CONJUGATION.

Active ር *ወጥቶላ*, *To move.*

INDICATIVE.

*Present.*ር *ወጥቶላላ*, I move. *ረወጥቶላህ*, thou movest.
ረወጥቶላ, he moves.ር *ወጥቶላለን*, we move. *ረወጥቶላኛ*, ye move.
ረወጥቶላህን, they move.*Imperfect.*ር *ወጥቶላኩ*, I moved or was moving. *ረወጥ-
ቶላኩህ*, thou movedst or wast moving. *ረወጥ-
ቶላኩህ*, he moved or was moving.ር *ወጥቶላን*, we moved or were moving. *ረወጥ-
ቶላኛን*, ye moved or were moving. *ረወጥ-
ቶላህን*, they moved or were moving.

Perfect.

Ծարժեցի, I moved. շարժեցեր, thou movedst. շարժեաց, he moved.

Ծարժեցաք, we moved. շարժեցիք, ye moved. շարժեցին, they moved.

As we have remarked above, the Preterperfect, and Preter-plu-perfect are not properly formed in the Armenian language, because when the necessity occurs, they are accustomed to join the participle to the other tenses of the verb substantive.

Future.

Ծարժեցից, I shall move. շարժեսցես, thou shalt move. շարժեսցէ, he shall move.

Ծարժեսցուք, we shall move. շարժեսցիք, ye shall move. շարժեսցեն, they shall move.

IMPERATIVE.

Present.

Ծարժեա՛, move thou. մի շարժեր, move thou not. շարժեսցէ՛, let him move.

Ծարժեսցէ՛ք, move ye. մի շարժէք, move ye not. շարժեսցեն՛, let them move.

The negative particle *մի*, *not*, is also placed with the third person of the present, and before all the persons of the future in every conjugation.

Future.

- Ծարժեցի՛ր or շարժեցե՛ս, move thou.
 շարժեցե՛կ, let him move.
 Ծարժեցո՛ւք, let us move. շարժեցի՛ք,
 move ye. շարժեցե՛ն, let them move.

SUBJUNCTIVE.

The present is like that of the Indicative.

Future.

- Ծարժիցե՛մ, I move, I may, might, could,
 should, would move. շարժիցե՛ս, thou move,
etc. շարժիցե՛, he move, *etc.*
 Ծարժիցե՛մք, we move, *etc.* շարժիցե՛ք, ye
 move, *etc.* շարժիցե՛ն, they move, *etc.*

The future of the indicative, of the imperative, and of the subjunctive from their affinity are adopted by turns in all the four conjugations.

INFINITIVE.

- Ծարժե՛լ, to move.

PARTICIPLE.

Present.

- Ծարժող or շարժեցող, moving, who moves.

Past.

- Ծարժեալ or շարժեցեալ, having moved.

Future.

Եւրժեւոց, which has to move.

All the verbs active and neuter-active, which in the first person of the perfect end in եցի or աչի, are thus conjugated; and also the verbs Transitive ending in աչի.

Passive Եւրժիւ, *To be moved.*

The Passive of the first conjugation is formed by changing the շ in the last syllable of the Active into ի; the ցի into ցայ; the եց into աչ: besides a few other variations.

INDICATIVE.

Present.

Եւրժիմ, I am moved. Եւրժիս, thou art moved. Եւրժի, he is moved.

Եւրժիմք, we are moved. Եւրժիք, ye are moved. Եւրժին, they are moved.

Imperfect.

Եւրժիի, I was moved. Եւրժիիր, thou wast moved. Եւրժիր or Եւրժիւր, he was moved.

Եւրժիաք, we were moved. Եւրժիիք, ye were moved. Եւրժին, they were moved.

Perfect.

- Ծարժեցայ, I have been moved. շարժեցար, thou hast been moved. շարժեցաւ, he has been moved.
- Ծարժեցաք, we have been moved. շարժեցայք, ye have been moved. շարժեցան, they have been moved.

Future.

- Ծարժեցայց, I shall be moved. շարժեցիս, thou shalt be moved. շարժեցի, he shall be moved.
- Ծարժեսցուք, we shall be moved. շարժիջիք, ye shall be moved. շարժեցին, they shall be moved.

IMPERATIVE.

Present.

- Ծարժեաց or շարժեցիր, be thou moved. մի շարժիր, be thou not moved. շարժեսցի, let him be moved.
- Ծարժեցարուք, be ye moved. մի շարժիք, be ye not moved. շարժեցին, let them be moved.

Future.

- Ծարժեսցիր or շարժիջիր, be thou moved. շարժեցի, let him be moved.
- Ծարժեսցուք, let us be moved. շարժիջիք, be ye moved. շարժեցին, let them be moved.

SUBJUNCTIVE.

Present is like that of the Indicative.

Future.

Շարժեցիմ, I shall be moved. շարժեցիս, thou shalt be moved. շարժեցի, he shall be moved.

Շարժեցիմք, we shall be moved. շարժեցիք, ye shall be moved. շարժեցին, they shall be moved.

INFINITIVE.

Շարժիլ or շարժել, to be moved.

PARTICIPLE.

Past.

Շարժեալ or շարժեցեալ, moved, being moved.

Future.

Շարժելոց or շարժելի, which is to be moved.

In this manner many Neuter-passive and Common verbs are conjugated.

SECOND CONJUGATION.

Active | լվանալ, *To wash.*

INDICATIVE.

Present.

- | լվանամ, I wash. լվանաս, thou wastest.
 լվանայ, he washeth.
 | լվանաւք, we wash. լվանայք, ye wash.
 լվանան, they wash.

Imperfect.

- | լվանայի, I washed or was washing. լվանայիր, thou washedst or wast washing.
 լվանայր, he washed or was washing.
 | լվանայաք, we washed or were washing.
 լվանայիք, ye washed or were washing.
 լվանային, they washed or were washing.

Perfect.

- | լվացի, I washed. լվացեր, thou washedst.
 լվաց, he washed.
 | լվացաք, we washed. լվացիք, ye washed.
 լվացին, they washed.

Future.

- | լվացից, I shall wash. լվացես, thou shalt wash. լվացէ, he shall wash.
 | լվացուք, we shall wash. լվասցիք, ye shall wash. լվացեն, they shall wash.

IMPERATIVE.

Present and Future.

Լու՛ա՛, լու՛ասջի՛ր or լու՛ասցե՛ս, wash thou.
 մի՛ լու՛անար, wash thou not. լու՛ասցե՛, let
 him wash.

Լու՛ասցո՛ւք, let us wash. լու՛ացե՛ք or լու՛աս-
 ջի՛ք, wash ye. լու՛ասցե՛ն, let them wash.

SUBJUNCTIVE.

Future.

Լու՛անայցե՛մ; I wash, may wash, might wash,
 I could, should, would wash. լու՛անայցե՛ս,
 thou wash, etc. լու՛անայցե՛, he wash, etc.

Լու՛անայցե՛մք, we wash. լու՛անայցե՛ք, ye
 wash. լու՛անայցե՛ն, they wash.

INFINITIVE.

Լու՛անալ, to wash.

PARTICIPLE.

Present.

Լու՛ացող, washing, who washes.

Past.

Լու՛ացեալ, having washed.

Future.

Լու՛անալոց, who has to wash.

Thus also are conjugated the verbs, which
 in the first person of the Perfect terminate
 in ցայ .

Passive | *լուսնիւ*, *To be washed.*

INDICATIVE.

Present.

| *լուսնիմ*, I am washed. *լուսնիս*, thou art washed. *լուսնի*, he is washed.

| *լուսնիմք*, we are washed. *լուսնիք*, ye are washed. *լուսնին*, they are washed.

Perfect.

| *լուսցայ*, I have been washed. *լուսցար*, thou hast been washed. *լուսցաւ*, he has been washed.

| *լուսցաք*, we have been washed. *լուսցայք*, ye have been washed. *լուսցան*, they have been washed.

Future.

| *լուսցայց*, I shall be washed. *լուսցիս*, thou shalt be washed. *լուսցի*, he shall be washed.

| *լուսցուք*, we shall be washed. *լուսցիք*, ye shall be washed. *լուսցին*, they shall be washed.

IMPERATIVE.

Present and Future.

| *լուս*, *լուսցի՛ր* or *լուսցի՛ր*, be thou washed. *լուսցի՛*, let him be washed.

Լ *ուսացուք*, let us be washed. Լ *ուսացիք*, be ye washed. Լ *ուսացին*, let them be washed.

SUBJUNCTIVE.

Լ *ուանայցիմ*, I may be washed. Լ *ուանայցիս*, thou mayst be washed. Լ *ուանայցի*, he may be washed.

Լ *ուանայցիմք*, we may be washed. Լ *ուանայցիք*, ye may be washed. Լ *ուանայցին*, they may be washed.

INFINITIVE.

Լ *ուանիլ*, to be washed.

PARTICIPLE.

Past.

Լ *ուացեալ*, washed.

Future.

Լ *ուանալի*, which is to be washed.

The Passives of the second conjugation are not so harmonious to the ear, whence they are sometimes formed by means of the verbs substantive, or the actives are adopted with a passive sense.

THIRD CONJUGATION.

Active ձեղուլ, *To pour out.*

INDICATIVE.

Present.

ձեղում, I pour out. Տեղուս, thou pourest out. Տեղու, he pours out.

ձեղումք, we pour out. Տեղուք, ye pour out. Տեղուն, they pour out.

Imperfect.

ձեղուի, I poured out *or* was pouring out. Տեղուիր, thou pour'dst out *or* wast pouring out. Տեղար, he poured out *or* was pouring out.

ձեղուաք, we poured out *or* were pouring out. Տեղուիք, ye poured out *or* were pouring out. Տեղուին, they poured out *or* were pouring out.

Perfect.

ձեղի, I poured out. Տեղեր, thou pour'dst out. ԵՏեղ *or* Տեղ, he poured out.

ձեղաք, we poured out. Տեղիք, ye poured out. Տեղին, they poured out.

Future.

ձեղից, I shall pour out. Տեղցես, thou shalt pour out. Տեղցէ, he shall pour out.

Ներցուք, we shall pour out. Տերջիք, ye shall pour out. Տերցեն, they shall pour out.

IMPERATIVE.

Present and Future.

Ներ, Տերջի՛ր or Տերցեն, do thou pour out.
 Մի՛ Տերուք, do thou not pour out. Տերցի՛ն,
 let him pour out.

Ներցու՛ք, let us pour out. Տերջի՛ք or Տերջ
 ջի՛ք, do ye pour out. Մի՛ Տերուք, do ye not
 pour out. Տերցեն, let them pour out.

SUBJUNCTIVE.

Future.

Ներուցում, I pour out, I may, might,
 could, should, would pour out. Տերու
 ցուս, thou pour out, etc. Տերուցու, he
 pour out, etc.

Ներուցումք, we pour out, etc. Տերուցուք,
 ye pour out. Տերուցուն, they pour out.

INFINITIVE.

Ներուլ, to pour out.

PARTICIPLE.

Present.

Ներող, pouring out.

Past.

Ներեալ, having poured out.

Future.

Նեղուց, who has to pour out.

In this manner also are conjugated the verbs which in the first person of the Perfect terminate in **այ**, or **եայ**.

Passive **Նեղանիլ**, *To be poured out.*

INDICATIVE.

Present.

Նեղանիմ, I am poured out. **Նեղանիս**, thou art poured out. **Նեղանի**, he is poured out.

Նեղանիմք, we are poured out. **Նեղանիք**, ye are poured out. **Նեղանին**, they are poured out.

Perfect.

Նեղայ, I have been poured out. **Նեղար**, thou hast been poured out. **Նեղաւ**, he has been poured out.

Նեղաք, we have been poured out. **Նեղայք**, ye have been poured out. **Նեղան**, they have been poured out.

Future.

Նեղայց, I shall be poured out. **Նեղցիս**, thou shalt be poured out. **Նեղցի**, he shall be poured out.

Նեղուցք, we shall be poured out. **Նեղջիք**, ye shall be poured out. **Նեղցին**, they shall be poured out.

IMPERATIVE.

Հեղի՛ր or **Հեղցի՛ս**, be thou poured out.
Հեղցի՛, let him be poured out.
Հեղարո՛ւք or **Հեղջի՛ք**, be ye poured out.
Հեղցին՛, let them be poured out.

INFINITIVE.

Հեղանիլ, to be poured out.

PARTICIPLE.

Past.

Հեղեալ, poured out.

Future.

Հեղիի, which is to be poured out.

The deficiencies of the third conjugation passive are supplied from it's active.

FOURTH CONJUGATION.

Common verb **Ուսանիլ**, *To learn.*

INDICATIVE.

Present.

Ուսանիմ, I learn. **ուսանիս**, thou learnest.
ուսանի, he learns.
Ուսանիմք, we learn. **ուսանիք**, ye learn. **ուսանին**, they learn.

Imperfect.

- Ուսանէի, I learned *or* was learning. ուսա
նէիր, thou learnedst *or* wast learning. ու
սանէր, he learned *or* was learning.
Ուսանէաք, we learned *or* were learning.
ուսանէիք, ye learned *or* were learning.
ուսանէին, they learned *or* were learning.

Perfect.

- Ուսայ, I have learned. ուսար, thou hast
learned. ուսաւ, he has learned.
Ուսաք, we have learned. ուսայք, ye have
learned. ուսան, they have learned.

Future.

- Ուսայց, I shall learn. ուսցիս, thou shalt
learn. ուսցի, he shall learn.
Ուսցուք, we shall learn. ուսջիք, ye shall
learn. ուսցին, they shall learn.

IMPERATIVE.

Present.

- Ուսիր, learn thou. մի ուսանիր, learn thou
not. ուսցի, let him learn.
Ուսարձէք, do ye learn. մի ուսանիք, do ye
not learn. ուսցին, let them learn.

Future.

- Ուսջիր *or* ուսանիջիր, learn thou. ուսցի,
let him learn.

Ուսցո՛ւք, let us learn. **ուսցի՛ք** or **ուսանիցի՛ք**, do ye learn. **ուսցին**, let them learn.

SUBJUNCTIVE.

The Present is like that of the Indicative.

Future.

Ուսանիցիմ, I learn, may, might, could, should, would learn. **ուսանիցիս**, thou learn, etc. **ուսանիցի**, he learn, etc.

Ուսանիցիմք, we learn. **ուսանիցիք**, ye learn. **ուսանիցին**, they learn.

INFINITIVE.

Ուսանիլ or **ուսանել**, to learn.

PARTICIPLE.

Present.

Ուսանող, learning, who learns.

Past.

Ուսեալ, having learned.

Future.

Ուսանելոց or **ուսանելի**, who has to learn.

Thus are also conjugated the common verbs which in the first person of the Perfect terminate in **ցայ**.

They are at the same time active and passive.

Conjugations of the Irregular verbs.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Երևեմ, I make. առնես, thou makest. առնէ, he makes.

Երևեմք, we make. առնէք, ye make. առնեն, they make.

Perfect.

Երարի, I have made. արարեր, thou hast made. արար, he has made.

INFINITIVE.

Երևել, to make, to do.

PARTICIPLE.

Present.

Երարող or առնող, making, who makes.

Past.

Երարեալ, having made, making.

Future.

Երևելոց, who has to make.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Անիմ, I am made. անիս, thou art made.
անի, he is made.

Անիմք, we are made. անիք, ye are made.
անին, they are made.

Perfect.

Արարայ, I have been made. արարար, thou
hast been made. արարաւ, he has been
made.

Արարաք, we have been made. արարայք, ye
have been made. արարան, they have been
made.

INFINITIVE.

Անիլ, to be made.

PARTICIPLE.

Past.

Արարեալ (not արարեցեալ) made.

Future.

Անելի or անելոց, which is to be made.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ղնեմ, I put. ղնես, thou putst. ղնէ, he puts.
 Ղնեմք, we put. ղնէք, ye put. ղնեն, they
 put.

Perfect.

Եղի, I have put. եղիր or եղեր, thou hast
 put. եղ, he has put.
 Եղաք, we have put. եղիք, ye have put.
 եղին, they have put.

INFINITIVE.

Ղնել, to put, to place.

PARTICIPLE.

Present.

Ղնող, putting.

Past.

Եղեալ, having put.

Future.

Ղնելոց, who has to put.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ղնիմ, I am put. ղնիս, thou art put. ղնի,
 he is put.

Դնիմք, we are put. դնիք, ye are put. դնին, they are put.

Perfect.

Եղայ, I have been put. եղար, thou hast been put. եղաւ, he has been put.

Եղաք, we have been put. եղայք, ye have been put. եղան, they have been put.

INFINITIVE.

Դնիլ, to be put.

PARTICIPLE.

Past.

Եղեալ (not դրեցեալ) put.

Future.

Դնելի or դնելոց, which is to be put.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Լսեմ, I hear. լսես, thou hearest. լսէ, he hears.

Լսեմք, we hear. լսեք, ye hear. լսեն, they hear.

Perfect.

Լուայ, I heard. լուար, thou heard. լուաւ, he heard.

Ի յուսք, we heard. լուսյք, ye heard. լուան, they heard.

INFINITIVE.

Ի սել, to hear.

PARTICIPLE.

Present.

Ի սող, hearing, who hears.

Past.

Ի ուեալ, having heard, hearing.

Future.

Ի սելոց, who has to hear.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ի սիմ, I am heard. լիս, thou art heard. լի, he or it is heard.

Ի սիմք, we are heard. լիք, ye are heard. լին, they are heard.

Perfect.

Is formed by means of the Substantive verb, as,

Ի ուեալ, լելի, լուր or լու եղէ, I have been heard. լուեալ եղեր, thou hast been

heard. լուեալ եղև, he has been heard.

Լուեալ, լսելի, լուր or լու եղաք, we have been heard. լուեալ եղէք, ye have been heard. լուեալ եղեն, they have been heard.

INFINITIVE.

Լսիլ, to be heard.

PARTICIPLE.

Past.

Լուեալ, heard.

Future.

Լսելի, which is to be heard.
This verb is also regular.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ճանաչեմ, I know. Ճանաչես, thou knowest. Ճանաչէ, he knows.

Ճանաչեմք, we know. Ճանաչէք, ye know. Ճանաչեն, they know.

Perfect.

Ծանեայ, I have known. Ծանեար, thou hast known. Ծանեաւ, he has known.

Ծանեաք, we have known. Ծանեանք, ye have known. Ծանեանս, they have known.

IMPERATIVE.

Ղանաչե՛լ, to know.

PARTICIPLE.

Present.

Ղանաչող, knowing, who knows.

Past.

՛Ղանուցեալ, having known.

Future.

Ղանաչելոց, who has to know.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ղանաչիմ, I am known. Ճանաչիս, thou art known. Ճանաչի, he is known.

Ղանաչիմք, we are known. Ճանաչիք, ye are known. Ճանաչին, they are known.

Perfect.

՛Ղանուցեալ եղէ, I have been known. Ճանուցեալ եղեր, thou hast been known. Ճանուցեալ եղև, he has been known.

՛Ղանուցեալ եղաք, we have been known. Ճանուցեալ եղէք, ye have been known. Ճանուցեալ եղեն, they have been known.

INFINITIVE.

Դանաչիլ, to be known.

PARTICIPLE.

Past.

Դանուցեալ, known.
This verb is also regular.

NEUTER

INDICATIVE.

Present.

Մեղանչմ, I sin. **Մեղանչես**, thou sinnest.
Մեղանչէ, he sins.

Մեղանչմք, we sin. **Մեղանչէք**, ye sin. **Մեղանչեն**, they sin,

Perfect.

Մեղայ, I have sinned. **Մեղար**, thou hast sinned. **Մեղաւ**, he has sinned.

Մեղաք, we have sinned. **Մեղայք**, ye have sinned. **Մեղան**, they have sinned.

INFINITIVE.

Մեղանչիլ, to sin.

PARTICIPLE.

Present.

Մեղանչող, sinning, who sins.

*Past.***Սեղուցեալ**, having sinned.*Future.***Սեղանչելոց**, who has to sin.
This verb is also regular.

NEUTER.

INDICATIVE.

*Present.***Յառնեմ**, I rise. **յառնես**, thou risest. **յառնէ**, he rises.**Յառնեմք**, we rise. **յառնէք**, ye rise. **յառնեն**, they rise.*Perfect.***Յարեայ**, I have been risen, I rose. **յարեար**, thou hast been risen. **յարեալ**, he has been risen.**Յարեաք**, we have been risen. **յարեայք**, ye have been risen. **յարեան**, they have been risen.

IMPERATIVE.

Ըրի՛, rise thou. **Մի՛ յառներ**, rise thou not.
Ըրի՛ք, rise ye. **Մի՛ յառնէք**, rise ye not.

INFINITIVE.

Յառնել, to rise, to get up.

PARTICIPLE.

Past.

Յարուցեալ, risen, having been risen.

Future.

Յանհերոց, who is to rise.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Տամ, I give. տաս, thou givest. տայ, he gives.

Տամք, we give. տայք, ye give. տան, they give.

Perfect.

Ետու, I have given. ետուր, thou hast given. ետ, he has given.

Տուաք, we have given. ետուք, ye have given. ետան, they have given.

INFINITIVE.

Տալ, to give.

PARTICIPLE.

Present.

Տուող, giving, who gives.

Past.

Տուեալ, having given.

Future.

Տալոց, who has to give.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Տուեալ լինիմ, I am given. **տուեալ լինիս**,
thou art given. **տուեալ լինի**, he is given.

Տուեալ լինիմք, we are given. **տուեալ լի-
նիք**, ye are given. **տուեալ լինին**, they
are given.

Perfect.

Տուայ, I have been given. **տուար**, thou hast
been given. **տուաւ**, he has been given.

Տուաք, we have been given. **տուայք**, ye
have been given. **տուան**, they have been
given.

INFINITIVE.

Տուեալ լինել, to be given.

PARTICIPLE.

Past.

Տուեալ, given.

Future.

Տալի, which is to be given.

NEUTER.

INDICATIVE.

Present.

Գաւմ, I come. գաս, thou comest. գայ, he cometh.

Գաւմք, we come. գայք, ye come. գան, they come.

Perfect.

Եկի, I was come. եկիր, thou wast come. եկն, he was come.

Եկաք, we were come. եկիք, ye were come. եկն, they were come.

INFINITIVE.

Գալ, to come.

PARTICIPLE.

Past.

Եկեալ, come, being come.

Future.

Գալոց, who is to come.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ուտեմ, I eat. ուտես, thou eatest. ուտէ, he eats.

Ուտեմք, we eat. ուտէք, ye eat. ուտեն,
they eat.

Perfect.

Աերի or կերայ, I have eaten: կերեր or կերար, thou hast eaten. կկեր or կերաւ, he has eaten.

Աերաք, we have eaten. կերայք or կերիք, ye have eaten. կերին or կերան, they have eaten.

INFINITIVE.

Ուտել, to eat.

PARTICIPLE.

Present.

Աերող, eating, who eats.

Past.

Աերեալ, eating; having eaten.

Future.

Ուտելոց, who has to eat.

PASSIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ուտիմ, I am eaten. ուտիս, thou art eaten.
ուտի, he is eaten.

Ուտիմք, we are eaten. ուտիք, ye are eaten.
ուտին, they are eaten.

Perfect.

Վերեալ եղէ, I have been eaten. կերեալ եղեր, thou hast been eaten. կերեալ եղև, he has been eaten.

Վերեալ եղաք, we have been eaten. կերեալ եղէք, ye have been eaten. կերեալ եղեն, they have been eaten.

INFINITIVE.

Ուտիլ, to be eaten.

PARTICIPLE.

Past.

Վերեալ, eaten.

Future.

Ուտելի or կերլի, which is to be eaten.

ACTIVE.

INDICATIVE.

Present.

Ըմպեմ, I drink. ըմպես, thou drinkest. ըմպէ, he drinks.

Ըմպեմք, we drink. ըմպէք, ye drink. ըմպեն, they drink.

Perfect.

Մըբի, I drank. արբեր, thou drankest. արբ or էարբ, he drank.

Մըբաք, we drank. արբիք, ye drank. արբին, they drank.

INFINITIVE.

Բմսկել, to drink.

PARTICIPLE.

Բմսկող, drinking, who drinks.

Past.

Բմսկեալ or Բրբեալ, drunk or drunken; having drunk.

Future.

Բմսկելոց, who is to drink.

The passive is formed with a Substantive verb.

COMMON.

INDICATIVE.

Present.

Ունիմ, I take. ունիս, thou takest. ունի, he takes.

Ունիմք, we take. ունիք, ye take. ունին, they take.

Perfect.

Կալայ, I have taken. կալար, thou hast taken. կալաւ, he has taken.

Կալաք, we have taken. կալայք, ye have taken. կալան, they have taken.

INFINITIVE.

Ունել, to take, to have.

PARTICIPLE.

Present.

Ունող, taking, having, who has.

Past.

Վալեալ, taken, had; taking, having.

Future.

Ունելի or ունելոց, who has to take or to have.

NEUTER.

INDICATIVE.

Present.

Երթամ, I go. երթաս, thou goest. երթայ, he goes.

Երթա՞մք, we go, երթայք, ye go. երթան, they go.

Perfect.

Չորայ or չորայ, I went or I am gone. չորար, thou wentest or art gone. չորաւ, he went or is gone.

Չորաք, we went, etc. չորայք, ye went. չորան, they went or they are gone.

INFINITIVE.

Երթալ, to go.

PARTICIPLE.

Present.

Երթող, going, who goes.

Past.

Երթեալ, gone; going.

Future.

Երթալոց or երթալի, who is to go.

VERBS IMPERSONAL.

Those verbs are called Impersonal which are used only in the third person, as,

Եմպէ, it begins to cloud.

Եմքրէ, it rains.

Յօղէ, it rains little.

Նեղեղատէ, it comes pouring, it runs over.

Չիւնէ, it snows.

Ղառադայթէ, it shines.

Երաւօտէ, it begins to be day-light.

Մրրկէ, it blows very hard.

Փայլատակէ, it lightens.

Պտղաբերէ, it produces fruit.

Մռնէ, it bellows, it roars.

Կողկանձէ, it howls.

Բառաջէ, it bellows, it roars.

- Լսողանայ, it clears up.
 Լուսուտանայ, it dawns.
 Երեկոյանայ, it darkens.
 Գիշերանայ, it is become night.
 Լուսանայ, it brightens.
 Խաւարանայ, it grows dusky.
 Տրանայ, it kindles.
 Ռրոտայ, it thunders.
 Լսի, it is reported, they say.
 Երևի, it appears, it seems.
 Թուի, it seems.
 Կարծի, 'tis believed, it is thought.
 Լսի, it is noised abroad.
 Տասանէ or Տասանի, it happens, it falls out.
 Պատահէ, it happens.
 Տանդիպի, it happens.
 Պիտի, it must, it behoves.
 Ցաւէ or ցաւի, it pains.
 Լնկ է, it becomes, it is fit.
 Լրժան է, it is convenient, it becomes.
 Լնհնար է, it is impossible.
 Բարւոյ է, it is good, it is well.
 Երես է, it is hard.
 Կամ է or կամք էն, it is wished, it wills.
 Տարկ է, it must, it is necessary.
 Սարթ է, it may be.
 Յայտ է, it is clear.
 Ըան է, it is enough, it suffices.
 Պարտ է, it must.
 Սայեղ է, it is fit, it is proper.
 Պէտք էն, it must, it is necessary.
 (Օրէն է or օրէնք էն, 'tis lawful, it allows.

Φύσιν է, it is cared for.

Օգնում է, it is expedient.

Ի հարկ է, it is suitable, it is convenient, it becomes, it is fit.

PREPOSITION

A preposition is an indeclinable word or particle which placed before a noun changes either it's case, or it's signification.

The prepositions which change the cases of nouns are called *Formers of cases*.

The prepositions which change the meaning of nouns by governing their cases, are called *Rulers of cases*.

Prepositions 'ի, յ, 'ի, and առ 'ի form the Dative and the Ablative.

Յ, 'ի, յ are placed before the vowels.

Ի forms the Dative.

Յ forms the Dative. Before a consonant it is pronounced յը, as, յըստը.

Օ forms the Accusative. Before a consonant it was formerly pronounced շը, but at present it is pronounced ըշ.

Իսկ forms the Dative and the Ablative.

According to the modern usage the Prepositions forming the cases յ, յ and շ are written prefixed and joined to nouns, and the others detached from them.

A COLLECTION OF PREPOSITIONS.

Ի, առ ՚ի, *to, unto, towards, at: by, near, nigh: for, for the sake, on account: on, upon: under: against: amongst.* govern the dative, the genitive, and the instrumental cases.

Ինչ, *with: by: instead: for: under: between: to, unto, towards: on, upon: amongst.* governs the genitive, the dative, the ablative, and sometimes the instrumental.

Իստ, *according: for: out, without: after.* governs the genitive, the dative, and the ablative.

Օգրք or զգրթ, *as, like.* governs the accusative.

Իբր, իբրև or իբրու, *as, like, about.* govern generally the accusative.

Թարց or Թանց, *without, out, unless.* governs the genitive.

Սան, *for, in order to, concerning.* governs the genitive.

Իսն, *than, much.* governs the accusative.

Ինթ see Ինչ:

Ենչ or Ենչև, *till, untill, to, unto.* governs the dative with a preposition.

Տանգերձ, *with, by.* governs the instrumental.

Պեր, *over, above, upon, more, before, past.* governs generally the accusative, and sometimes the dative.

- Պէս, *as, like*. governs the genitive and the dative.
- Պոհակ, *as, like*. governs the genitive and the dative.
- Պէմ, *towards*. governs the dative.
- Կոյս or կողմն, *towards*. govern the dative-with-preposition.
- Չափ, *till, untill, unto*. governs the instrumental.
- Ըռըջ, շուրջանակի, *about, around*. govern the circumdative.
- Լրտաքս, արտաքոյ, *out*. govern the genitive or the accusative with *ստե*.
- Փոխան, փոխանակ, *instead, in behalf*. govern the genitive.
- Ներքոյ or 'ի ներքոյ, *under*. govern the genitive.
- 'ի վերայ, *on, upon*. governs the genitive.
- 'ի վեր, վերոյ or 'ի վերոյ, *over, above*. govern the dative, or the accusative with *ստե*.
- 'ի մէջ or 'ի միջի, *in, into, in the middle, within, between, amongst*. govern the genitive.
- 'ի միջոյ, *from the middle*. governs the genitive.
- 'ի ձեռն, *by*. governs the genitive.
- Օօրէն, *as, like*. governs the genitive.
- Օհետ, հետի, վիսի, *after, behind*. govern the genitive.
- Յաղաքս or աղաքաւ, *for, for the sake, because of*. govern the genitive.

- 1) պատճառս or պատճառաւ, *for, for the sake, because of.* govern the genitive.
- 1) Համար, *on account, for.* governs the genitive.
- Ասկս or ՚ի սակս, *because of, for, on account.* govern the genitive.
- 1) պէտս, *for.* governs the genitive.
- Յաջմէ or ընդ աջմէ, *on the right side.* govern the genitive.
- 1) ձախմէ or ընդ ձախմէ, յահեկէ or ընդ ահեկէ, *on the left side.* govern the genitive.
- Բաց or բայց, *out, without, besides; except.* govern the ablative.
- Օտտ, *aside.* governs the ablative.
- Հեռի, *far, far off.* governs the ablative.
- Գաղտ, *secretly.* governs the ablative.
- Արոքս, *apart, aside.* governs the ablative.
- Քաւ, *God forbid.* governs the ablative.
- Հուպ, մերձ, մօտ, *near, nigh, by.* govern the dative.
- Աից, *conjoint, connected, with.* governs the dative.
- Օոյդ, *joint, with.* governs the dative.
- Էման, *like.* governs the dative.
- Հակառակ, *against.* governs the dative.
- Փոխարէն, *instead of.* governs the dative.
- Ընտաց, *without, out, besides, unless.* governs the genitive.
- Ընաջի, *in front, before.* governs the genitive.
- Յառաջոյ, *before, from before.* governs the genitive.

- Բնդ առաջ, *against*. governs the genitive.
- Բնթեր or առ ընթեր, *near, nigh, by*. govern the genitive and the dative.
- Բնդ դէմ, *against*. governs the genitive and the dative.
- Պէմ ընդ դէմ, դէմ յանդիման, հանդէպ, *in front, against, opposite*. govern the genitive and the dative.
- Յանդիման, *before, in front*. governs the genitive and the dative.
- Լկն յանդիման or յայտ յանդիման, *before, in front, evidently, publicly*. govern the genitive and the dative.
- Սեկուսի, *apart, aside*. governs the ablative.
- Յայսկոյս, *on this side*. governs the genitive.
- Յայդ կոյս or յայնկոյս, *on that side, beyond, behind*. govern the genitive.
- Յառաջ կոյս, *forwards*. governs the genitive.
- Յետ կոյս, *back, backward, behind*. governs the genitive.
- Պ վեր կոյս, *onward*. governs the genitive.
- Պ վայր կոյս, *downward, downwards*. governs the genitive.
- Պէպ վերոյ or գեր ՚ի վերոյ, *above, higher, over than*. govern the dative and the ablative.
- Արպէս, *as, like*. governs generally the accusative.
- Պեր քան, ՚ի վերոյ քան, գեր ՚ի վերոյ քան, *above, higher, over than*. govern the accusative.

Աւելքան, *over, above, more than.* governs the accusative.

Կողք քան, *beyond, further.* governs the accusative.

Յառաջ քան or **նախ քան**, *before, first than.* govern the accusative.

Արտաքոյ քան or **արտաքս քան**, *out than.* govern the accusative.

Յետոյ քան, *after than.* governs the accusative.

Some prepositions are rarely placed after the nouns.

A D V E R B

An Adverb denotes the circumstances of a verb, or of an action.

A COLLECTION OF ADVERBS.

Այժմ, **այժմու**, **արդ**, **զարդիս**, *now, at present, actually, newly, recently.*

Այժմէն, *already, hence, from this time.*

Այսօր or **ի սերկեանս**, **ի սերկեան առուր**, *to-day, in this day.*

Այդիւ, *to-morrow.*

Երեկ or **յերեկն**, *yesterday.*

Երանդ or **յերանդն**, *the day before yesterday.*

Ինչ երեկս, *in the evening, towards the evening.*

Գիշերի, գիշերայն or գգիշերայն, by night, in the night, in the night time.

Օ միջառուրբ, at noon-day.

Ս աղ քաջ, early, betimes.

Այգուն or այգուց, in the morning.

Ս աղ ուրեմն, վաղու ևս, 'ի վաղուց, already.

Յայսմհետէ, or այսուհետև, henceforth, henceforward, hereafter.

Յորմէհետէ, since.

Յետոյ, զկնի, ապա, after, afterwards.

Երբեմն or մերթ, sometimes, now and then, from time to time.

Իբրև, երբ, յորժամ, մինչ, when, while, whilst.

Միշտ, յար, յարժամ, հանապազ, ցանկ, յաւէժ, յաւէտ, always, ever, continually, every moment, evermore, for ever, eternally.

Գեո, դեռևս, տակաւին, yet, still.

Մինչդեռ, այն ինչ, when, while, whilst, as long as.

Մինչև, till, untill.

Չև, չև ևս, մինչև, not, not yet, not as yet.

Յայնժամ, then.

Յայնժամ, till then.

Ինժամայն, նոյնժամայն, նոյնհետայն, forthwith, very soon, in a moment, immediately, incontinently.

Յանկարծ, յանկարծուստ, յեղակարծ, suddenly, on a sudden, all of a sudden,

unawares, in an unexpected manner.

Երազ, երազապէս, փոյթ, soon, as soon as, quickly, speedily, readily.

Ճեպով, շտապաւ, hastily, in haste.

Տուպ, հուպընդ-հուպ, presently, shortly, by and by, forthwith.

Հազիւ, հազիւ իմն, scarce, scarcely.

Իսկոյն, իսկ և իսկ, immediately, incontinently, forthwith, instantly.

Դժադան, անադան ուրեմն, late, unseasonably.

Ուր ուրեմն, scarcely, rarely.

Տահաւ, տակաւ տակաւ, առ սակաւ սակաւ, by little and little, by degrees.

Եստ or **աստանօր**, here.

Եստէն, hence; here; in this world.

Եստի, աստուտ, hence, from hence.

Եսր, here.

Եսրէն, here, hitherward; by this way.

Եստի, thence, from thence.

Եսր, այդանօր, there.

Ենդ, անդր, անդանօր or **անտանօր**, there.

Ենդէն, thence, there: forthwith.

Եստի, անդուտ, thence, therefrom.

Ենդստին, thence, from, since.

Յայս կոյս, on this side.

Յայնկոյս, on that side.

Երտաքս, ՚ի դուրս, out, abroad.

Ի ներքս, ներքոյ, within, inwardly.

Հեռի, ՚ի բաց, ՚ի բացեայ, far, afar, far off.

Ի բացուտ, ՚ի հեռաստանէ, from afar, from a great distance.

Մօտ, 'ի մօտոյ, near, nearly, at hand, closely.

Ստորև, 'ի ստորև, 'ի վայր, below, under, hereunder, beneath.

Մ վեր, 'ի վեր անդր, up, upon, above, hereupon.

Մ վերուստ, from above.

Ուր, ուրանօր, where.

Ուր ուրեք, where.

Ուստեք, from some place.

Մինայն ուստեք, from every places.

Յառաջոյ, յառաջ կուսէ, from before.

Յետոյ, after, back, backward, behind.

Յետուստ, յետ կուսէ, 'ի թիկանց, from behind.

Յո՛, յոր կոյս, ընդ որ, where, which way.

Այլուր, somewhere else, elsewhere, in another place.

Այլուստ, from elsewhere, from another place.

Միանգամ, առ անգամ մի, առ մի նուազ, once, at one time.

Երկիցս, twice.

Երիցս, thrice.

Չորիցս, four times over.

Յնգիցս, five times over.

Վեցիցս, six times over.

Մախ, նախ առաջին, զառաջինն, first, at first, the first time, in the first place, at the beginning, before.

Երկրորդ, ապա, secondly, after, then.

Մի—միւս, one—another, first—in the second place.

Բանիցս, քանիցս անգամ, how often, how much time, how many times.

Բազում անգամ, յովակի, յաճախակի, յոքնակի, oft, often, mostly, many or several times, frequently.

Մի ըստ միովէ, one after another, orderly.

Մի քան զմի, one more than another.

Փոխանակաւ, փոփոխ, by turns, reciprocally, interchangeably, mutually.

Հետ զհետէ, successively, one after another.

Երկին, երկնակի, doubly, twice.

Դարձեալ, վերստին, միւսանգամ, անդրէն, again, moreover, once more.

Ի վերջէ or ՚ի վերջոյ, last, lastly, at last.

Ի՞ր, զի՞, զմէ՞, հի՞մ, առի՞մէ՞, ընդէ՞ր, էր վասն, վասն էր, յո՞ր սակս, էր ո՞ւմ, առի՞նչ, why? wherefore? for why? for what reason?

Օ ի՞նչ, what? which?

Օ ի՞արդ, ի՞բր, ո՞րպէս, how? in what manner? why?

Ո՞չ, ո՞չ ապաքէն, is it not?

Բանի՞ծն, how much?

Ի՞ւ, ի՛ւ իւիք, by which? how?

Մի՞, մի՛թէ — ե՛թէ, or — either?

Ո՞ւտ, from whence?

Ե՞րբ, յո՞րժամ, when?

Ե՛ս, yes.

Ե՞րգարեւ, յի՞րաւի, հաւաստեալ, իսկապէս,

անշուշտ, truly, verily, certainly, surely, indeed, in truth, assuredly, infallibly, undoubtedly, justly, really.

Կարի քաջ, very well.

Լպարէն, արդեօք, truly, verily.

Պրեթէ, գոգ, գոգցես, almost, nearly, as it were, pretty near.

( )ն և ծն, so, thus.

Պուցէ, գուցէ թէ, գուցէ երբէք, թերևս, արդեօք, իցէ թէ, իցէ զի, perhaps, lest, it may be.

Միթէ, մի արդեօք, may it be.

Չ, ոչ, no, not.

Եւ ոչ, nor, neither.

Ոչ ևս, no more.

Ոչ բնաւ, ամենևին ոչ, never, by no means.

Ոչ ինչ, nothing.

Եւ չ ոչ ևս, no more.

Մի, մի բնաւ, մի երբէք, մի լիցի, մի իւրիք, no, not, never, by no means.

( )ն անդր, forbear.

Քաւ, God forbid, forbear.

Միայն, եւեթ, լոկ, սոսկ, only, but.

Միայնակ, միայն ընդ միայն, singly, solely.

Մի մի, one by one.

Մեկուսի, ուրոյն, առանձինն, առանձնակի, apart, aside, asunder, separately, singly, particularly.

Ե՛հա, behold, lo, see, there.

Ե՛հաւասիկ or *աւասիկ*, behold, here.

Ե՛հաւաղիկ or *աւաղիկ*, behold, there.

Ե՛հաւանիկ or *աւանիկ*, there, behold.

Դ, ա՛, մանաւանդ, նա՛ մանաւանդ, այն զի,
յաւէտ, առաւել, օրի, տինա, rather, more,
 than, nay, chiefly.

Ինձէն, by my-self.

Իեզէն, by thy-self.

Մեզէն, by our-selves.

Ձեզէն, by your-selves.

Ըստժամէն, from since, from this time.

Ինքնին, by himself.

Գլխովին, almost, quite, totally.

Բոլորովին or **բոլորովմբ,** wholly, totally,
 entirely.

Կամաւ or **կամովին,** voluntarily, willingly.

Երբէք, ever, at any time.

Ուրեք, in some place.

Ուտի, whence, from whence.

Կարի, too, much, most, too much.

Իւրովի, by himself.

Ձրի, freely, for nothing, gratis.

Ուժգնակի, violently, vehemently.

Կողմնակի, side-ways, obliquely.

Ուղղակի, directly, perpendicularly, in a
 straight line.

Ձեռամբացի, with or by hand.

Իշանացի, with a sign.

Լքացի, by or with kicking.

Հայերէն or **հայեցի,** in Armenian.

Եբրայեցերէն, in Hebrew.

Հրէարէն, in the Jewish language.

Յունարէն, in Greek.

Կենդանւոյն, alive.

Լցգովմբ, nationally, with whole family.

Ըմենեւիմք, wholly, totally.

Գիւրաւ or **հեշտեալ**, easily, readily, without trouble, at leisure.

Բնաւ, totally, almost, ever.

Խստիւ, severely, cruelly, rudely, hardly.

Կանխաւ, before, beforetime, formerly.

Ղշգիւ, exactly; sparingly.

Ղշմարտիւ, truly, indeed, really, certainly.

Սեղմով, softly, gently, slowly, mildly, quietly, peaceably.

Բարւոք or **բարւոքապէս**, well, rightly.

Դնէ, naturally, by nature, radically, originally.

Յառաջնմէ or **յառաջուց**, before, already; primitively, formerly.

Դմանէ, partly, in part.

Յոյժ, too, much, too much, very much, most.

Յարժանի, worthily, justly.

Ալաւօտու or **առաւօտուց**, in the morning.

Յանչափս, exceedingly, excessively, immoderately, extremely.

Սարդկօրէն, **մարդկաբար**, **մարդկապէս**, humanly, as a man.

Արտաքուստ, from without, outwardly.

Յայնմհետէ, thenceforth, thenceforward.

Եոյնչափ, so much, so many.

Սիւնդամայն, at once, together.

Դհարեւանցի, superficially, carelessly.

Արագ արագ, fast, hastily, quickly, speedily, soon.

Որպէս, as, how.

Որքան, որբար, որդոն, as.

Համօրէն, totally, wholly, altogether.

Բնդ վայր, in vain, needless, to no purpose.

Ելլենդայլոյ, diversly, otherwise, contrarily.

Բնդ ամենայն, altogether, totally, wholly.

Եւս քան զէս, more and more.

Եյսպէս, սոյնպէս, so, in this manner.

Եյդպէս, դոյնպէս, so, thus, in that manner.

Եյնպէս, նոյնպէս, thus, in that manner.

Եմանապէս, in like manner, so, thus.

Եոյնօրինակ, alike, so, thus.

Միօրինակ, alike, equally, in the same manner.

Օիարդ, որպէս զիարդ, as, like, how.

Օորօրինակ, as, for example.

Զարաւար, badly, sadly, ill, miserably, cruelly.

Եյլպէս, այլազգարար, diversly, otherwise.

Յայտնի, յայտնապէս, evidently, clearly, openly, publicly.

Մեկին, մեկնօրէն, explicitly, plainly, openly, clearly.

Լու 'ի լու, publicly, openly.

Օճուկ, 'ի ծածուկ, ծածկարար, զանխլարար, secretly, in secret, under hand.

Լուկէայն, լուկի իմն, silently, tacitly, quietly.

Դիւրարար, easily.

Բռնի, բռնարար, forcibly, by force, violently.

- Գժուարաւ**, hardly, not easily, scarcely.
Ի հարկէ, հարկաւ, necessarily, inevitably.
Յակամացս, unwillingly, forcibly, with regret.
Կամակար, 'ի կամակարուց, willingly, voluntarily, readily.
Օռւր, 'ի զուր, տարապարտուց, վայրապար, ընդ վայր, 'ի նանիր, in vain, vainly, to no purpose, without any reason.
Յանդէպս, unfitly, improperly, amiss, absurdly.
Յանդէտս, ignorantly, unknowingly.
Ենդաւ, by fraud, fraudulently, deceitfully.
Ի մերկուց, nakedly.
Հետի, հետիոտս, on foot.
Եորոգ, newly, recently, freshly, lately, just now.
Ըսչափ, այսքան, so much, so many.
Ըսրչափ, այդքան, so much, so many.
Արչափ, որքան, as much, how much, how many, as far.
Համանդամայն, միանգամայն, 'ի միասին, առ հասարակ, together, altogether, all at once, wholly, totally, completely, entirely, in the mean while.
Շատ, much, many, greatly, a great deal, very, enough.
Յաւէտ, առաւել, more, at most, too much, very much.
Արաւել ևս, more than.
Սակաւ, սակաւ մի, սակաւիկ ինչ, խուն մի, խուն ինչ, փոքր մի, դոյզն ինչ, փոքր 'ի

չառէ, little, but little, some, somewhat, something, less, in a small quantity.

Բաւականապէս, sufficiently, well enough, duly, tolerably.

CONJUNCTION

A Conjunction is an indeclinable word which connects the parts of speech together, or one sense with another.

A COLLECTION OF CONJUNCTIONS.

Եւ, և or ու, and, or.

Եւ, և, և և, և և, այլ, այլև, նաև, նաև, իսկ, դարձեալ, also, too, still, yet, more, even.

Եւմ, և կամ, կամ թէ, թէ, եթէ, or, either.

Եւ, բայց, սակայն, համայն, այլ սակայն, բայց սակայն, բայց միայն, բայց եթէ, միայն, միայն թէ, քան թէ, եթէ ոչ, but, only, unless, except, save, nevertheless, notwithstanding, however, yet, provided, upon condition that, if not.

Թէ և, թէպէտ, թէպէտև, though, although, however.

Թէ և ոչ, though not.

Ոչ եթէ, իբր ոչ եթէ, no, not.

Ո՛չ միայն, not only.

Ե՛լ յ է, այն է, նա է, այսինքն, այսինքն է,
it is, that is to say, to wit.

Որպէս, իբր, իբրև թէ, որպէս այն թէ, իբր
այն թէ, as, if it were.

Բստ որում, as, how.

Օրինակ իմն, զորօրինակ, as, for example.

Եւրդ, և արդ, այլ արդ, բայց արդ, իսկ
արդ, ապաքէն, then, therefore, in conse-
quence, now.

Եյն զի, rather.

Օ ի, քանզի, վասն զի, որպէս զի, փոխանակ
զի, այնու զի, այն զի, նա զի, որովհետև,
մինչ, for, because, that, whereas, foras-
muchas, in order to, to the end that, since.

Ուր, where.

Որ, that.

Եպա, ուրեմն, ապաքէն, ապա ուրեմն, նա
ուրեմն, ուստի, վասն որոյ, այսր աղագաւ,
սմին իրի, գմին իրի, նմին իրի, այսուհե-
տև, then, therefore, wherefore, in or by
consequence, for this reason.

Բան, քան թէ, առաւել, մանաւանդ, յա-
ւէտ, նա, թ՛ող թէ, than, rather, at most,
on the contrary.

Մինչ, մինչև, մինչզի, անգամ, զի, զի և,
so that, till, untill.

Թէ, եթէ, իսկ թէ, ապա թէ, ապա եթէ
or ապեթէ, if.

Եպա թէ ոչ, otherwise.

Գէթ, գոնէ, գոնեայ, at least.

Թէ, եթէ, և թէ, զի, բայ, բամ, որ, that.

INTERJECTION

An Interjection expresses the passions of the soul.

A COLLECTION OF INTERJECTIONS.

Արանի, երանի թէ, յանկարծ, իցէ թէ, իցիւ, ո՛վ, ո՛չ, would to God, may it be!

Ո՞, ո՛վ, ո՛վ թէ, բարե, վա՛շ, oh! oh! wonderful! see! o God!

Ո՛, ո՛, ո՛վ, ո՛հ, ո՛հ ո՛հ, է՛հ, ը՛հ, վայ, վայ վայ, ա՛ ա՛, ափսոս, աղէտ, աւանդ, եղո՛ւկ, բարե, oh! alas! woe be to! poor! wretch that!

Վա՛շ, վա՛շ վա՛շ, ո՛հ ո՛հ, oh joy!

Վա՛հ, վա՛շ, ո՛հ, յէ՛հ, է՛հէ, հը՛ հը, այ, է՛, a! ah!

Մի՛, ո՛վ, իշտ, այի, o! fie! pish!

Ի՛ղէ, հանդա, ծն, հա՛, come, come on, cheer, well well.

Ի՛նդ, forbear.

Ի՛ճ, բեր, bring, come.

Ի՛կ, է՛կ բեր, come, come bring.

SYNTAX

Syntax is the due conjunction or connexion of the parts of speech.

Substantives agree with each other in three ways .

1. When another substantive is added to express and explain the former more fully, as, Աղեոպարա դստերն հանդերձ . with *Cleopatra his daughter* . Եւս ղ Աղեոպարա ընդոսար իւր . he has given *Cleopatra his daughter* . Շընէլ ղեղբայրին իւրովք, զրդրուլն Իսրայելի . to visit his *brethren the children* of Israel .

2. When one thing is said to belong to another, as, Վիրք ծնորեան Յեսուսի Վրիստոսի՝ որդւոյ Վասնի՝ որդւոյ Աբրահամ . the *book of the generation of Jesus Christ, the son of David, the son of Abraam* . Տային վկայութի առաքեալքն ղ յարութեանն Տեառն . gave the *apostles witness of the resurrection of the Lord* .

3. When a substantive or gerund like a verb governs another substantive, as, Յեա ընդունելութեան գիտութեան ճշմարտութեանն . after that *we have received the knowledge of the truth* . Դպստաբանութեան ուսուցանես ՚ի յո՛ւնս՝ որոց ՚ի Հեթանոսս ամենայն Հրեայք են . thou *teachest all the Jews which are among the Gentiles to forsake Moses* . Իայց ղ Հոգւոյն հայհոյութեան մի թողցի . but the

blasphemy against the (Holy) Ghost shall not be forgiven.

Substantives agree with Adjectives when governed by the same, as, Սեզ Տարակարարք լինէին նոյնն՝ որք այժմ պատմեցան. *unto us they did minister the things, which are now reported.* Օ ծնողս անարգուք. *disobedient to parents.* Եղէզն շարժունն է հողմոյ. *a reed shaken with the wind.* Վեղեցիկն ՚ի տեսանել, և քաղցրն ՚ի կերակուր. *that is pleasant to the sight, and good for food.* Եւ ՚ի նանոց գլխաւորաց ոչ սակաւ. *and of the chief women not a few.* Եւ տես նոյր մի ՚ի ծնէ. *he saw a man which was blind from his birth.* Եւ Աբրամն էր մեծապահ յոյժ անանով, և արծաթով, և ոսկով. *and Abram was very rich in cattle, in silver, and in gold.* Ռայց Ռաքել էր արեւելածի, և գեղեցիկ երեսօր. *but Rachel was beautiful and well-favored.* Ողջամիտս ՚ի հաւատս, ՚ի սէր, ՚ի համբերութեան. *sound in faith, in charity, in patience.* Եւ մեծնն ՚ի յե՛նջ եղիցի ձեր սպասուոր. *but he that is greatest among you shall be your servant.* Արսեւերաժոյն յորդին նորա. *the youngest of his sons.*

The Comparatives govern generally the Accusative with the preposition *քան*, as, Օքի կարի՛ն զօրաւորաժոյն քան զմեզ եղեր. *for thou art much mightier than we.* Սե՛ծ քան զԳնձնովն է աստ. *a greater than Jonas is here.*

Also the Middle nouns govern different

cases, as, *Ահա Ադամ եղև իբրև զի 'ի Դեշ:*
 behold, the man (Adam) is become as *one*
of us. *Ո՞չ սրբեցէ զանձն իւր 'ի Կանանցա-*
ճնաց. how can he be clean that is born of a
 woman? *Եւ ոչ Տեոխ իսկ է յերատանդէր ու-*
Դեք 'ի Դեշ. though he be not far from every
 one of us. *Օ այլ ոչ յԱռաքելոց անոք ոչ տեսի*.
 but other of the Apostles saw I none.

CONCORDANCE OF ADJECTIVES WITH
 SUBSTANTIVES.

1. The adjective may be placed before or after the substantive; joined, or divided from it.
2. The adjective may or may not be of the same case or number with the substantive.
3. The governing preposition may be placed either before the substantive or adjective, or before both being repeated.

Examples.

Արարանի և Տղայնեանն Բանին Անուծոց.
 by the word of God, which liveth and abideth
 of ever. *Ածաւն և Կարգելոն և անձեռա-*
գործ խորանան. by a greater and more per-
 fect tabernacle, not made with hands. *Մ վէ*
ըայ Դրէոց պարանոցի նորա. upon the smooth of
 his neck. *Եփեցէս զվիս նորա 'ի սրբոմ տե-*
ղոն. see the his flesh in the holy place. *Ա ամն*
ամենայն եղելոց զսրբութեանցն. for all the migh-

ty works. Մարձան յԱրուսաղէմ յսեռու-
 նեալ լեռնէն Չիթենեաց. returned they unto
 Jerusalem from the mount called Olivet. Եւ
 Տեճաճեճաւ ևս քան զսոյնս ցուցանէ նմա զգործս .
 and he will shew him greater works than
 these . Եւ պատժեաց Մատուած զՓարա-
 աոնն պարծօր Տեճաճեճօր և չորօր և զտուն նո-
 րա . and the Lord plagued Pharaoh and his
 house with great plagues. Կիսով փեղկիւն աւել-
 լորդաւ փայլելով ծածկեցցես զապարուսն փեղ-
 կից խորանին յետոյ կողմանէ . the half-cur-
 tain that remaineth, shall hang over the back-
 side of the tabernacle. Ուր և լսիցեն զսեռու-
 նէ խոճիկ Տեճէ, և զճեռանէ խոճիկ կորիկ, և
 զբազիկ խոճիկ չփելոյ . for they shall hear of
 thy great name, and of thy strong hand, and
 of thy stretched-out arm. Եկն կին մի որ ու-
 ներ շիշ իւղոյ նարդեան՝ ալեւաի Տեճաճեճոյ . there
 came a woman having an alabaster-box of
 ointment of spikenard, very precious. Տեսի
 զՏէր նստեալ յաճեռաւ բարձրութեան և վե-
 րայելոյ . I saw also the Lord sitting upon a
 throne, high and lifted up. Տէր, զազ մի
 զանգեդ և զարդար կորուսանիցեն . Lord, wilt
 thou slay also a righteous nation? Մարդոյ
 Տեճաճեճոյ նեճեճաճեճոյ փրկեա՛ զիս . o deliver me
 from the deceitful and unjust man. Բայց զլե-
 զոս մարդկան ոչ որ կարէ հնազանդել զլարն
 և զանկարգ և զլե թուսօք մահաբերին . but
 the tongue can no man tame: it is an unruly
 evil, full of deadly poison. Զուսմունսս պէս
 պէսս և յօտարաճայնս . with divers and

strange doctrines. **Մ. Հարան եղևոյ ա-
 րեայն.** *of the promise made unto our fathers.*
**Ի բերանոյ երկուց և երկի վայոյն Հաստատեա
 յի ամենայն բան.** *in the mouth of two or
 three witnesses every word may be esta-
 blished.* **Նոյ էր ամայ վեցհարիւրոյ.** *Noah was
 six hundred years old.* **Իբրև ասպարիսոս հսկե-
 րասան.** *about fifteen furlongs off.* **Ի վեցհա
 բիւրորդի և ՚ի միում ամի յամսեանն առաջ-
 նում.** *in the six hundredth and first year,
 in the first month.* **Մնչա՞՞ քնոյ զգեօղն վա
 ճառեցիք. և նա ասէ, այո՞ այնչա՞.** *whether
 ye sold the land for so much? and she said,
 yea, for so much.* **Մը այնպիսի.** *such a
 one as this is.* **Օ ի զօրութեանս այսպիսիս ՚ի
 ձեռաց սորա լինիցին.** *that even such mighty
 works are wrought by his hands.* **Յոր՞ աշ-
 խարհէ ես, կամ յոր՞ ժողովորէնէ.** *what is
 thy country? and of what people art thou?*
Որով դատաստանա՞ գատիք. *with what judge-
 ment ye judge.* **Օ քնչ ինչս է իմ, կամ զքնչ
 յանցանս էն իմ.** *what is my trespass, what is
 my sin?* **Հանդերձ ծերովչ ոմամբ, և ճարա-
 բախօսա՞ Տերպիղեսա՞ ոմամբ.** *with the elders,
 and with a certain orator named Tertulus.*
Եգիտ հրէայ զոն անուն Վիւղաս. *and
 found a certain Jew named Aquila.* **Ի հո-
 վուէ միոջէ.** *from one shepherd.* **Օ բան ինչ
 թե՞ առքեզ հասուցանիցեն, և զխոյր ինչ դա
 րաստան ինքեանք դատեսցեն.** *Every great
 matter they shall bring unto thee: but every
 small matter they shall judge.* **Մա՞ աւանիկ**

այնուանսի ին ցանկացեալ են, այս ինքն է՝
 երբնաորին. but now they desire a better
 country, that is, an heavenly. Ընանց իրիք
 խղճելոյ. doubting nothing. Ի գալ միայն
 շաբաթուն. the next sabbath (or sabbath-
 day.) Ըյլովք բանիւք բազմօք. with many
 other words. Ըն այլ երնջովք. by the other
 kine. Ի դառնալ չեղ իբարտանչիւր ՚ի չարեաց
 ձերոց. in turning away every one of you
 from his iniquities. Ի վերայ միոյ ուրուք ՚ի
 լեռանց. upon some mountain.

Notwithstanding the great licence in the
 use of adjectives the following rules must
 be generally observed.

1. The adjective placed after the sub-
 stantive must agree with it in number and
 case, as, քարամբ մեծամեծօք, with great
 stones. զօրութիւնք այսպիսիք, such mighty
 works .

2. The adjective placed before a substan-
 tive does not agree with it, excepting the
 monosyllable adjectives, as, մեծամեծ քա-
 րամբք, with great stones. այսպիսի զօրու-
 օթիւնք, such mighty works. այլովք բանիւք,
 with other words. Ի սրբում տեղոջ, in the
 holy place.

3. When a verb or participle is before
 the substantive and after the adjective, the
 adjective agrees readily with the substantive,
 as, աստուածայնով զինէ զօրութեամբ, he
 armeth with divine force. աստուածայնով զի-

նեալ զօրութեամբ, *armed with divine force.*

4. An adjective with the article or the letter distinctive of the person, placed before a substantive, agrees with it in number and in case, but not always, as, մեծաւն և կատարելոյն և անձեռագործ խորանաւն, *by a greater and more perfect tabernacle, not made with hands.*

5. When there are many substantives before one adjective only, the adjective is in the plural, and agrees with them, as, Սաւուղ և Յոննաթան սիրելիք և գեղեցիկք և վայելուչք, *Saul and Jonathan (were) lovely and pleasant.*

6. The governing preposition is joined to the case which precedes it, whether substantive or adjective, as, յանունեալ լեռնէն, *from the mount called.* 'ի մարդոյ մեղաւորէ նենգաւորէ, *from the deceitful and unjust man.*

7. When the adjectives or substantives placed before are joined with the conjunction և, *and*, the governing preposition is applied to all, as, յանեղծ և յանարատ և յանթաւամ ժառանգութիւնն, *to an inheritance incorruptible, and undefiled, and that fadeth not away.* 'ի հնազանդութիւն և 'ի հեղումն արեանն, *unto obedience and sprinkling of the blood.*

8. When the adjective or substantive placed before is simple, and many substantives or adjectives follow, the governing pre-

position governs the first word, and the second and third which follow; however not always, as, 'ի չար խորհրդոց, 'ի բանից և 'ի գործոց, *from evil thoughts, words, and works*. զայր արիւնահեղ և զնենգաւոր, *the bloody and deceitful man*.

CONCORDANCE OF PRONOUNS.

The personal pronouns *ես, I, դու, thou, ինքն, he or himself*, are substantives, and as substantives agree with adjectives, as, Այս ան ձեր կեղծաւորաց, *of you hypocrites*.

Ինքն signifies sometimes *self*, as, Ես ինքն մարդ եմ. *I myself also am a man*.

The definitive pronouns *սա, դա, նա, he (she, it)* are substantives, and so agree with adjectives, as, Դորա յետինքդ. *these last*. Եւ կամ ինքեանք սորա ասացեն. *or else let these same here say*.

The definitive pronouns *սոյն, դոյն, նոյն, this, that, same*, are adjectives, and so agree with substantives, as, 'ի սոյն or 'ի սմին աւուր. *on this day, or in the course of this day, or to day*. Իստ դմին օրինակի. *in the like manner*. 'ի նմին զանգուածոյ. *of the same lump*. Յորոգայժ 'ի նոյն անկցի. *into that very destruction let him fall*. Եւ սմին այսմիկ զամենայն փոյժ 'ի մէջ առեալ. *and besides this, giving all diligence*.

The definitive pronouns *այս, this, այդ, այն, that*, are generally adjectives, but some-

times substantives, as, *Օ ի՞նչ գործեցեր զայդ . what is this that thou hast done? Եւս են ճնունդք որդւոցն Կոյի . these are the generations of the sons of Noah. Յայս երկուս պատուիրանս . on these two commandments. Արոց զայս ընդ միմեանս երգմունս արարեալ էր . who had made this conspiracy. Եթէ եղեալ իցէ ըստ բանիս մեծի այսորիկ . whether there hath been any such thing as this great thing is? Ի չարեացդ քոց յայդցանէ . of this thy wickedness. Թղթովդ այդուիկ . by this epistle. Իստ ամենայն բանիցս այսոցիկ, և ըստ ամենայն տեսլեանս այսորիկ . according to all these words, and according to all this vision. Երանի որ պահէ զբան մարգարէութեանս զայս . blessed is he that keepeth the sayings of the prophecy. Յազգէ յայդմանէ . of this generation. Ինձինք ծառայից քոց այսոցիկ յիանից . the life of these fifty thy servants. Կեցցե՞մ ՚ի հիւանդութենէ աստի իմմէ յայսմանէ . shall I recover of this disease? Օ այն Գոլմէս՝ զոր ուրացանն . . . զնա Իստուած իշխան և փրկիչ առաքեաց . this Moses, whom they refused . . . the same did God send to be a ruler and a deliverer.*

The possessive pronouns *իմ, my, քո, thy, մեր, our, ձեր, your, իւր, his, his own*, are adjectives. When they are without substantives, receive either the articles *ս, ր, ն*, or the adverbs *աստի, տեստի*, as, *Ի՞նչ է ամենայն ինչ, և ՚ի քոյոցդ տուաւ քեզ . all things come*

of thee, and thine own have we given thee .
 Հանգեալ յիւրոց գործոց անսի, որպէս և
 Մատուած յիւրայոցն . he also hath ceased
 from his own works, as God did from his.

The pronouns possessive derived *իմային*
 or *իմոյին*, *my*, *ձերային* or *ձերոյին*, *your's*,
 are put before the substantives.

The pronoun relative *որ*, *who*, *which*,
what, *that*, is substantive, and in different
 manners agrees with antecedent and follow-
 ing nouns, as, *Ընչ որովք ոչ տեսանիցեն*,
և ականջս՝ որովք ոչ լսիցեն, *Eyes that they*
should not see, and ears that they should not
hear. Երևալ 'ի նմանէ վասն որ 'ի Վրիս-
 տոս Յիսուս հաւատոցն, *heard him concern-*
ing the faith in Christ. Օր մի ինչ եկեաց
 'ի վերայ իմ յորոց դուքդ ասէք, *that none*
of these things which ye have spoken come
upon me. Արում ինդրէ 'ի քէն՝ տուր, և որ
 կամի փոխ առնուլ 'ի քէն՝ մի դարձուցաներ
 զերեսս, *give to him that asketh thee, and*
from him that would borrow of thee turn not
thou away. 'Ի վախճան աւուրցս այսոցիկ խա-
 սեցաւ ընդ մեզ որդւոյն, զոր եղ. ժառանգ-
 ամենայնի, որով և գլաւիտեանսն արար, որ
 է լոյս փառաց, *hath in these last days spo-*
ken unto us by his son, whom he hath appoint-
ed heir of all things, by whom also he made
the worlds. Who being the brightness of his
glory. Եւ պատմեաց Սուսէս Ընչարնի զա-
 մենայն պատգամսն՝ զոր առաքեաց զնա Տէր,
 and Moses told Aaron all the words of the

Lord who had sent him . Ալ ամենայն արք տան նորա՝ ընտոծինք և արծաթագինք՝ որ էին յազգաց օտարաց , թլիստեաց զնոսս , and all the men of his house, born in the house, and bought with money of the stranger, were circumcised with him. Յորոց դուռն 'ի խնդիր երթեալ էիր , which thou wentest to seek. Որոց զարիւնն Պիղատոս խառնեաց ընդ զոհն նոցա , whose blood Pilate had mingled with their sacrifices. Ալ որ մատուցեալ 'ի վէմն կենդանի , to whom coming, as unto a living stone. Որոց սերմն իւր 'ի նմին , whose seed is in itself . Ալ ժողովեցին , որ շատ , և որ սակաւ , and gathered, some more, some less.

The articles-distinctive-of the persons *u* of the first, *դ* of the second, *ն* of the third, besides showing the persons joined to the terminations of words, have also the force of the English articles *a* and *the*, and give energy and ornament, as, Տէր և Ս արդապետ (without any article) *Lord and Master*, but with the article *u* so, Տէրս և Ս արդապետս, it may have three senses: 1°. *I who am a Lord and a Master*. 2°. *This Lord and Master*. 3°. *My Lord and Master*. So Տէրդ և Ս արդապետդ , 1°. *Thou who art a Lord and a Master*. 2°. *That Lord and Master*. 3°. *Thy Lord and Master*. Likewise Տէրն և Ս արդապետն , 1°. *His Lord and Master*. 2°. *That Lord and Master*. 3°. *The Lord and the Master*. Օ յոր զՏէտ ելեալ էս Արքայդ

Իօրայէլի, after whom is the King of Israel
 come out? Տեղիս անապատ է, և օրս տարա
 ժամեալ, this is a desert place, and the time
 is now past. Օ ի՞նչ իրբ են՝ վասն որոյ ե-
 կիրբ, what is the cause wherefore ye are
 come? Եթէ ընդ փայտ դալար զայս առնեն,
 ընդ չորն զի՞նչ լինիցի, if they do these things
 in a green tree, what shall be done in the dry?
 Ընդ դու զորդիդ քո սիրելի, զոր սիրեցեր
 զԻսահակ, take now thy son, thine only son
 Isaac, whom thou lovest. Ըրտաբին մարդս
 մեր, our outward man. Օ ի՞նչ իցէ՞ ՚ի մեռե-
 լոցն յառնել, what the rising from the dead
 should mean? Եկնեցարուք ՚ի վրանաց ա-
 րանց խտտարտացդ այդոցիկ, depart (I pray
 you) from the tents of these wicked men. Յա-
 րանցս յայսցանէ եկեղոցս ընդ մեզ, of these
 men who have companied with us. Ի՞վ արար
 զխուլն և զհամր, զականին և զկոյր, who
 maketh the dumb, or deaf, or the seeing, or
 the blind? Եկայք ՚ի հարսանիսս, come unto
 the marriage. Յոր ետդ իջանեմ, in the midst
 whereof I dwell. Յերիցուէ առ Գայիոս սի-
 րելի, զոր ետդ սիրեմ ճշմարտութեամբ, the
 elder unto the well-beloved Gaius, whom I love
 in the truth. Օ ի ուր ենս իցեմ, և դուք անդ
 իցէք, that where I am, there ye may be also.
 Օ որ դուդ առնես, that thou doest. Արում
 դուն վկայեցեր, to whom thou bearest wit-
 ness. Ի՞նչ առ ձեզս եմ, being yet present
 with you. Օ որ նախ առնէ, what things
 soever he doeth. Օ որ սայս առնէ, which

this man hath done. Տեսանիցէք զոր ընտրեացդ իւր Տէր, զի ոչ գոյ նման դորա յամենեւին ՚ի ձեզ, see ye him whom the Lord hath chosen, that there is none like him among all the people. Ա՛յլ է որ ասէդ ցբեզ, who it is that saith to thee. Ի՛նչ որում և համարձակեալդ խօսիմ, before whom also I speak freely. Օ իշխանաց աշխարհիս այսորիկ ըզխափանելեացս, of the princes of this world that come to nought. Օ իւրդ այժմից տեսանէ, but by what means he now seeth. Արպէս և կանխաւն ասէի, as I have also told you in time past. Իսկ յոր ոչն իցեն սոքա մերձ, կոյր է և զաչացու, but he that lacketh these things is blind, and cannot see afar off.

CONCORDANCE OF VERB.

The verb which is not a participle, or infinitive, is governed by a nominative, as, *Իսկզբանէ արար Աստուած զերկին և զերկիր, in the beginning God created the heaven and the earth. Եւ երկիր էր աներևոյթ և անպատրաստ, and the earth was without form, and void. Եւ հոգի Աստուծոյ շրջէր ՚ի վերայ ջուրց, and the Spirit of God moved upon the face of the waters.*

The participle and the infinitive are often governed by a genitive, as, *Վախ ծնանին՝ մինչև է մտեալ առ նոսա մանկաբարձաց, they are delivered ere the midwives come in unto them. Բանալ երկնից, և իջանել հո-*

գւոյն սրբոյ ... և գալ ճախ յերկնից, *the heaven was opened, and the Holy Ghost descended ... and a voice came from heaven.*

In like manner are governed the preter-perfect, and the preter-plu-perfect tenses formed by a participle, and a substantive verb, as, Եւ ոչ գիտէր Եսակովք՝ թէ Դաբելայ կնոջ իւրոյ գողացեալ էր զնոսա, *for Jacob knew not that Rachel had stolen them.* Դարան գործեալ է նմա ՚ի նոցանէ արանց աւելի քան զքառասուն, *there lie in wait for him of them more than forty men.*

The accusative cannot properly govern a verb, but is subject to it, as, Եւ արդ որովհետեւ ազգ եմք Բրտուծոյ, ոչ պարտիմք համարիլ ոսկոյ՝ կամ արծաթոյ՝ կամ քարի, որ ՚ի ճարտարութենէ և ՚ի մտաց մարդկան քանդակեալ իցէ՝ զաստուածականն լինել նմանոյ, *forasmuch then as we are the offspring of God, we ought not to think that the Godhead is like unto gold, or silver, or stone, graven by art and man's device.*

The nominative of nouns agrees generally in number with a verb which is not a participle or infinitive, excepting those without singular number, or collective, as, Եւրեաւ այլ ազգ, որ ոչ ճանաչէին զՏէր, *there arose another generation after them, which knew not the Lord.* Եկին միաբան բազմութիւնն, և խոնկեցաւ, զի լսէին յիւրաքանչիւր լեզուս խօսել նոցա, *the multitude came together, and were confounded because that*

every man heard them speak in his own language. Եւ ժողովուրդն ակն ունէր Օպքա ըիայ, և զարմանային ընդ յամենն նորա, and the people waited for Zacharias, and marvelled that he tarried so long.

The nouns joined with the conjunction և, and, sometimes agree, sometimes not, as, Եւ մեծացաւ այրն յոյժ յոյժ, և եղև նորա ոչխար և արջառ յոյժ, ծառայք և աղախնեայք, ուղտք և էջք, and the man increased exceedingly, and had much cattle, and maid-servants, and men-servants, and camels, and asses. Եղէն իմ արջառ և ոչխար և էջք, ծառայք և աղախնեայք, I have oxen, and asses, flocks, and men-servants, and women-servants.

When the noun, or, pronoun is only one, the verb must be of the same person, as, Ես միայն մնացեալ էի, և սոքա ո՛ւր էին, I was left alone; where had they been?

When the persons are different the verb agrees with the first, as, Գալով զայցեմք ես և մայր քո և եղբարք քո, և երկիրպահանհցեմք քեզ, shall I, and thy mother and thy brethren, indeed come to bow down ourselves to thee to the earth? Զորժամ դու և նա միայն իցէք, between thee and him alone. Եթէ ես, և եթէ նոքա այսպէս քարոզեցաք, whether it were I or they, so we preach.

Sometimes the verb is supposed, as, Ելաւ, և դու ստեղծիչ մեր, և գործք ձեռաց քոց ամենեքին մեր, we are the clay,

and thou our Potter; and we all are the work of thy hand.

The verb active governs generally the accusative, as, *Եւ արար Եստուած զմարդն 'ի պատկեր իւր . ըստ պատկերի Եստուծոյ արար զնա . արու և էգ արար զնոսա , so God created man in his own image; in the image of God created he him; male and female created he them. Եւ անկեաց Եստուած զգրասխան յԱդեմ ընդ արևելս , և եղ անդ զմարդն զոր ստեղծ , and the Lord God planted a garden eastward in Eden; and there he put the man whom he had formed.*

Sometimes the letter շ a sign of the accusative is supposed, as, *Եւ տայ ամենայնի կեանս և շունչ , և զամենայն ինչ , he giveth to all, life, and breath, and all things . Եւ առ մի 'ի կողից նորա ; և ելից ընդ այնր մարմին , and he took one of his ribs, and closed up the flesh instead thereof.*

The verb active governs secondly another accusative, as, *՛Ետու զո՞ւ առնես զքեզ , whom makest thou thyself? Ի՞նչազաւոր զոմն ասեն զԵսուս , saying that there is another king, one Jesus .*

The verbs active as well as the neuter and passive govern often their roots in the accusative, as, *Եւ եր յաւիտեանական սիրեցի զքեզ , I have loved thee with an everlasting love . Եւ մաշտեցեն զամօթ մեծ , they shall be greatly ashamed.*

The verb passive governs generally the

ablative, as, **Օ ի լցցի որ ասացաւն 'ի Տեառնէ,** *that it might be fulfilled which was spoken of the Lord.* **ՎՐանդի 'ի պողոյ անտի ծառն ճանաչի,** *for the tree is known by his fruit.* **Ղանաչեմ զիմնն, և ճանաչիմ յիմոցն,** *I know my (sheep) and am known of mine.*

The infinitive sometimes is noun, and sometimes verb.

The preposition 'ի put before an infinitive has often the signification of an adverb **յոր ժամ, մինչ, when,** as, **'ի տեսանելն զքեզ, բերկրեցի 'ի միտս իւր,** *when he seeth thee, he will be glad in his heart.*

The infinitive or the gerund with its verb increases the signification of it, as, **Ունել աւնէր պարծանս,** *he hath whereof to glory.* **Մի՞թէ թագաւորելով թագաւորեցես 'ի վերայ մեր, կամ տիրելով տիրեցես մեզ,** *shalt thou indeed reign over us? or shalt thou indeed have dominion over us?*

CONCORDANCE OF PREPOSITIONS.

Prepositions sometimes are put after the nouns; they change their places, and are redoubled, as, **Ոյք հասեալ էին յ'ստուծոյ իրաւանցն վերայ,** *who knowing the judgement of God.* **Մի՞ ինչ պատճառս տալ հակառակորդին 'ի հայհոյութեան աղազս,** *give none occasion to the adversary to speak reproachfully.* **Օ հետ երթային բազումք 'ի հրէից անտի, և 'ի պաշտօնէիցն եկամտից զՊաւ-**

դոսի և զՂառնարայ, many of the Jews and religious proselytes followed Paul and Barnabas. Յամենայն ժամ զբարեաց զհետ երթայք, but ever follow that which is good. Յորժամ 'ի պէսպէս փորձութեանց 'ի մէջ անկանիցիք, when ye fall into divers temptations. Հատուցին ինձ չար փոխանակ ընդ բարոյ, that render evil for good.

Adjectives are often used as adverbs, as, Մեծաձայն կարդացէք, cry aloud. Երագս ընթանային, և թեթևս դառնային, they ran and returned.

On the contrary sometimes adverbs are used as adjectives, as, Եղև նորա ոչխար և արջառ յոյժ, and had much cattle.

Negative adverbs ոչ, չ and թ, no, not, sometimes are put after verbs, as, Եւ խոզ՝ զի թաթահերձ է, և կճղակս ունի, և որա ճայ ոչ պիղծ իցէ նա ձեզ, and the swine, though he divide the hoof, and be cloven-footed, yet he cheweth not the cud: he is unclean to you.

ACCENTS, OR NOTES OF PROSODY.

1°. Ը եշտ or շեշտանշան (') as, ծան, բայց, էս, ճանաչէ, անդ, բայց, ոչ, մի, հիլ, զինչ :

2°. Բութ or բթանշան (') as, նախ՝ երկ, բորդ՝ դարձեալ՝ արդ՝ այնզի՝ այլ՝ :

3°. Պարոյկ or ոլորակ (°) as, ո՛վ, զի՛արդ, ուր : According to modern usage it is em-

ployed as an interrogative point, and as a note of admiration.

4°. Արեաբ (՝), as, բարե, վաչ, Արուսաղէմ Արուսաղէմ:

5°. Սուղ (°) as, հնազանդ, բնութիւն, Սրովել: It is put on the syllable to make it short.

6°. թաւ (ˆ) as, թիւ, թուոյ: It is put by some moderns upon the letter լ to mark its pronunciation as a վ:

7°. Ապաթարց (՛). It is rarely used.

8°. Անթամայ, the mark of division of a word (-).

PUNCTUATION.

There are three Points in the Armenian.

1°. Ստորակէտ (,))

2°. Սիջակէտ (.))

3°. Ակերջակէտ (:)

OTHER MARKS.

1°. Սակակէտ (՛). It is put on the head of the letter ի, when it forms a preposition, as, ՚ի, առ՚ի:

2°. Պատիւ (˘) mark of abbreviation, as, Աճ (Աստուած), ԱՅ (Աստուծոյ), ՎՅ (Վրիստոս), ՎՅի (Վրիստոսի), ՏԲ (Տէր), ՏՆ (Տեառն):

3°. Սիւն (ւ) which is one of the three columns of a ա entire; it is put sometimes to mark an entire ա, as, աշտրուկ (աշտարակ), պարուրկ (պարարակ):

4°. Երկորեակ (") which marks the vowels omitted, or the words shortened, as, ք" զ" ք (քաղաք) : Յովհ" (Յովհաննէս) :

5°. Փակագիծ ( ) .

6°. Պատուագիր . The sign, or substitute of a word, as, Յ (աշխարհ) :

7°. Փակագիր , Cyper.

The letters of the Armenian Alphabet are used as the Numbers, generally with a line on the letter, so

ա̄,	1.	Ճ̄,	100.
բ̄,	2.	Ժ̄,	200.
գ̄,	3.	Յ̄,	300.
դ̄,	4.	Ե̄,	400.
ե̄,	5.	Շ̄,	500.
զ̄,	6.	Խ̄,	600.
է̄,	7.	Ճ̄,	700.
ը̄,	8.	Կ̄,	800.
թ̄,	9.	Ձ̄,	900.
ժ̄,	10.	Ռ̄,	1000.
կ̄,	20.	Ս̄,	2000.
լ̄,	30.	Վ̄,	3000.
խ̄,	40.	Վ̄,	4000.
ծ̄,	50.	Ը̄,	5000.
ճ̄,	60.	Յ̄,	6000.
չ̄,	70.	Շ̄,	7000.
ձ̄,	80.	Ժ̄,	8000.
ղ̄,	90.	Ժ̄,	9000.

NB. օ and Ֆ being recent letters, are not included in the numeration.

V E R S E

The antient Armenian Verses or Songs were not rhymed, as the following for example.

Երկնէր երկին և երկիր , երկնէր և ծիրանի
ծով .

Երկն 'ի ծովուն ունէր զկարմրիկ եղեգնիկն .

Ընդ եղեգան փող բոց ելանէր ,

Եւ 'ի բոցոյն պատանեկիկ վազէր .

Եւ հուր հէր ունէր .

Եւ պա թէ բոց ունէր մորուս ,

Եւ աչկունքն էին արեգակունք :

But now they are rhymed generally and are composed from five Syllables to fifteen. The following few lines are specimens with their own translation in prose.

of 5 Syllables.

Աէր անուն Յիսուս

Աիրով բով ճըմլեա՛

Աիրտ իմ քարեղէն :

Jesus, whose name is a love, bind thou my heart of ston with thy love.

of 6 Syllables.

Եղեալ հարսն անմահին ,

Երկնաւոր փեսային :

Having been the bride of the immortal celestial Bridegroom.

of 7 Syllables.

Արիաբար զո՛ւ մըրցեա

Ի Տանդիսի ըստատին :

Valiantly fight thou in the public combat.

of 8 Syllables.

Սիրեա՛ գուսունն որով պատուեա

Ի յերկնայնոց և ՚ի յերկրիս :

Love thou instruction, by which thou wilt obtain honor from Heaven, and on earth.

of 9 Syllables.

Իսկաճեմ՝ աղանի օդապար ,

Երբ՝ Երեան տապանն է քոյդ դադար :

Thou dove, ever flying through the air, the Ark of the new Noah is thy dwelling.

of 10 Syllables.

Այսօր երևի անտեսն ՚ի բարձանց ,

Բանին դարութիւնք բոլոր եղականք :

Today the Invisible appears from on high; the knowledge of all creatures is discovered.

of 11 Syllables.

Բանաւոր ծառոց երևեցան ծաղիկք

Երկնազարդ գունով , անուշահոտ բուրմամբ :

Flowers of rational Plants appeared of various tints, and delicious odour.

of 12 Syllables.

Բոլորակ եմ կիսագունտ որպէս խորան,
Բնութեամբ կայուն, անձամբ շարժուն,
անտեսական :

I am a hemisphere round as a pavilion,
by nature firm, in reality moveable invisibly.

of 13 Syllables.

Պռուռմն որոտման յետ հոսելոյն զանձրև
կենաց,
Լ՛մփոփեալ յերկինս, առ Լ՛րաքողն անդ-
րէն դարձաւ :

The roar of thunder having diffused the
rain of life, is recovered to the heavens, re-
turning to his Origin.

of 14 Syllables.

Բանիւ աւետաւոր բարառնաբար բարբա-
ռեսցուք

Լ՛րքեզ եկեղեցի, դուստրը վերինն Սիոնի :

Let us cry aloud in joyful tidings address-
ing thee personally, O Church, daughter
of lofty Sion.

of 15 Syllables.

Ար 'ի վերայ ջուրցըն գոլով ստեղծանէիր
զարարածս,

Իջեալ 'ի ջուրս Լ՛ազանին, ծնանիս որդիս
Լ՛ստուծոյ :

Thou, who brooding on the waters didst
make creation, descending in the waters of
the Baptismal fount, dost give birth to the
Sons of God.

EXERCISES
IN THE ARMENIAN LANGUAGE

Թ ՈՒ Ղ Թ Կ ՈՐ Ն Թ Ա Ց Ի Ո Ց Ն

ՆՈՒ ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԱԼՆ ՊԱՂՈՍ

(Պարեալ , Աստուածաշունչն Հայոց 'ի կարգի
Անյայտից) :

1. Ատեփաննոս և որք ընդ նմա կրօն-
ցունք , Դաբնոս , Լուբուլոս , Թէոփիլոս և
Քսինոն՝ առ Պաւղոս Հայր մեր և Լուե-
տարանիչ , և հաւատարիմ Արդասպետ 'ի
Քրիստոս Յիսուս , ողջոյն :

2. Լըք ոմանք երկու եկին 'ի Կորնթոս՝
Աիմոն անուն և Կղէբոս , որք կործանեցին
քաջ քաջ զոմանց հաւատս , հրապուրողս ,
և ապականեալ բանիւք .

3. յորոց բանից վերայ դու ինքնին պար-
տիս հասանել .

4. զի մեք 'ի քէն ոչ երբէք լուաք զայնպի-
սի բանս , և ոչ յայլոցն առաքելոց .

5. այլ այսչափ գիտեմք՝ որ ինչ 'ի քէն
լուաք , և որ ինչ 'ի նոցանէն լուաք , հաստա-
տուն պահեմք :

6. Բայց յայսմիկ յոյժ ողորմեցաւ Տէր ,
զի մինչ դու ինկ մարմնով ընդ մեզ ես , միւս
անգամ լուիցուք :

THE EPISTLE OF THE CORINTHIANS

TO ST. PAUL THE APOSTLE.

(Found in the Armenian Bible as an Apocryphal writing.)

LORD BYRON'S TRANSLATION.

1. **S**tephen, and the Elders with him Dabnus, Eubulus, Theophilus and Xinou to Paul our Father and Evangelist and faithful Master in Jesus Christ, Health.

2. Two men have come to Corinth, Simon by name and Clebus, who vehemently disturb the faith of some with deceitful and corrupt words;

3. of which words thou should'st inform thyself:

4. for neither have we heard such words from thee, nor from the other apostles:

5. but we know only that what we have heard from thee and from them, we have kept firmly .

6. But in this chiefly has our Lord had compassion, that, whilst thou art yet with us in the flesh, we are again about to hear from thee.

7. Արդ՝ կամ գրեա՛ն դու առ մեզ , և կամ ինքնին դո՛ւ առ մեզ վաղվաղակի եկեա՛լիր .

8. մեք հաւատամք 'ի Տէր՝ թէ որպէս յայտնութիւն ցուցաւ ի՞նչո՞ւնեայ , եթէ փրկեաց զքեզ Տէր 'ի ձեռաց անօրինին :

9. Եւ են բանք մոլորութեան պղծոցն՝ զոր ասեմն և ուսուցանեմն , այսպէս :

10. Ըն՛ պարտ ասեն զՍարգարէսն ընդունել .

11. և ո՛չ Աստուած ասեն ամենակալ :

12. և ո՛չ ասեն յարութիւն մարմնոց մեռելոց .

13. և ո՛չ զմարդն ասեն , ըսաւ ստեղծեալ Աստուծոյ .

14. և ո՛չ 'ի Կուսէն Սարիամայ ծնեալ առնեն զՅիսուս Քրիստոս մարմնոջն .

15. և ո՛չ զաշխարհս արարած առնեն Աստուծոյ , այլ Հրեշտակի օւրումն :

16. Արդ՝ փոյթ յանձին կալձիր հասանել առ մեզ :

17. զի առանց գայթակղութեան կայցէ քաղաքս Կորնթացոց .

18. և նոցա յիմարութիւնն յայտ յանդիւ մանութեամբ ամենեցուն խայտառակեալ մերժեսցին : Ո՛ղջ լեր :

19. Աւին , տարան զԹուղթն Սարկաւազք 'ի քաղաքն Փիլիպեցոց՝ լծերեպտոս և Տիքոս . զի իբրև առ զայն թուղթն Պաւղոս՝ թէպէտ և ինքն 'ի կապանս էր վասն

7. Therefore do thou write to us, or come thyself amongst us quickly :

8. we believe in the Lord, that, as it was revealed to Theouas, he hath delivered thee from the hands of the unrighteous.

9. But these are the sinful words of these impure men, for thus do they say and teach.

10. that it behoves not to admit the Prophets:

11. neither do they affirm the omnipotence of God:

12. neither do they affirm the resurrection of the flesh:

13. neither do they affirm that man was altogether created by God:

14. neither do they affirm that Jesus Christ was born in the flesh from the Virgin Mary:

15. neither do they affirm that the world was the work of God, but of some one of the Angels.

16. Therefore do thou make haste to come amongst us:

17. that this city of the Corinthians may remain without scandal:

18. and that the folly of these men may be made manifest by an open refutation; Fare thee well.

19. The Deacons Thereptus and Tichus received and conveyed the epistle to the City of the Philippians. When Paul received the epistle although he was then in chains on ac-

Սատտոնիկէայ Լ'պոփոլանի կնոջ, իբրև մո-
ռանալ նմա զկապանս, և սուգ առնուլ նմա
վանն բանիցն զոր լուաւ : և ասէ լալով, իբ-
րև թէ լաւ էր ինձ եթէ վախճանեալ էի՝
և ընդ Տեառն էի, քան թէ աստէն նովին
մարմնով, և զայնպիսի բանս և զաղէտս լեմ՝
զսուտ վարդապետութեան, զի տրտմութի-
'ի տրտմութեան վերայ հասանէ աւաղիկ :
Եւ յայդչափ տառապանաց վերայ կալ 'ի
կապանս, և տեսանել զայդ աղէտ տարա-
կոյս, առ որս ընթացեալ սատանայի և մեռ
քենայից նորա, գործել հնարի զչարիս : Եւ
այսպէս բազում չարչարանօք առնէր Պաւ-
ղոս թղթոյն պատասխանի :

Թ Ո Ւ Ղ Թ Պ Ա Ւ Ղ Ո Ս Ի

ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՑԻՍ

(Պատեալ յԼ'ստո-ածաշուհի հայոց՝ ՚ի կարգի
Լ'նյայտից) :

1. Պաւղոս կալանաւոր Յիսուսի Վրիս
տոսի առ եղբարս Կորնթացիս, 'ի բազում
վրիպակէ աստի ողջոյն :

2. Եւ ոչինչ կարի զարմացեալ եմ՝ եթէ
այդչափ վաղվաղակի ընթանան հրապոյրք
չարին :

count of Statonice the wife of Apopholanus, yet as it were forgetting his bonds, he mourned over these words, and said weeping:—It were better for me to be dead, and with the Lord. For while I am in this body, and hear the wretched words of such false doctrine; behold, grief arises upon grief, and this trouble adds a weight to my chains, when I behold this calamity, and progress of the machinations of Satan, who searcheth to do wrong. —And thus with deep affliction Paul composed his reply to the epistle.

EPISTLE OF PAUL

TO THE CORINTHIANS.

(Found in the Armenian Bible as an Apocryphal writing.)

LORD BYRON'S TRANSLATION.

1. **P**aul in bonds for Jesus Christ, disturbed by so many errors, to his Corinthian brethren, Health.

2. I nothing marvel that the preachers of evil have made this progress.

3. Այլ զի Տէր Ահտուս վաղվաղակի աբասցէ զգալուստն իւր վամն այնորիկ՝ որ փոփոխեն և անարդեն զհրամանս նորա :

4. Այլ ես իսկզբանէ զայն ուսուցի ձեզ , որ ես ինքնին ընկալայ յառաջնոց Առաքելոցն , որ զամենայն ժամանակս ընդ Տեառն մերոյ Ահտուսի Վրիստոսի շրջէին :

5. Այլ արդ՝ ասեմ , զի Տէր Ահտուս Վրիստոս ՚ի Սարիամայ Առակէ ծնաւ , որ էր ՚ի զաւակէն Գաւթի ,

6. ըստ աւետեաց Հոգւոյն Արքոյ , առ ՚ի Հօրէ ՚ի յերկնից առաքելոյ ՚ի նմա .

7. զի յաշխարհս միսեցի Ահտուս , և ազատեցէ զամենայն մարմին իւրով մարմնովն . զի զմեզ ՚ի մեռելոց յարուսցէ .

8. որպէս եցոյց զանձն օրինակ :

9. Այլ զի յայտ լիցի զի մարդն ՚ի Հօրէ ստեղծաւ :

10. վամն այնորիկ մարդն ՚ի կորստեանն իւրում անխնդիր ոչ մնաց ,

11. այլ ինդրեցաւ , զի ՚ի ձեռն որդեգրութեանն կենդանասցի :

12. Վանզի Աստուած որ ամենայնի Տէրն է , հայր Տեառն մերոյ Ահտուսի Վրիստոսի . որ արար զերկինս և զերկիր , առաքեաց նախ ՚ի Հրէայնս զՍարգարէսն .

13. զի ՚ի մեզաց անտի նոցա գնոսա կորչեցէ , և հանցէ յարդարութիւն իւր :

14. Օքի կամէր նախ փրկել զտունն Իսրայելի , բաշխեաց արկ նա յոգւոյ անտի ՚ի վերայ Սարգարէիցն .

3. For because the Lord Jesus is about to fulfil his coming, verily on this account do certain men pervert and despise his words.

4. But I verily, from the beginning have taught you that only which I myself received from the former Apostles, who always remained with the Lord Jesus Christ.

5. And I now say unto you that the Lord Jesus Christ was born of the Virgin Mary, who was of the seed of David,

6. according to the annunciation of the Holy Ghost, sent to her by our Father from heaven ;

7. that Jesus might be introduced in the world, and deliver our flesh by his flesh, and that he might raise us from the dead; as

8. in this also he himself became the example.

9. That it might be made manifest that man was created by the Father,

10. he has not remained in perdition unsought ,

11. but he is sought for, that he might be revived by adoption.

12. For God who is the Lord of all, the father of our Lord Jesus Christ; who made heaven and earth, sent first the Prophets to the Jews:

13. that he would absolve them from their sins, and bring them to his justice.

14. Because he wished to save first the house of Israel, he bestowed and poured forth his Spirit upon the Prophets;

15. որ զանմուլարն աստուածպաշտութիւն
և զծնունդն Վրիստոսի քարոզեսցեն ժա-
մանակօք բազմօք :

16. Իսկ որ անօրէն իշխանն էր իբրև աս-
տուածանալ կամեցաւ , ձեռն արկանէր 'ի
նոսա .

17. և զամենայն մարդիկ մեղօք կապէր .

18. քանզի և զատաստանք աշխարհի մեր
ձեալ էին :

19. Բստուած ամենակալ իբրև արդարա-
ցուցանել կամեցաւ , և ոչ կամեցաւ խոտել
զիւր ստեղծուածն ,

20. իբրև ետես չարչարեալ , ողորմեցաւ .

21. և առաքեաց 'ի վախճան ժամանակաց
զՆոգին Սուրբ 'ի Աղյան , յառաջագոյն նկա-
տեալ Սարգարէիւք :

22. Ար իբրև սրտի մտօք հաւատաց , եղև
արժանի յղանալ և ծնանել զՏէր մեր Յի-
սուս Վրիստոս :

23. Օ ի կորստական մարմնովն , որով
հպարտացեալ յարգի լինէր չարն , նովին
մարմնովն կշտամբեալ յանդիմանեսցի ,

24. Թէ չէր իսկ Բստուած : Օ ի 'ի մար-
մին անդր յիւր Յիսուս Վրիստոս կոչեաց
և փրկեաց զկորստական մարմինն . և ձգեաց
զնոսա 'ի կեանն յաւիտենից 'ի ձեռն հա-
ւատոցն :

25. Օ ի արդարութեան տաճար սուրբ
յիւր մարմին անդր լինելոց ժամանակացն
պատրաստեսցէ .

15. that they should for a long time preach the worship of God, and the Nativity of Christ.

16. But he who was the prince of evil, when he wished to make himself God, laid his hand upon them,

17. and bound all men in sin.

18. Because the judgement of the world was approaching.

19. But almighty God, when he willed to justify, was unwilling to abandon his creature;

20. but when he saw his affliction, he had compassion upon him: and

21. at the end of the time he sent the Holy Ghost into the Virgin foretold by the Prophets.

22. Who believing readily, was made worthy to conceive, and bring forth our Lord Jesus Christ.

23. That from this perishable body in which the evil Spirit was glorified, he should be reprov'd, and manifested

24. that he was not God. For Jesus Christ in his flesh had recalled and saved this perishable flesh, and drawn it into eternal life by faith.

25. Because in his body he should prepare a pure temple of justice for all ages;

26. յոր և մեքն իբրև հաւատացաք , ազա-
տեցաք :

27. Ապա գիտաաջիք եթէ ոչ են նոքա
որդիք արդարութեան , այլ բարկութեան .

28. զի զողորմութիւնն Աստուծոյ կար-
ճեն յանձանց իւրեանց ,

29. և ասեն , եթէ ոչ են երկինք և երկիր
և ամենայն արարածք՝ ձեռագործք Հօրն
ամենայնի :

30. Այլ նոքա անիծեալքն զօճին ուսումն
ունին .

31. բայց դուք՝ զօրութեամբն Աստուծոյ
'ի բաց մերժեցարուք 'ի նոցանէ . և զխոտոր
վարդապետութիւն նոցա 'ի ձէնջ 'ի բաց հա-
լածեցէք :

32. Օ ի ոչ էք դուք որդիք անհնազան-
դութեան , այլ մանկուհք սիրեցելոյն Ակե-
ղեցւոյ .

33. վասն որոյ ժամանակ յարութեան քա-
րոզեցաւ ընդ ամենեսեան :

34. Ապց որ ասեն՝ չիք յարութի մարմ-
նոյ , նոքա իսկ չեն յառնելոց 'ի կեանսն յա-
ւիտենից ,

35. այլ 'ի դատապարտութիւն : Օ ի 'ի
դատաստան յարիցեն թերահաւատք մարմ-
նով .

36. զի զմարմինն զոր ասեն թէ չիք յա-
րութիւն , նոցա մի լիցի յարութիւն . զի
այնպիսիքն 'ի յարութենէն ուրացեալք գը-
տանին :

37. Ասև դուք արք իորնթացիք գիտէք

26. in whom we also when we believe are saved.

27. Therefore know ye that these men are not the children of justice, but the children of wrath;

28. Who turn away from themselves the compassion of God.

29. who say that neither the heavens nor the earth were altogether works made by the hand of the Father of all things.

30. But these cursed men have the doctrine of the Serpent.

31. But do ye by the power of God withdraw yourselves far from these, and expel from amongst you the doctrine of the wicked.

32. Because you are not children of disobedience but the sons of the beloved Church.

33. And on this account the time of the resurrection is preached to all men.

34. Therefore they who affirm that there is no resurrection of the flesh, they indeed shall not be raised up to eternal life,

35. but to judgement and condemnation shall the unbeliever arise in the flesh:

36. For to that body which denies the resurrection of the body, shall be denied the resurrection, because such are found to refuse the resurrection.

37. But you also, Corinthians! have known

զցորենոյդ սերմանէ , և զայլոց սերմանաց .

38. զի հատ լոկ մերկ անկանի յերկիր . և անդ 'ի խոնարհ նախ մեռանի .

39. և ապա յառնէ կամօքն Տեառն՝ զնոյն մարմին զքեցեալ .

40. և ոչ եթէ լոկ մարմին մեկին յառնէ , այլ բազմապատիկ տոհմականօք կանգնեալ օրհնի :

41. Ըյլ մեզ պարտ էր ոչ միայն 'ի սերմանաց անտի առակս 'ի մէջ բերել , այլ 'ի պատուական մարմնոց մարդկանէ :

42. Ղուբ ինքնին գիտէք զձոյնան որդի Լմաթեայ .

43. վասն զի յամառեաց նա 'ի քարոզելն Վինուէացւոց , ընկեցաւ 'ի պորտ ձկանն զերիւս տիւս և զերիս գիշերս .

44. յետ երից աւուրց լուաւ աղօթից նորա Լստուած , և ած 'ի վեր 'ի ներքին անդընդոց անտի .

45. և ոչինչ ապականեցաւ մարմինն նորա , և ոչ արտեան մի կորացաւ .

46. որչափ ևս առաւել վասն ձեր թերա հաւատք :

47. Եթէ հաւատասցիք դուք 'ի Տէր Յիսուս Վրիստոս , յարուցէ զձեզ որպէս ինքն յարեալ :

48. Օքի եթէ ոսկերքն Եղիշէի մարգարէի 'ի վերայ մեռելոյն անկեալ յարուցին զմեռեալն ,

49. դուք որչափ ևս առաւել , որ 'ի մարմին և յարին և 'ի հոգին Վրիստոսի յե-

from the seeds of wheat, and from other seeds;

38. that one grain falls dry into the earth, and within it first dies;

39. and afterwards rises again by the will of the Lord indued with the same body:

40. neither indeed does it arise the same simple body, but manifold, and filled with blessing.

41. But we must produce the example not only from seed, but from the honorable bodies of men.

42. Ye also have known Jonas the son of Amittai;

43. because he delayed to preach to the Ninevites, he was swallowed up in the belly of a fish for three days, and three nights:

44. and after three days God heard his supplication, and brought him out from the deep abyss;

45. neither was any part of his body corrupted, neither was his eyebrow bent down;

46: and how much more for you, oh men of little faith!

47. If you believe in our Lord Jesus Christ, he will raise you up, even as he himself hath risen.

48. If the bones of Elisha the prophet falling upon the dead, revived the dead,

49. by how much more shall ye, who are supported by the flesh and the blood and the

ցեալ էք, յայնմ աւուր յարիջիք ողջանդամք մարմնով :

50. Իսկ Եղիա մարգարէ զորդի այրւոյն զիրկս արկ և յարոյց 'ի մեռելոց .

51. Որչափ ևս առաւել Յիսուս Վրիստոս և զձեզ յարուսցէ յաւուրն յայնմիկ, որպէս և ինքն իսկ յարեաւ 'ի մեռելոց ողջանդամ մարմնով :

52. Բայա թէ այլ ինչ տարապարտուց ընդունիք,

53. աշխատ դք յայսմ հետէ զիս մի արասցէ . զի ես զկապանս զայս յանձին իմում կրեմ,

54. զի զՎրիստոս շահեցայց . և կտտանաց մարմնոյս այսմիկ համբերեմ, զի յարու թեան մեռելոցն արժանի եղէց :

55. Եւ դուք իւրաքանչիւրդ որպէս ընկալարուք զօրէնսն 'ի ձեռաց երանելի Մարգարէիցն, և սրբոյ Ղեւտարանին հաստատուն կալիք .

56. և վարձօ ընկալիք 'ի յարութեան մեռելոց, զկեանսն յաւիտենից ժառանգեալիք :

57. Բայա եթէ թերեհաւատ դք լինիցի և յանցանիցէ, դատաստան անձին իւրում նիւթէ ընդ չարագործսն, և ընդ այնոսիկ որ զայնպիսի առաջարկութիւն մոլորութե մարդկան ունին, պատժին :

58. Օ ի նորա ինքնին իսկ ես ծնունդք իժից և կորիւնք օձից և քարբից :

59. Մերժեցարուք և 'ի բաց մեկնեցա-

Spirit of Christ, arise again on that day, with a perfect body?

50. **Elias the prophet embracing the widow's son raised him from the dead,**

51. **by how much more shall Jesus Christ revive you on that day with a perfect body, even as he himself hath risen?**

52. **But if ye receive other things vainly,**

53. **henceforth no one shall cause me to travail: for I bear on my body these bonds**

54. **to obtain Christ; and I suffer with patience these afflictions to become worthy of the resurrection of the dead.**

55. **And do each of you having received the law from the hands of the blessed Prophets and the holy Gospel, firmly maintain it;**

56. **to the end that you may be rewarded in the resurrection of the dead and the possession of life eternal.**

57. **But if any of ye not believing shall trespass, he shall be judged with the misdoers, and punished with these who have false belief.**

58. **Because such are the generations of vipers, and the children of dragons, and basilisks.**

59. **Drive far from amongst ye, and fly**

րուք 'ի նոցանէ զօրուութեամբ Տեառն մերոյ
Յիսուսի Վրիստոսի :

60. Եւ եղիցի ընդ ձեզ խաղաղութիւն և
չնորհք անդրանկին սիրելոյ . Լսէն :

Լորչակ մեծ Լրբայն Պարսից և Պար-
թեաց , որ և ազգաւ իսկ Պարթե , ապրս-
տամբել ասեն 'ի Սակեդոնացւոցն , և թա-
գաւորել 'ի վերայ ամենայն Լրեելից , և
Լսորեստանեայց . և սպանանել զԼ'նտիո-
քոս (Թագաւոր 'ի Վիսուէ , հնազանդեցու-
ցանել զամենայն տիեզերս ընդ ձեռամբ իւ-
րով :

Սա թագաւորեցուցանէ զեղբայր իւր
զՍաղարչակ 'ի վերայ աշխարհիս Հայոց .
պատեհ իմն համարեալ այսպէս անշարժ իւ-
րոյ թագաւորութեանն լինել : Եւ քաղաք
թագաւորութեան տայ նմա զՍճբին . և
սահմանս հատանէ նմա զմասն ինչ յարև-
մտեայ Լսորւոց , և զՍաղեստին , և զԼսիա ,
և զամենայն միջերկրեայս , և զ(Թիտալիա .
'ի ծովէն Պոնտոսի մինչև 'ի տեղին՝ ուր Սա-
կաս յարևմտեանն յանգի ծով . և զԼտր-
պատական . » և այլ որչափ միտք քո և քա-
ջութիւն հասանեն . զի սահմանք քաջաց՝
ասէ , զէնն իւրեանց . որքան հատանէ , այն
քան ունի » :

Սորա կարգեալ զիշխանութիւն իւր մե-
ծապէս , և հաստատեալ զթագաւորութիւն

from such, with the aid of our Lord Jesus Christ.

60. And the peace and grace of the beloved Son be with you! Amen.

LORD BYRON'S TRANSLATION

Arsaces the great King of the Persians and Parthians is said with the Parthians to have revolted from the Macedonians, to have reigned over all Assyria and the East; and having slain the King Antiochus at Nineveh to have reduced the world under his dominion..

He appointed his brother Valarsaces King of Armenia, rightly deeming that his dominions would thus become more secure and consolidated; he bestowed upon him the royal of Nisibin, and assigned the limits of his territory, one part from the west of Syria, and Palestine and Asia and all the inland places and Thitalia from the Pontic sea to the spot where Caucasus ends in the western Ocean, and Atropatane, and » whatever else thy prudence or valour may acquire. For to the brave, he says, their arms are boundaries, what they win, they wear «.

He, when he had completely tranquilized his kingdom, and established his power, de-

իւր՝ կամ եղև գիտել սորա, թէ՛ ոչ, և որպիսի արք տիրեալ են՝ ի վերայ աշխարհիս Հայոց մինչև ցնա . զքաջաց արդեօք, եթէ զվատաց անցեալ ունի զտեղի :

Եւ գտեալ զոմն Մարիի Սարիբաս (կամ Սարաբաս) Սատինայ, այր ուշիմ և վարժ քաղզեացի և յոյն գրով, զոր յղէ առ մեծ եղբայր իւր Մըշակ արժանի ընծայիւք, բանալ նմա զգիւանն արքունի . և գրէ առ նա ձև բանից օրինակ զայս :

„ Մըշակ՝ թագաւոր երկրի և ծովու . որոյ անձն և պատկեր, որպէս և է իսկ, մեր Մե տուածոց . իսկ բախտ և պատահումն՝ ի վեր քան զամենայն թագաւորաց . և մտաց լայնութիւն՝ որչափ երկնի ի վերայ երկրի . Սողարշակ կրտսեր եղբայր քո, և նիզակա կից . որ ի քէն կարգեալ Մըբայ Հայոց . Սղջ լեր ամենայն յաղթութեամբ :

Քանզի պատուէր ընկալայ ի քէն՝ քաջութեան և իմաստութեան հոգ տանել, ոչ երբէք անսիրտ արարեալ զքոյոյն խրատու, այլ իննամ տարեալ հոգացայ ամենայնի՝ որչափ միտք և հասողութիւն բաւեցին :

Եւ այժմ՝ ի քումմէ իննամակալութենէ զետեղեալ թագաւորութիւնս՝ խորհուրդ ի մտի եգի գիտել, թէ՛ ոչ ոմանք յառաջ քան զիս իցեն տիրեալ աշխարհիս Հայոց . և ուստի՝ Սախարարութիւնքս՝ որ աստ կան :

Օ ի ոչ կարգք ինչ լեալ աստ յայտնի, և ոչ Սեհենից պաշտամունք, և ոչ գլխաւորաց

sired to know, who and what sort of men had reigned before him over Armenia, and whether they were valiant or indolent.

Having chosen therefore a Syrian, Mari-bas (or Marabas) of Catina, a learned man, and very skilful in Chaldaic and Greek literature, he sent him to his brother Arsaces, with proper presents, to entreat him to permit the inspection of the royal Archives; and furnished him with letters of which the following is a specimen.

” To Arsaces King of Earth and Sea, whose form and image are like those of our Gods, but his fortune and fate above all Monarchs, and the greatness of his mind such as is the heaven above the earth; Valarsaces his younger brother and fellow-Soldier, appointed by him King of Armenia, sends Health and Victory in all things.

Since I received thy commands to cultivate valour and wisdom, I have never neglected this thine admonition; but have administered in all things with diligent care; to the extent of my capacity and power.

Being delegated by thee to this kingdom, I have resolved to enquire what order of men ruled over Armenia before me, and what was the origin of these Satrapies around me. For neither indeed appears any regularity of things here whence it may be seen, what was the worship in the temples, or

աշխարհիս առաջինն յայտնի է, և ոչ վերջինն, և ոչ այլ ինչ օրինաւոր . այլ խառն 'ի խուռն ամենայն և վայրենի :

Ս անն որոյ աղաչեմ զքո Տէրութիւնդ՝ հրամայես բանալ զգիւանդ արքունի ընդդէմ առնդ եկելոյ առաջի քոյոյ հզօր Տէրութեանդ . զի գտեալ զղձալին եղբօր քոյ և որդւոյ՝ բերցէ զստոյգն փութապէս . և զմեր հեշտութիւնն որ 'ի կամակատարութեան լեալ՝ քաջ գիտեմ ինդութիւն քեզ լեալ : Ո՛ղջ լեր երևելիդ բնակութեամբ 'ի մէջ Ղից " :

Եւ ընկալեալ Լորշակայ մեծի զգիրն 'ի ձեռաց Սարիբասայ Կատինայ՝ մեծաւ լըջ մտութեամբ հրամայէ առաջի առնել նմա զՂիւանն արքունի՝ որ 'ի Նինուէ . միանգամայն և ուրախացեալ այսպիսի միտս ունել եղբօր իւրոյ՝ որոյ զկէս թագաւորութեան իւրոյ հաւատացեալ էր :

Եւ խուզեալ սորա զամենայն մատեանան՝ գտանէ մատեան մի հելլէն գրով . յորոյ վերայ էր՝ ասէ, վերնագիրն այսպէս :

« Լսյս մատեան հրամանաւ Բղէքսանդրի 'ի Քաղդէացւոց բարբառոյ փոխեալ 'ի Յոյնն . որ ունի զբուն հնոց և զնախնեացն բանս . որոյ սկիզբն լեալ ասէ զՕրուանն, և զՏիտանն, և զԱլետոսութէ . յորում և զիւրաբանչիւր զք 'ի ծննդոց երից նախարարականացս այսոցիկ արանցս զարս անուանիս

what was first or last done in this region, nor are there any certain laws, but all is confused and barbarous.

For which reason I pray thee, my Lord, that to this man, who will abide in the presence of thy Majesty the ingress of the royal Library may be permitted that he may acquire the knowledge of such things as thy brother and son desires, and return to us with the truth. And the pleasure which is to arise from the fulfilment of our wishes, we well know will be a joy to thee also. Farewell, oh thou illustrious dweller among the Gods!

When Arsaces the great had received these letters from Maribas of Catina, with the greatest alacrity he permitted him to search the royal Archives of Nineveh, rejoicing that his brother to whom he had committed the government of half his kingdom, was endued with such a disposition.

When Maribas therefore inspected the Manuscripts, he found a certain book, in the greek character, of which this is said to have been the title.

» This Volume was translated from the chaldaic language into greek, by order of Alexander, and contains the authentic history of the Antients and our Ancestors, who are said to commence with Zeruanus, Titan, and Apetosthes; in this book each of these three celebrated men and their posterity are

կարգաւ շարադասեալ՝ յիւրաքանչիւր տեղիս մինչև ցրազուժ ամս » :

Յայսմ մատենէ Մարիբաս Վատինայ զմերոյ ազգիս միայն հանեալ զպատմութիւն հաւաստի՝ բերէ առ Արքայ Աղարշակ ՚ի Մծբին՝ յոյն և փսորի գրով :

Օր առեալ ... Աղարշակ ... առաջին իւրոյ գանձուն համարելով՝ դնէր յարքունիսն ՚ի պահեստի մեծաւ զգուշութեամբ . և զմամս ինչ ՚ի յարձանի հրամայէ դրոշմել :

Յորմէ մեր հաւաստի ՚ի վերայ հասեալ կարգի զրուցացս՝ երկրորդեմք այժմ քոյ հարցասիրութեանդ , ձգելով զմեր ընիկ նախարարութիւնս մինչև ցարդգէացոց Սարդանապալայ՝ և ևս մտազոյն :

Խորենայի ՚ի Պարմուխեան հայոց :

Եւ յայնժամ իբրև զփեսայ շքեղազարդեալ էր տեսանել զձեմեախ յառազաստ իւր գրիստոս : Չայն արձակէր քաղցր՝ առ Սոյան ողջախոհ . « ՚նդարձակեա՛ զտեղի խորանի քո և զսրահից քոց , կանգնեա՛ , մի ինայեր . երկայնեա՛ զապաւանդակս քո , հաւտատեա՛ զցիցս քո . յաջ և յահեակ թռուղի . և զաւակ քո զձեթանոսս ժառանգեալցէ . և զքաղաքս աւերեալս ՚ի Վապաշտիցն շինեսցես : Մի՛ ասէ , երկնչիր , թէ մինչև ցայժմ նոքօք յամօթ արարի զքեզ . զի եր-

registered in order each in his proper place for many years “ .

From this volume Maribas of Catina conveyed to king Valarsaces then in the city of Nisibin the history of our Nation faithfully compiled and written in syriac and greek.

When . . . Valarsaces had received this Manuscript... esteeming it amongst his chief treasures, he directed the volume to be diligently preserved, and ordered a portion of it's contents to be engraven on a column.

Which narrative, we having verified the series of our facts, are now about to repeat at thy command, and to trace back our early government to the Chaldean Sardanapalus, and even beyond.

Corenensis in his Armenian History.

LORD BYRON'S TRANSLATION.

It was beautiful then to behold Christ as a bridegroom nobly adorned for the nuptial chamber, who spake with a soft voice to his most pure beloved: »Enlarge the place of thy tent, and of thy porch; spare not, plant it, lengthen thy cords, and strengthen thy stakes; for thou shalt break forth on the right hand and on the left, and thy seed shall inherit the Gentiles, and thou shalt renew the ruined cities of the Idolaters. Fear not, though till now by means of these I have co-

դուայ, և ոչ ևս զղջացայց 'ի քեզ ընակել
հաճութեամբ՝ որ ես հանգիստ իմ յաւի-
տեանս յաւիտենից ։ ։ ։

Յայնժամ՝ որ վարանէրն դաղտնի՝ սկզբ-
նաչարն թշնամին, ծանուցեալ՝ թէ մեքե-
նայքն իւր խայտառակեցան, տիեզերք աս-
տուածպաշտութեամբ ծաղկեցան, պատ-
րեալքն դարձեալ փրկեցան, ժառանգորդք
դրախտին 'ի հայրենիսն փութացան, երկ-
րաբարչ հեշտութիւնն տեղի ետ, և երկ-
նային սրբութիւնն պայծառացաւ, գործի
ատելութեանն խորտակեցաւ, և պտուղ սի-
րոյն սկսաւ բազմանալ, յոյս ամենեցուն 'ի
ստորնայնոցս վերացաւ, և յերկնային կայ-
անն հանգեալ՝ արտաքս սողէր յորջէն չա-
րութեան, իբրև զառիւծ գոչելով շրջէր,
բացեալ զկոկորդ չարութեանն՝ ջանացեալ
առ 'ի կլանել զ)կեղեցին փրկեալ Վրիս-
տոսիւ ։

Լ ամբրոնայի, Լ արեւաբանութեան ։

Հանձարեղ շնորհալիդ ընտրեալ է,

Յարքայից հրգօբաց զարմէ է .

Մեզ պարգև 'ի տանէն Լ ատինէ .

Հրեշտակ հրաշագեղ Հռիփսիմէ ։

Ուսհահորդ ուղևոր երկնընթաց,

Օրինաց երկնայնոյն խորագգաց,

Ուրացեալ զանձն և զփառս հայրենեաց ։

Հրեշտակ, և այլն ։

vered thee with confusion. For I swear, that I shall never repent to make my abode of pleasure with thee who art my repose for ever and ever”.

Then the first Enemy, in ambush for his prey, perceiving that his snares were discovered, and that the worship of God flourished throughout the world, observing that those who had been deceived were redeemed, and that the inheritors of Paradise returned to their country, that the celestial holiness poured forth its glory, that the instrument of hatred being broken, the fruits of charity began to multiply themselves, and the hope of all no longer turned to the earth, ascended to the heavenly abodes, forth from the cave of his malice he issued like the lion roaring in his anger, and roamed about with open and insatiate jaws, to devour the Church recovered by Christ.

Lampronensis in his Synodical oration.

A. GOODE'S TRANSLATION

Ripsima! Angel surpassing in beauty, wisdom, and grace; thou art chosen from the family of mighty Kings, and given to us a present from the Latin race.

Thou traveller journeying on the road of heaven, well skilled in Celestial Laws, having denied Thyself, and the glories of thy native country. — Ripsima, *etc.*

Իմաստուն սուրբ կուսան գերյարգոյ
 Հրով բանին 'ի յերկիր արկելոյ
 Սառեցեր ըզլապտեր հաւատոյ ,
 Հրեշտակ , և այլն :

Փեսային Վրիժառոտի մարմնացեալ ,
 Լնապակ կուսութեամբ հարննացեալ ,
 Յառազատ անմատոյց բազմեցեալ .
 Հրեշտակ , և այլն :

Սիրամունդ Սիրամարգ սիրալի ,
 Երբափայլ ոսկէթեւ տարփալի ,
 Եռապսակ իւղազլուխ ցանկալի .
 Հրեշտակ , և այլն :

Իսկաձեմ Լըլանի օղապար ,
 Երբ Եղեան տապանն է քոյդ դադար .
 Օձասպան Լըրագիլ դու արդար .
 Հրեշտակ , և այլն :

Ստաւոր Սարտիրոս մրցական
 Լական Բանին Հօր զօրութեան ,
 Լիակոխ քաջութեամբ ըզհրնձան .
 Հրեշտակ , և այլն :

Լգունեղ Թաթաւեալ 'ի բոսոր ,
 Սաղարթուն կամրորակ իբր խրնձոր ,
 Հարնն ազնիւ դու արեամբ քօղաւոր .
 Հրեշտակ , և այլն :

ՆԵՐՍԷՍ ԿԼԱՅԵՑԻ :

Wise, holy Virgin, most venerable,
Thou didst light up the lamp of Faith with
the fire of the Word shed abroad on the
earth. — Ripsima, *etc.*

Of pure Virginity Thou hast been be-
trothed to the Bridegroom the incarnate
Christ, and placed on the inaccessible nup-
tial couch. — Ripsima, *etc.*

Lovely Peacock! nursed affectionately,
charming, delicately shining with thy gol-
den thread; enchanting, anointed with thy
triple crown. — Ripsima, *etc.*

Thou Dove over hov'ring in the air, the
Ark of the new Noah is thy dwelling: Thou
righteous Stork, who hast destroyed the
Serpent. — Ripsima, *etc.*

Thou Martyr skilful and valiant of the
power of the true Word of the Father, who
didst firmly tread the Wine-press. — Rip-
sima, *etc.*

Thou art colored, having been plunged
in a crimson dye; thou art covered with
leaves like the blushing Apple; Thou comely
Bride veiled with thy blood. — Ripsima, *etc.*

NIERSES CLAJENSIS.

Ի ՆՈՐ ԿՏԱԿԵՆ

Քանզի բազումք յօժարեցին վերստին կարգել զպատմութիւն վասն իրացն հաստատելոց 'ի մեզ՝ որպէս ականդեցին մեզ որ 'ի սկզբանէ ականատես և սպասաւորք եղէն բանին, կամ եղև և ինձ՝ որ 'ի սկզբանէ զհետ երթեալ էի ամենայնի ճշմարտութեամբ, կարգաւ գրելքեզ՝ քանզի թէոփիլէ. զի ծաւնիցես զբանիցն որոց աշակերտեցար, զճշմարտութիւն : ՂՈՒԿ. Ա. 1—4.

Եւս միտջ էին երկու որդիք . ասէ կրթութերն 'ի նոցանէ ցհայրն . հայր՝ տուր ինձ բաժին, որ անկանի յընչիցդ . և նա բաժանեաց նոցա զկեանսն : Եւ յետ ոչ բազում աւուրց ժողովեալ զամենայն կրտսեր որդւոյն գնաց յաշխարհ հեռի, և անդ վատնեաց զինչս իւր . զի կեայր անառակութիւն : Եւ իբրև սպառեաց զամենայն, եղև սով սաստիկ յաշխարհին յայնմիկ, և սկսաւ ինքն չքաւորել : Եւ գնացեալ յարեցաւ 'ի մի ոմն 'ի քաղաքացւոց աշխարհին այնորիկ . և յղեաց զնա յագարակ իւր արածել խոզս . և ցանկայր ընուլ զորովայն իւր յեղջերէն զոր խոզքն ուտէին, և ոչ ոք տայր նմա : Եւ եկեալ 'ի միտս իւր՝ ասէ . քանի վարձկանք

FROM THE NEW TESTAMENT

Forasmuch as many have taken in hand to set forth in order a declaration of those things which are most surely believed among us, even as they delivered them unto us, who from the beginning were eye-witnesses, and ministers of the word; it seemed good to me, also, having had perfect understanding of all things from the very first, to write unto thee in order, most excellent Theophilus, that thou mightest know the certainty of those things wherein thou hast been instructed. LUKE. I. 1—4.

A certain man had two sons: And the younger of them said to his father, Father, give me the portion of goods that falleth to me. And he divided unto them his living. And not many days after the younger son gathered all together, and took his journey into a far country, and there wasted his substance with riotous living. And when he had spent all, there arose a mighty famine in that land; and he began to be in want. And he went and joined himself to a citizen of that country; and he sent him into his fields to feed swine. And he would fain have filled his belly with the husks that the swine did eat: and no man gave unto him. And

իցեն 'ի տան հօր իմոյ հացալիցք, և ես աստ սովամահ կորնչիմ. յարուցեալ գնացից առ հայր իմ, և ասացից ցնա. հայր՝ մեղայ յերկինս, և առաջի քո. և ոչ ևս եմ արժանի կոչիլ որդի քո. արա՛ զիս իբրև զմի 'ի վարձկանաց քոց: — Եւ յարուցեալ եկն առ հայր իւր. և մինչդեռ հեռագոյն էր, ետես զնա հայրն, և գլթացաւ. յարեաւ և ընթացաւ ընդ առաջ, անկաւ զպարանոցաւն նորա, և համբուրեաց զնա: Եւ ասէ ցնա որդին. հայր՝ մեղայ յերկինս, և առաջի քո, ոչ ևս եմ արժանի կոչիլ որդի քո: Եւ հայրն ցծառայս իւր. վաղվաղակի հանկէք զպատմու ճանն առաջին, և ագուցէք նմա. և տո՛ւք զմատանին 'ի ձեռն նորա, և կօշիկս յօտս նորա. և ածէք զեզն պարարակ, զենէք, կերիցուք և ուրախ լիցուք, զի այս որդի իմ մեռեալ էր՝ և եկեաց, կորուսեալ էր՝ և գտաւ. և սկսան ուրախ լինել: — Եւ էր երէց որդի նորա յազարակի, և մինչդեռ գայր, և մերձ եղև 'ի տունն, լուաւ զձայն երգոց և զպարուց. և կոչեցեալ առ ինքն զմի 'ի ծառայիցն՝ հարցանէր, թէ զի՞նչ իցեայն: Եւ նա ասէ ցնա. զի եղբայր քո եկեալ է, և եզեն հայր քո զեզն պարարակ, զի ողջամբ ընկալաւ զնա: Եւ արկացաւ, և ոչ կամէր մտանել. և հայրն ելեալ արտաքս՝ աղաչէր զնա: Սատասխանի ետ և ասէ ցհայրն. այս քանի՛ ամբ են, զի ծառայեմ քեզ, և երբէք զպատուիրանաւ քով ոչ անցի. ուլ մի երբէք ոչ ետուր ինձ՝ զի ուրախ եղէց ընդ բարեկամս իմ, յորժամ եկն որդիդ քո այդ՝

when he came to himself, he said, How many hired servants of my father's have bread enough and to spare, and I perish with hunger! I will arise and go to my father, and will say unto him, Father, I have sinned against heaven, and before thee, and am no more worthy to be called thy son: make me as one of thy hired servants. — And he arose; and came to his father. But when he was yet a great way off, his father saw him, and had compassion, and ran, and fell on his neck, and kissed him. And the son said unto him, Father, I have sinned against heaven, and in thy sight, and am no more worthy to be called thy son: But the father said to his servants, Bring forth the best robe, and put it on him; and put a ring on his hand, and shoes on his feet: And bring hither the fatted calf, and kill it; and let us eat and be merry: For this my son was dead, and is alive again; he was lost, and is found: And they began to be merry. Now his elder son was in the field: and as he came and drew nigh to the house, he heard music and dancing: And he called one of the servants, and asked what these things meant. And he said unto him. Thy brother is come; and thy father hath killed the fatted calf, because he hath received him safe and sound. And he was angry, and would not go in: therefore came his father out, and entreated him. And he answering said to his

որ եկեր զկեանս քո ընդ պոռնիկս, զեներ
դմա զեզն պարարակ : Եւ ասէ ցնա . Ո՛ր
դեակ՝ դու հանապազ ընդ իս ես, և ամե-
նայն որ ինչ իմ է, քո է . այլ ուրախ լինել
և խնդալ պարտ էր, զի եղբայր քո այս մե-
ռեալ էր՝ և եկեաց, կորուսեալ էր և գտաւ :
ՂՈՒԿ. ԺԵ. 11—32:

Եւր ոմն էր մեծատուն, և ազանէր բե-
հեզս և ծիրանիս, և ուրախ լինէր հանա-
պազ առատապէս : Եւ աղքատ ոմն՝ անուռ
Վ ազարոս, անկեալ դնէր առ դրան նորա
վիրաւորեալ . և ցանկայր յագել ՚ի փշրա-
նացն՝ որ անկանէին ՚ի սեղանոյ մեծատանն .
այլև շունք ևս գային, և լեզուին զվերս նո-
րա : Եւ եղև մեռանել աղքատին, և տա-
նել հրեշտակաց ցնա ՚ի գոգն Մարահամու :
Սեռաւ և մեծատունն, և Թաղեցաւ . և ՚ի
դժոխսն ամբարձ զաչս իւր՝ մինչ ՚ի տանջանան
էր, ետես զՄարահամ ՚ի հեռաստանէ, և
զՎ ազարոս ՚ի գոգ նորա հանգուցեալ : Եւ
նա աղաղակեաց և ասէ . հայր Մարահամ՝
ողորմեանց ինձ, և առաքեալ զՎ ազարոս՝ զի
Թացցէ զծագ մատին իւրոյ ՚ի ջուր, և զո-
վացուսցէ զլեզու իմ՝ զի պապակիմ ՚ի տա-
պոյ աստի : Եւ ասէ ցնա Մարահամ . որ-
դեակ՝ յիշեալ զի ընկալար անդէն զբարիս քո

father, Lo, these many years do I serve thee, neither transgressed I at any time thy commandment: and yet thou never gavest me a kid, that I might make merry with my friends: But as soon as this thy son was come, who hath devoured thy living with harlots, thou hast killed for him the fatted calf. And he said unto him, Son, thou art ever with me, and all that I have is thine. It was meet that we should make merry and be glad: for this thy brother was dead, and is alive again; and was lost, and is found. LUKE XV. 11—32.

There was a certain rich man, who was clothed in purple and fine linen, and fared sumptuously every day: And there was a certain beggar named Lazarus, who was laid at his gate, full of sores, and desiring to be fed with the crumbs which fell from the rich man's table: moreover, the dogs came and licked his sores. And it came to pass that the beggar died, and was carried by the Angels into Abraham's bosom: the rich man also died, and was buried; And in hell he lifted up his eyes, being in torments, and seeth Abraham afar off, and Lazarus in his bosom: And he cried and said, Father Abraham, have mercy on me, and send Lazarus, that he may dip the tip of his finger in water, and cool my tongue; for I am tormented in this flame. But Abraham said, Son, remember that thou in thy lifetime receivedst

'ի կեանսն քում, և Պաղարոս նոյնպէս ըզ-
 չարչարանս . արդ՝ սա աստ միթարի, և
 դու այդր պապակիս . և 'ի վերայ այօր ամե
 նայնի վիճ մեծ է ընդ մեզ և ընդ ձեզ . եթէ
 կամիցին աստի առ ձեզ անցանել, ոչ կարեն .
 և ոչ այտի ոք առ մեզ անցանել : Եւ ասէ .
 արդ՝ աղաչեմ զքեզ Հայր, զի արձակեսցես
 զդա 'ի տուն Հօր իմոյ . եւ իմ անդ եղբարք
 Հինգ, որպէս զի տայցէ նոցա վկայութիւն՝
 զի մի և նոքա զայցեն յայս տեղի տանջա-
 նաց : Եւ ասէ Լբրահամ . ունին զՍովսէս
 և զՍարգարէսն, նոցա լուիցեն : Եւ նա
 ասէ . Ո՛չ Հայր Լբրահամ, բայց թէ 'ի մե-
 ուելոց ոք երթիցէ առ նոսա՝ և ապաշխա-
 րեսցեն : Եւ ասէ ցնա . եթէ Սովսիսի և
 Սարգարէիցն ոչ լսեն, և ոչ թէ 'ի մեուե-
 լոց ոք յառնիցէ՝ հաւատասցեն : ԴՈՒԿ . ԺԶ .
 19—31 .

Իբրև հրամայեցաւ մեզ նաւել յԻտա-
 լիա, տային զՊաղոս և զայլս ոմանս կա-
 պեալս ցՀարիւրապետ մի՝ որում անուն էր
 Յուլիոս, Սեբաստեան գնդին : Եւ ելեալ
 'ի նաւ մի անդրամինտացի՝ որ երթալոց էր
 'ի կողմանս Լսիացոց, գնացաք . էր ընդ
 մեզ և Լրիստարքոս Սակեդոն թեսաղո-
 նիկեցի : Եւ 'ի վաղիւ անդր իջաք 'ի Սի-
 դոն . և մարդասիրութիւն ցուցեալ Յու-
 լեայ առ Պաղոս՝ հրամայեաց առ բարե-
 կամսն երթալ, և դարման գտանել : — Եւ
 անտի ելեալ խոնարհագոյն նաւեցսք 'ի Ախա-

thy good things, and likewise Lazarus evil things: but now he is comforted, and thou art tormented. And besides all this, between us and you there is a great gulf fixed: so that they who would pass from hence to you cannot; neither can they pass to us that would come from thence. Then he said, I pray thee therefore, father, that thou wouldest send him to my father's house; for I have five brethren: that he may testify unto them, lest they also come into this place of torment. Abraham saith unto him, They have Moses, and the prophets; let them hear them. And he said, Nay, father Abraham: but if one went unto them from the dead, they will repent. And he said unto him, If they hear not Moses and the prophets, neither will they be persuaded though one rose from the dead. LUKE XVI. 19—31.

When it was determined that we should sail into Italy, they delivered Paul and certain other prisoners unto one named Julius, a centurion of Augustus' band. And entering into a ship of Adramyttium, we launched, meaning to sail by the coasts of Asia; one Aristarchus, a Macedonian of Thessalonica, being with us. And the next day we touched at Sidon. And Julius courteously entreated Paul, and gave him liberty to go unto his friends to refresh himself. — And when we had launched from thence, we sail-

րոս, վասն հողմոյն ընդդէմ լինելոյ: Յայն ժամ ընդ մէջ ծովուն Արիւկեայ և Պամփիլեայ նաւեալ՝ իջաք ՚ի Սիււա ի կիտացւոց: Եւ անդ գտեալ Հարիւրապետին զնաւ մի աղեքսանդրացի՝ որ երթայր յԻտալիա, եմոյծ զմեզ անդր: Եւ ՚ի բազում աւուրս ծանրանաւեալք՝ հազիւ հասաք առ Անիդաւ. և ՚ի չթողացուցանել մեզ հողմոյն՝ նաւեցաք խոնարհագոյն ՚ի Արեւոյ առ Սաղմոնեաւ: Հազիւ անցեալ առ նովաւ՝ եկաք ՚ի տեղի ինչ, որ կոչէր Գեղեցիկ նաւահանգիստ. յոր հուպ էր քաղաքն Պասեայ: — Եւ իբրև բազում ժամանակք անցանէին, և սխալ ևս լինէր նաւելոյն, և վասն այն ինչ ևս պահոցն անցանելոյ՝ տայր խրատ Պաւղոս, և ասէր ցնոսա. Ընք՝ տեսանեմ զի թշնամանօք և բազում վնասու՝ ոչ միայն բեռինդ և նաւիդ, այլև անձանց մերոց լինելոց է նաւարկու թիւս: Իսկ հարիւրապետն նաւապետին և նաւավարին առաւել անսայր, քան բանիցն Պաւղոսի: Իբրև դրժպատեհ իմն թուէր նաւահանգիստն առ ՚ի ձմերել, բազումք խորհեցան զնալ անտի, թերևս կարասցեն հասանել ՚ի Փիւնիկէ՝ ձմերել ՚ի նաւահանգստին Արեւտացւոց, որ հայէր ընդ հարաւակողմն և ընդ աշխարհն (χῶρον). Եւ ՚ի շնչել հարաւոյն՝ համարեցան ուր դիմեալն էին հասանել. և արկեալ մօտ անցանէին զԱրեւեաւ: Եւ ոչ յետ բազում ժամոց անկաւ զնովաւ հողմ ուռուցիկ որ կոչի Եւրակիկոն: Ընդ յափշտակել նաւին, և ՚ի չհանդուրժել ընդդէմ

ed under Cyprus, because the winds were contrary. And when we had sailed over the sea of Cilicia and Pamphylia, we came to Myra, a city of Lycia. And there the centurion found a ship of Alexandria sailing unto Italy; and he put us therein. And when we had sailed slowly many days, and scarce were come over against Cnidus, the wind not suffering us, we sailed under Crete, over against Salmone; And hardly passing it, came unto a place which is called The fair havens; nigh whereunto was the city of Lasea. — Now when much time was spent, and when sailing was now dangerous, because the fast was now already past, Paul admonished them; and said unto them, Sirs, I perceive that this voyage will be with hurt and much damage, not only of the lading and ship, but also of our lives. Nevertheless, the centurion believed the master and the owner of the ship, more than those things which were spoken by Paul. And because the haven was not commodious to winter in, the more part advised to depart thence also, if by any means they might attain to Phenice, and there to winter; which is an haven of Crete, and lieth toward the south-west and north-west. And when the south wind blew softly, supposing that they had obtained their purpose, loosing thence, they sailed close by Crete. But not long after, there arose against it a tempestuous wind,

հողմոյն՝ թոյլ տուեալ երթայաք և գայաք .
 'ի կղզի ինչ դիմեալ՝ որ կուէր Աղաւորիա ,
 հագիւ կարացաք ըմբռնել զմահոյն . զոր ա-
 ուեալ՝ յօգնականութի կապէին ընդ նաւն :
 Արկուցեալ թէ գուցէ 'ի յորձանուտն ան-
 կանիցին , իջուցեալ զառաքատսն այնպէս
 երթային և գային : Աւ 'ի սաստկագոյն վըշ-
 տանալոյն մերոյ՝ 'ի վաղիւ անդր զկարասին
 ընկեցիկ առնէին . և յերիւր աւուր ընդ իւ-
 րեանց ձեռն զգործին նաւին ընկեցին : —
 Իբրև ոչ արև , և ոչ աստեղք երևէին 'ի բա-
 զում աւուրս , և ձմեռն ոչ սակաւ կայր 'ի
 վերայ՝ ապա բառնայր ամենայն յոյս փր-
 կութեան մերոյ : Աւ զի բազում աւուրս նա
 թի էին , յայնժամ Պաւղոս կացեալ 'ի մէջ
 նոցա ասէ . Պարտ էր ձեզ՝ ով արք , անսալ
 ինձ , և ոչ ելանել 'ի Արեւոեայ , և շահել
 զվիշտս զայս և զփնաս . և արդ՝ խրատեմ զձեզ
 քաջալերել , զի փնաս անձին և ոչ միում 'ի
 ձէնջ լինիցի՝ բաց 'ի նաւէդ . քանզի երևե-
 ցաւ ինձ յայսմ գիշերի Հրեշտակ Մտու-
 ծոյ՝ որոյ եմն եմ , և պաշտեմ զնա . և ասէ .
 Ս'ի երկնչիւր Պաւղէ , Այսեր ևս պարտ է
 քեզ յանդիման լինել . և ահա շնորհեալ է
 քեզ Մտուծոյ զամենեսեան՝ որ են ընդ քեզ
 'ի նաւիդ : Ս' անն այսորիկ քաջալերեցար ուր
 արք , զի հաւատամ յ'ստուած , թէ այս-
 պէս լինի՝ զոր օրինակ խօսեցաւ ընդ իս , բայց
 'ի կղզի ինչ հասանէ մեզ անկանել : — Իբրև
 չորեքտասաներորդ գիշեր լինէր , մինչդեռ
 ծփէաք 'ի Հանդրին անդունդս՝ 'ի մէջ գի-
 շերին կարծէին նաւավարքն , եթէ հասեալ

called Euroclydon. And when the ship was caught, and could not bear up into the wind, we let her drive. And running under a certain island which is called Clauda, we had much work to come by the boat; which when they had taken up, they used helps, undergirding the ship; and fearing lest they should fall into the quicksands, strake sail, and so were driven: And we being exceedingly tossed with a tempest, the next day they lightened the ship; and the third day we cast out with our own hands the tackling of the ship. — And when neither sun nor stars in many days appeared, and no small tempest lay on us, all hope that we should be saved was then taken away. But after long abstinence, Paul stood forth in the midst of them, and said, Sirs, ye should have hearkened unto me, and not have loosed from Crete, and to have gained this harm and loss. And now I exhort you to be of good cheer: for there shall be no loss of any man's life among you, but of the ship. For there stood by me this night the Angel of God, whose I am, and whom I serve, saying, Fear not, Paul; thou must be brought before Cesar: and, lo, God hath given thee all them who sail with thee. Wherefore, sirs, be of good cheer; for I believe God, that it shall be even as it was told me. Howbeit, we must be cast upon a certain island. — But when the fourteenth night was come, as we were driven up and

իցեն յաշխարհ ուրեք . և ընկեցեալ ըզ-
 գունտան՝ գտին գիրկս քսան . և սակաւ ինչ
 դադարեալ՝ դարձեալ ընկեցին , և գտին
 գիրկս հնգետասան : Օ ահի հարեալ թէ
 գուցէ 'ի խիստ ինչ տեղիս անկանիցին , յե-
 տուստ կողմանէ լինեցին խարխիս չորս . ըզ-
 ձանային այգուն լինելոյ : Բայց նաւավարքն
 խնդրէին փախչել 'ի նաւէ անտի , և իջու-
 ցեալ զկուրն 'ի ծով անդր պատճառանօք՝
 որպէս թէ յառաջոյ կողմանէ խարխիս ձգե-
 լոց իցեն : Բսէ Պաւղոս ց՜արիւրապետն ,
 և ցզօրականն . Եթէ ոչ դոքա մնան 'ի նա-
 ւիս , դուք ապրել ոչ կարէք : Յայնժամ զօ-
 րականք հատին զլարս կրին , և 'ի բաց ըն-
 կեցին : — Եւ մինչդեռ այգն կամէր լինել ,
 աղաչէր Պաւղոս զամենեսեան առնուլ կե-
 րակուր , ասէ . Եյս չորեքտասաներորդ օր
 է՝ որում անն ունիք նօթիս կատարել , և
 չէ ինչ ճաշակեալ . վասն որոյ աղաչեմ զձեզ
 ճաշակել կերակուր , զի այն իսկ վասն ձե-
 րոյ փրկուածեան է . զի ոչ ուրուք 'ի ձէնջ
 մազ մի 'ի գլխոյ կորիցէ : Եւ իբրև ասաց
 զայս , առեալ հաց՝ գոհացաւ զԵստուծոյ ա-
 ռաջի ամենեցուն . երեկ , և սկսաւ ուտել :
 Եւ քաջալերեցան ամենեքին , և նոքա առին
 կերակուր : Եւ էսք ամենայն հոգիք 'ի նա-
 ւին՝ երկերիւր եւթանասուն և վեց : Իբրև
 յագեցան կերակրոյն , թեթեւացուցին ըզ-
 նան՝ թափեալ զցորեանն 'ի ծովն : — Եւ
 իբրև այդ եղև , զերկիրն ոչ ճանաչէին , բայց
 զգոռ մի նշմարէին՝ թէ ավին ծովուն իցէ ,
 յոր խորհէին՝ թէ հնար ինչ իցէ , զերծու-

down in Adria, about midnight the shipmen deemed that they drew near to some country: and sounded, and found it twenty fathoms: and when they had gone a little further, they sounded again, and found it fifteen fathoms. Then fearing lest we should have fallen upon rocks, they cast four anchors out of the stern, and wished for the day. And as the shipmen were about to flee out of the ship, when they had let down the boat into the sea, under colour as though they would have cast anchors out of the foreship, Paul said to the centurion and to the soldiers, Except these abide in the ship, ye cannot be saved. Then the soldiers cut off the ropes of the boat, and let her fall off. — And while the day was coming on, Paul besought them all to take meat, saying, This day is the fourteenth day that ye have tarried, and continued fasting, having taken nothing. Wherefore I pray you to take some meat: for this is for your health, for there shall not an hair fall from the head of any of you. And when he had thus spoken, he took bread, and gave thanks to God in presence of them all: and when he had broken it, he began to eat. Then were they all of good cheer, and they also took some meat. And we were in all in the ship, two hundred threescore and sixteen souls. And when they had eaten enough, they lightened the ship, and cast out the wheat into the sea. — And when it was day,

ցանել զնաւն : Ալ զխարիսխան հատեալ՝ ըն-
 կեցին 'ի ծովն . թողացուցին զխառնելիս
 թւոցն , և 'ի բաց աւին զառազաստն , և
 ետուն հողմոյն յափն կոյս ծովուն : Այնեալ
 'ի տեղի մի երկծով՝ թիւրեցին զնաւն . և ա-
 ռաջին կողմն նաւին խրեալ՝ անշարժ մնայր ,
 և յետին կողմն քակէր 'ի բունութենէն : Ալ
 զօրականացն խորհուրդ արարեալ՝ զի զկա-
 պեալսն սպանցեն , և զի մի ոք լուղիցի և փա-
 խիցէ . և Հարիւրապետն՝ քանզի կամեցաւ
 ապրեցուցանել զՊաւղոս , արգել զնոսա 'ի
 խորհրդոյն . հրամայեաց՝ զի որ կարողն իցեն
 լուղել , անկանիցին նախ , և 'ի ցամաք ելա-
 նիցեն . և զայլսն՝ զորս 'ի տախտակս , և զորս
 յայլ ինչ կահ՝ 'ի նաւէ անտի : Ալ այսպէս
 եղև ամենեցուն փրծանել յերկիր : ԳՈՐԾԻՔ
 ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԻԷ . 1—44 :

they knew not the land: but they discovered a certain creek with a shore, into the which they were minded, if it were possible, to thrust in the ship. And when they had taken up the anchors, they committed themselves unto the sea, and loosed the rudder-bands, and hoised up the main-sail to the wind, and made toward shore. And falling into a place where two seas met, they ran the ship aground; and the forepart stuck fast, and remained unmoveable, but the hinder part was broken with the violence of the waves. And the soldiers' counsel was to kill the prisoners, lest any of them should swim out, and escape. But the centurion, willing to save Paul, kept them from their purpose; and commanded that they who could swim, should cast themselves first into the sea, and get to land: and the rest, some on boards, and some on broken pieces of the ship. And so it came to pass, that they escaped all safe to land. THE ACTS. XXVII. 1-44.

SELECT PIECES

FROM THE ARMENIAN WRITINGS.

— 336 —

Եղբայր ոմն Իբրիկեցի գնաց առ Հայրն
Սիւլվանէ, և ասէ ցնա . Հայր՝ ոմն Թշնա-
մի իմ է, և բազում չարիս գործեալ է ինձ .
խլեաց յինէն զանարակ իմ մինչ էի՝ ի գեղ,
և մոգս և դեղիչս առաքեաց սպանանել զիս .
և արդ կամիմ՝ զի տարեալ տաղից զնա առ
Իշխանն : Ի՞նչ ցնա ծերն . զոր ինչ կամիս, ա-
րասցես որդեակ : Ի՞նչ ցնա եղբայրն . Թոյլ
տուր Հայր, եթէ խրատեսցի՝ շահ լիցի ան
ձին իմոյ և նորա : Ի՞նչ ցնա ծերն . արաս-
ցես զոր կամիս : Ի՞նչ եղբայրն ցծերն . արա-
սաղթս, և արձակեա՛ զիս առ Իշխանն : Եւ
յարեաւ աղօթել : Եւ իբրև ասէին Հայր
մեր յերկինս, ասէ ծերն . Սի Թողուր մեզ
զպարտիս մեր, որպէս և մեք ոչ Թողումք
մերոց պարտպանաց : Ի՞նչ եղբայրն ցծերն,
Սի Հայր, մի այդպէս : Եւ ծերն ասէ ցեղ-
բայրն . և որպէս որդեակ . այլ հաւատա՛ ինձ՝
եթէ գնաս առ Իշխանն դատել զդք, Սիւլ-
վանէ այսպէս աղօթեսցէ միշտ վամս քո :

ՎԱՐԲ ՀԱՐԱՆՑ :

'Ի հաւանութենէ արուիսն և իգիսն ըստ
 օրինաւոր ամուսնութեան կարգացն Մտու-
 ծոյ զաւակ ստանան 'ի սփոփանս անձանց և
 մերձաւորաց , և 'ի գովութիւն պարգեա-
 տուիսն : Եւ բազում ուրախութիւն ցուցա-
 նեն 'ի ծննդեանն , և բարեկամօք և մերձա-
 ւորօք տօն կատարեն ծննդեանն և անուա-
 նակոչութեանն . որ 'ի մթիսն և յաղջամիջին
 յորովայնէ յառաջ եկեալ մարդ կերպարա-
 նեալ ցուցանի յերկրի : Եւ յորժամ սննդ-
 դեամբ մարմինն աճէ 'ի կատարեալ հասակ՝
 պատրաստութեամբ արուեստիւք ոմամբք ,
 և ոգիքն բանաւորք և մտաւորք ըստ մարմնոյ
 աճմանն զգիտութիւն և զիմաստութի ընդ-
 նմին բացայայտեն 'ի ձեռն ուսուցչացն խրա-
 տուց . որ և պետութեանց և իշխանութեանց
 հանդիպիս յերկրի : Եւ նախ քան զամենայն
 ճանաչելն զՄտուած , և արարածովքս ի-
 մանալ զԱրարիչն երկնի և երկրի , և որ 'ի
 նոսա արարածք իցեն : Եւ լինել աշակերտ
 և արբանեակ նորա կամացն՝ նմանեալ նորա
 բարերարութեանն . ատել զչարն , և ընտրել
 զբարին . և պատճառ լինել շահից , և խլիչ
 միասուց կորստեան . երախտաւոր լինել հե-
 ուաւորաց և մերձաւորաց , առ դրացիս և
 ընտանիս՝ բարի կամօք և բարի գնացիւք և
 բարի գործովք . առ ամենեսեան լինել ար-
 ժանաւոր իրաւամբք . և արդար և ուղիղ
 սուրբ և ճմարիտ վարս ստանալ : Եւ այն-
 պէս երանելի երևել յաշխարհի ամենայն
 առաքինութեամբ . զարդարել ըստ պատկե-
 րի Մտուածոյ : Փոխի յանուշակն կենդանի

յանմահ փառան՝ ՚ի յոյսն յարութեան . և
ընդունի զերանութիւն սիրոյն :

ՅԱՃԱԽԱԳԱՏՈՒՄ :

Մի՛ ՚ի լոկ ջուր և ՚ի դատարկ հայիցիս
յաւազան անդր Մկրտութեան , այլ շուրջ
ջրովն՝ և շորհօքն խառնի Հոգին սուրբ կեն
դանի : Վանդի կրկին է մարդն՝ յոգւոյ և
՚ի շնչոյ կարգեալ , վասն այսորիկ և սրբելին
պիտի . զի որ անմարմինն է՝ անմարմնովն , և
որ մարմնաւորն է՝ մարմնովն : Արդ՝ ջուրն
սրբէ զմարմինն , Ոգին դրոշմէ զոգիսն . զի
ցօղեալք ՚ի սիրտ , և լուացեալք զմարմինն
ջրով սրբով՝ մատչել յանդիման լինել առա-
ջի մեծութեանց Աստուածութեանն կա-
րասցուք : Արդ՝ յորժամ իջանիցես ՚ի ջուր
անդր , մի իբրև ՚ի թեթև և ՚ի դատարկ ջուր
ինչ հայիցիս , այլ ՚ի զօրութենէ Հոգւոյ ան-
տի փրկութեանն սպասեսձիր . զի առանց
երկոցուն անհնար է քեզ կատարեալ լինել :

ԿԻՒՐԵՂ ԵՐՈՒՅԱՂԵՄԱՑԻ :

Եթէ երթիցես ՚ի բժշկարանս , և մատ-
չիս հարցանել , զամենայն գրեթէ զհիւան-
դութեան պատճառս անդուստ ՚ի կերակրոցն
գտանես . անտի բուսանին ախտքն : Վան-
զի նուազ և թեթևախորտիկ սեղան՝ մայր
է առողջութեան . վասն որոյ և մանկունք
բժշկացն այնպէս անուանեցին . և զչափա-
ւոր կերակուրս , և որով ոչն յագի ոք , և
լստ կարօտութեանն կերակրի՝ զնա մայր ա-
ռողջութեան ասացին : Այլ եթէ պակաս

կերակուրն առողջութիւն գործէ , քաջա-
յայտ է՝ թէ որ յագեցմամբ կերակրի , այն
է արմատ հիւանդութեանս . և ծնանի ախտո՛
որ ՚ի վեր անցանէ քան զամենայն արուեստս
բժշկաց : Վանզի ոտնացաւութիւնք , գլխաւ
գարութիւնք , և անբժշկելի ցաւք , ձեռաց
խեղութիւնք և անդամալուծութիւք , հողմք
և դողդոջմունք , ջերմ՝ յերկար և տաքու-
թիւնք անչափք , և այլ ևս առաւել քան
զսոսա՛ զի ոչ եթէ յամենայն ժամ լինիցին ,
և ոչ ՚ի պակաս կերակրոց , այլ՝ յաւելլակե-
րութենէ և ՚ի յագեցմանէ երեւին և ծնա-
նին այսոքիկ :

ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ :

Ընդ Ղստուծոյ և վասն Ղստուծոյ խօսե-
լով՝ ամենայն արթնութեամբ և զգուշու-
թեամբ պարտիմք միտ դնել բանիցն ասացե-
լոց , զի մի ընդունայն , կամ թէ ՚ի դատա-
պարտութիւն մեզ ասացեալքն լինիցին : Օ ի
թէ ընդ մեր նման մարդոյ ոչ դանդաչեալ
մտօք խօսիմք , այլ իմացուածովք զբանն բե-
րեմք , և յօդաւոր ասիւք պատշաճեմք , և
մանաւանդ յորժամ ընդ առագաց ունիցիմք
խօսել , երկիւղալից մտօք բանիցն հոգ տա-
նիմք , սպա ո՞րչափ անզբօս խորհրդովք ընդ
Ղստուծոյ , և ընդ Ղստուծոյսն պարտիմք
խօսել , և ամենայն երկիւղիւ ընդ նմա և
վասն նորս բանաւոր իմացուածովք աւար-
տել զբանն :

ՄԵԾՆ ԽՈՍՐՈՎ .

Չիք ինչ շնորհ զոր առանց Մաջնորդաց տայ Մատուած : Մյլ վերստին ծնրնդեանն որ 'ի հոգւոյն , և կենարար մարմնոյ և արեան Տեառն բաշխումն , թողութիւն մեղաց դարձելոցն 'ի խոստովանութիւն ապաշխարութեան , ամուսնութիւն զուգութեան , ընծայից և նուիրաց և պարգևաց մատուցումն , և հոգւոցն հանգուցելոց առ Քրիստոս յուղարկումն , և մարմնոց նոցա ընդ ամենապահ աջոյն Մատուծոյ ամբանալ , և որ այլ ևս կարգք են քրիստոնէականք , և օրհնութիւն Նկեղեցեաց Մատուծոյ , և սպասուց նոցա , և կամ նշանի խաչին , կամ Սիւստին գերագունի , կամ երկրի , կամ ջուրց , սերմանց , պտղոց , անասնոց , ախտից բուժելոյ աստուածային շնորհիւն , կամ այլ ինչ աստուածատուր պարգևի՝ միջնորդք Մաջնորդք եկեղեցւոյ լինին : Նորա առնուն 'ի ժողովրդոցն զխոստովանութիւն , զաղօթս , զօրհնութիւն , ըզնուէրս՝ և մատուցանեն Մատուծոյ . և դարձեալ առնուն Մատուծոյ զօրհնութիւնս և զզանազան շնորհսն , զխաղաղութիւնն երկնային , և տան մարդկան՝ մեռելոց և կենդանեաց :

ՆԱԹՆՆ :

Օ որ օրինակ թագաւոր դք գիտելով ըզժառայից զհւրաքանչիւր զքաջութիւն և զուժոյ կարողութիւն , նաե զպատշաճ պիտոյից գործառնութիւն ըստ ժամանակի և ըստ իրի , և առեալ կարգեցցէ ըստ արժա-

նւոյն՝ զոմն՝ ՚ի զինուորութիւն ընտրելով, ըզմիւսն՝ ՚ի դատաւորութիւն, զայլ ոմն գաւառապետ կարգելով, և զմիւսն գլուխ զօրաց կացուցանելով. զմին՝ ՚ի դուռն արքունի կարգեալ, զմիւսն՝ ՚ի վերայ խահիցն, և զայլ ոմն մատուակ և սպասաւոր իւրոյ Թագաւորութեանն ընտրեալ. այսպէս իմն և ամենաթագաւորն Մտուած ըստ իւրում նախատես գիտութեան ընտրեաց զամենեսեան ըստ իւրաքանչիւր պիտոյից յիւրաքանչիւր դարս և ժամանակս ըստ արժանաւորութե :

ՆՈՅՆՆ :

Յանկացայ զմարցն գորովասիրաց պահել սովորութիւն, առ որս տեսանեմք, զի կաթընկեր ունելով մանկունս, և անկիրթ ճաշակելիս կատարեալ կերակրոց՝ նախ ինքեանք առնուն զհացիկն, և յատամունս մանրեն, և ապա եդեալ ՚ի բերանս նոցա՝ առ ՚ի նոյն պիսի կերակրոցն ճաշակումն զտղայն դատարակեն : Սոյնպէս և Սարգապետաց՝ որոց պաշտօն քանին հաւատացաւ ՚ի հոգւոյն, հարկաւոր է առնուլ զկատարեալ հոգւոց կերակուր՝ գրաւորական վարդապետութի, և զնոյն յատամունս խաղաղութեան մանրել, և դիւրաճաշակելի և ախորժ առնել որոց կարևոր առ ՚ի նոյն սնունդ և աճումն :

ԴԻՈՆԵՍԻՈՍ :

Օ ի որպէս յարեգակն պշուլն պակասումն բնձեռէ աչաց հայեցողին, նոյնպէս և ակելի քան զչափն յառիլ ՚ի խորս գիտու-

Թեանն Մտուծոյ շացունն մտաց աչացն
բերէ :

ՆԱՐԵԿԱՑԻ :

Ոսկին համր է, և առանց բերանոյ կա-
րող է խօսել, և լռեցուցանել զբանաւորս
յիրաւանց :

ՃԱՌԸՆՑԻՐ :

Մտորիկ են բնութեանս մերոյ սահման .
յաղքատանալն տրտնջեմք և մեղադիր լի-
նիմք Մտուծոյ, և 'ի հարստանալն ամբար
տաւանիմք, և իբրև զանմահս զաշխարհէս
բուռն հարկանեմք, վասն այսորիկ փոխ առ
փոխ փոփոխմամբն ուսուցանէ զմեզ 'ի չա-
փուռ ունել զանձինս, և քան զմեր սահմանն
աւելի չամբառնալ՝ զի մի մեծագոյնս անկաւ
նիցիմք քան զհող անարգ և խոնարհ :

ԼԱՍՏԻՎԻՐՏՑԻ :

'Եւախանձեանց ընդ մըջիւնն 'ի գործիական
առաքինութիւնն, և զմեղուն ան տեսակաւ
նին ապացոյց : Արպէս նա 'ի վերայ ամենայն
ծաղկանց շրջի, նոյնպէս և դու զամենայն
գիրս քննեա՛, և զպարկեշտն և զպիտանին 'ի
նոցանէ ամբարեա՛ : Եւ յայնժամ զբանս հան
ճարոյ քո առնուն մեծամեծք և փոքունք 'ի
բժշկութիւն հոգւոց, և քաղցր լինի 'ի քիմս
մտաց նոցա քան զմեղու խորիսիս : Եւ այ-
սուռ լիցիս ցանկալի իմաստնոց, և փառաւո-
րիս . որ 'ի տկար մարմնոյդ գերծուցեր զխո-
հականիդ բանականութիւնն, և իմաստու-

Թէն սիրով խառնեցար յանմարմնոցն կարգ :
Վանգի արդարև զմեղուի բերին զօրինակ
Հելլենացւոցն իմաստունքն յաշխարհական
հանձար, և եկեղեցւոյ Սարգապետք 'ի հո-
գևորս գիտութիւն :

ԱՄԲՐՈՆԱՅԻ :

Որպէս նժար կշռոց ունի անձնիշխան
կամք կախեալ ընդ ինքեան զհոգին և զմար-
մին . ոչ պարտի տալ նոցա զմիմեանս հարու
տասարեւ, այլ յօրինացն սահման պահե-
լով զնոսա՝ ընդունելի է Մտուծոյ : Մպա
Թէ հարստահարէ մարմինն զհոգին, լսէ 'ի
Պաւղոսէ . Վիրգն կենդանւոցն մեռեալ է :
Իսկ Թէ ոգին զմարմինն, դարձեալ ասէ .
Ս'ի ջուր և եթ ըմպեր, այլ սակաւիկ մի և
գինի խառնեցես վասն ստէպ հիւանդու-
թեանդ :

ՆՈՅՆՆ :

Եւ վաճառք ըստ հրամանի Թագաւորաց
կարգեացին 'ի քաղաքս, կամ յ'շխանաց ըստ
հրամանի Թագաւորաց՝ Թէ 'ի քաղաքս, կամ
յաւանս, կամ յայլ ինչ տեղի 'ի գաւառսն .
և նախահոգութեամբ զչափս և զկշիռս, ըզ-
գոյգսն նոքա դիցեն՝ տեսանելով զգօրու-
թիւնս վաճառին : Կարգեցեն և կռփիչս՝
միշտ որսնել և տեսանել, զի մի նենգութե-
ինչ արասցեն : Եւ խարդախիցն խրատ ըստ
հրամանի Իշխանացն լիցի . գողիցն 'ի չափսն
և 'ի կշիռսն հատուցանել չորեքկին, և յան
դիմանութեամբ նշանակել 'ի զարհուրումն

այլոցն : Իսկ դահեկանահատիցն և դրամահատիցն զձեռնն հատանել հրամանաւ Իշխանացն : Իսկ զմաքսն առնու իրաւապէս , յորժամ 'ի քաղաքս կամ 'ի դաւառս եկեալ վաճառիցեն . այլ մի լիցի յանցս ճանապարհաց մաքսել , եթէ ոչ վաճառիցեն . այլ վարձս միայն , եթէ 'ի Թշնամեաց' ընդ նոսա երթալով , պահեսցեն : Եւ մաքս հրամանաւ լիցի Թազաւորաց , և Իշխանք նմանապէս 'ի հրամանս նոցա մաքսիցեն : Եւ 'ի վաճառս խաբողացն զտգէտսն' ըստ գողիցն հատուցի : Իսկ զգին հացի և զգիննոյ և զայլոց այդպիսեաց , ըստ քաջաբերութեան ամի , կամ ըստ այլ իմիք պատճառի , նմանապէս ըստ նուազութեան : Եւ ըստ այդպիսեացդ պատճառի փոփոխել 'ի վեր և 'ի խոնարհ Թազաւորաց լիցի հրամանաւ , և Իշխանաց յիշատակելով Պաւառաւապետաց և յողովրդապետաց :

ՄԻՒԹԱՐ ԳՈՐ :

Եւ յսկ է մարդ բոլորովին . ոգի և զօրութիւնք իւր , միտք և շարժմունք իւր , մարմին և զգայութիւն իւր . զոր պարտ է ըստ վերագրելոցդ ամենայն զգուշութեամբ պահել . ոչ ընդ հրաժարեցուցեալն ընտանենալ , և ոչ 'ի համարձակելոցն օտարանալ . զի մի 'ի բարեզք և յընտանի կայից օր զոսկեալ 'ի վայր քարշեսցի մարդն Եստուծոյ , և բիժ ինչ արատոյ ընդ անարատ մաքրութիւնն խառնեսցի' եղծանելով զնախապին պատկերի լուսանկար գեղեցկութիւն :

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵՆԱՒՈՐ :

Լսեմք զթիւան նմանս գոլ՝ որոց կողմունքն համեմատք են, որպէս զվեցն, և զքսան և զչորսն . քանզի կողմունքն վեցին երկուք և երեքն, իսկ քսան և չորիցն չորքն և վեցն : Աւ համեմատութիւն ունի ութն առ չորսն, և երեքն առ վեցն . քանզի կրկնապատիկ բանի տեսանի, զի չորքն երկուցն կրկնապատիկ է, և վեցն երիցն :

ՆԵՄԵՍԻՈՍ :

Հարիւր և տասն ամ էր ՚ի Սբբոյն Գրիգորէ, յորժամ գտաւ գիր ազգիս մերոյ . և զայնչափ ժամանակս ՚ի յայլալեզու դեգերանս էին տատանեալ . վասն որոյ առաւել փոյթ յանձին ունէին, զի երազ վարժեցին մանկունք յիւրաքանչիւր տեղիս : (Յորոց ընտրեցին թուով վաթսուն յաշակերտելոցն զառաւել ուշիմն և զփափկաձայնս և զերկարողիս, և առաքեցին յազգս և ՚ի լեզուս օտար գաւառաց՝ ուսանել իմաստութիւն և արուեստախօսութիւն, և առնել թարգմանութիւն . . . որք գնացին յ՝ զքսանդրիա, ՚ի ՚իւզանդիա, յ՝ թէնս, և յայլ գաւառս՝ ուսանել զիմաստասիրութի՛ն որպէս զայլ ազգս . զի նախանձ բազում էր յայնմ ժամանակի ուսման ամենայն ազգաց, և ծաղկեալ էր ուսումնասիրութիւն յաշխարհի . . . .

( ) Կնի բազումք յիւրաքանչիւր դարս և ՚ի ժամանակս հանդիսանային՝ նախանձաւոր բարեաց լինելով, ՚ի վաստակս և ՚ի ջանս պարաստելով զանձինս . ժրանային, տքնէին, աշխատէին, հարցասէր լինէին՝ ուսանելով, կրք

Թելով, վարժելով, պատրաստելով զանձինս
 'ի յերկս օգտակարս, և 'ի գործս շահա-
 ւետս: Սմանք զիմաստս հաւաքեալ՝ զուսում-
 նականն, զքնաբանականն, զերկրաչափա-
 կանն, զհամարողականն, զերաժշտականն,
 զաստեղաբաշխականն, զքերականն և զքեր-
 դողականն, զգործնական և զտեսական ի-
 մաստասիրութիւն, և զմասունս նոցա՝ որք
 են Թուով երկոտասան . . . . Սնելով ընդ-
 ինքեանս բեռինս շահաւետս և արդիւնա-
 րարս, մարդարիտս գեղեցիկս և ականս պա-
 տուականս՝ զբաղխոհականն, զատենականն,
 զկացրդականն և զաստուածաբանականն՝
 զարդարեցին զերկս աշխատողացն . . . . Ծա-
 նօթս առնելով բազմաց զգիտութիւն, զե-
 րեակայութիւն, զմիտս և զկարծիս, և զըզ-
 գայութիւն, զարհեստ և զմակացութիւն,
 և զայլն ամենայն զգովելիմն և զպանծա-
 լիմն:

ՃԱՌԸՆՏԻՐ:

Ս'ի ոմն զօրաւոր 'ի զօրացն Հոռոմոց պատ-
 րաստեալ հուրնաւթիւ ծծմբով, և արկեալ
 յաման ապակեղէն, և նստեալ 'ի վերայ ազ-
 նիւ երիվարի քաջասիրտ և արի գոլով, վա-
 հանաւ միայն զթիկունս ամրացուցեալ, և
 ելեալ ընդ դուռն քաղաքին՝ մտանէ 'ի բա-
 նակն Մյուսուսացն, ՄԱՆՏԱՏՈՐ ձայնելով
 զինքն . և երթեալ մինչև 'ի բաբանն, շուրջ
 անցեալ զնովաւ, և յանկարծակի 'ի վեր ա-
 ուեալ զչիչն՝ եհեղ 'ի վերայ բաբանացն . և
 նոյնժամայն բորբոքեալ հրոյն՝ բոց ծիրանի

'ի դուրս ելաներ, և ինքն դառնայր փութապէս :

ԱՍՏԻՎԻՐՏԻ :

'Ի սորա (փոքուն թէոդոսի) աւուրս էր սուրբ հայրապետն հայոց Սահակ . յորոյ աւուրս դարութիւնն հայոց լեզուիս՝ քսան և ինն գիր 'ի Ղանիէլէ փիլիսոփայէ Ղստրոնոց կարգեցաւ . իսկ զԵւթն գրոյն պակասութիւնն Ստրովպ երանելի հարոնեցի ինդրուածովք Ղստուծոյ առնու :

ԱՍՌԴԻԿ :

Կացոյց և լուսաւորս յերկինս՝ յառաջնորդութիւն և 'ի փոփոխումն աւուրց և ժաւանակաց , 'ի սնունդ մարդկան և ամենայն կենդանեաց , և բուսոց և տնկոց : Սակ ըզհուր և զջուր , զամպս և զհողմն յարդարեաց 'ի պէտս ազգի ազգի բուսոց և տնկոց՝ որ 'ի պէտս մարդկան արարան իւրաքանչիւր : Եւ որ 'ի ջուրմն են զուղակք և ձկունք , և ազգք դազանաց պէսպէս ընութեամբք և զանազան կերպարանօք 'ի ծովու և 'ի ցամաքի՝ մեծամեծք և փոքունք , քաղցունք և դառինք , շահեկանք և անշահք . նմանապէս և 'ի տունկս և 'ի բոյսս՝ որ 'ի պէտս արարան մարդկան , և ոչ Ղրարչին : Ղրար և ոսկի և արծաթ և պղինձ և երկաթ . և պատուական քարինք և անարգք՝ 'ի պէտս մարդկան՝ 'ի վկայութիւն մեծին Ղստուծոյ արարան : Եւ 'ի չորից նիւթոց զերեւելիս եցոյց . խոնաւ և ցամաք , ցուրտ և ջերմ՝ Ղստու :

ծոյ կազմեցան : Այլ 'ի նոյն նիւթոյ արա-
րեալ զմարդն՝ և շնչեաց 'ի նա հոգի կենդա-
նի և անմահ , մտաւոր և բանաւոր :

ՅԱՃԱԽԱԳԱՏԱԻՄ :

Օ ի՞նչ անդամ իցէ՛ որ ըստգիւտն հա-
մարին 'ի սքանչելի արարածս մարմնոյս այսո-
րիկ . զի՞նչ այն՝ որ պակաս ինչ է 'ի գեղեց-
կութենէ . զի՞նչ այն իցէ՛ որ ոչն ճարտա-
րութեամբ կարգեալ իցէ : Ասկ արդ՝ ոչ է
պարտ նոցա հայել և տեսանել աչացս լուսա-
ւորութեանս զհաստատութիւնս , կամ ո՞ր
պէս ականջացն 'ի կողմանէ եղելոց անխա-
փան զլեւիսն , կամ ո՞րպէս հատոտելիքն ըն-
տրութիւն գիտեն առնել . և զի՞արդ զհա-
գագն 'ի տալ և յառնուլ՝ շունչ մատակա-
րարիլ մարթ է . և կամ զի՞արդ լեզուն կրբ
կին կարգաց արբանեակ է ճաշակելեացն . և
կամ ո՞ դք ինչ ըստամոքելոյ բանաւոր խօսիցն
զօրութեան . կամ շնչափողն 'ի ծածուկ 'ի
ներքս ամրացեալ՝ զի՞արդ անդադար ունի զօ-
դոցն և շնչոցն տալ և առնուլ մատակարա-
րութիւն . կամ զի՞արդ սիրտն 'ի ներքս անդ-
միշտ անդադար զթնդիւնն պատրաստէ . կամ
զի՞արդ յիւրաքանչիւր կարգս բաժանին ե-
րակքն , և նէարդք բազմացեալ : Այլ կամ
ով է՝ որ խոնաւ ջղօքն և նէարդիւքն զոս-
կերս արար վայելչապէս . և կամ ո՞վ է որ
զխորտիկս 'ի գեղեցիկ բաժինս բաժանեաց .
զկէսն 'ի զօրութիւն հաստատութեան , և
կէսն 'ի գեղեցիկ ընտրութիւնս խորհրդով

բաժանեալ : Եւ զամօթոյ մարմինսն 'ի պար-
կեշտադոյն կողմնսն թագուցեալ պահէ :

ԿԻՒՐԵՂ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՑԻ :

Որպէս ծարաւ յաղբիւր դիմէ յօժարական ,
Եւ ըզպապքեալ միտսդ արբուցեն բանիւք
ուսման .

Որպէս լուսոյ ծագման յըստակ արեգական ,
Եւ յն ըզհոգւոյդ աչքս բացցես տեսողական :
Ս'ի յայլասեր ազգաց գարշիւր խընդրողդ
ուսման ,

Ս'ի յազքատաց մեծամըտիր որպէս Ելիան .
Եւ յա առ 'ի քեզ որպէս 'ի փռոյ վարդ հո-
տեան ,

Թի զոք անօթ չնորհաց տեսցես և պատուա-
կան :

ԵՐԶԵԿԱՑԻ :

Հեթանոսութեան սկիզբն 'ի Սերուբայ
ժամանակաց անտի եղև . զի որ լաւ ոք ե-
կեալ յաշխարհ մեռանէր , վասն յիշատակի
քաջութեանն զպատկերն երանգօք 'ի նկա-
րու հանէին . և անտի ուսեալ տիմարաց՝
տակաւ 'ի պաշտօն առնուին : Եւ կոոց և
դրօշելոց հանգամանք՝ առ Թարայիւ հարբ
Երրահամու . և անտի իւրաքանչիւր ոք իւ-
րով արուեստիւ զնոյն դրօշէր . դարբինն
դարբնութեամբ , հիւանն հիւանութեամբ ,
արծաթագործն և պղնձագործ և քարակոփ
և բրուտ՝ իւրաքանչիւր արուեստիւ : Եւ ան-
տի կարգեալ հասանէր յԱզիպտացիս և 'ի
Բարեւոնացիս և 'ի Փուիւգացիս և 'ի Փիւ-

նիկեցիս գործ դրօշագործութեան, և խորհուրդք նորին : Եւ ապա 'ի Հելլենս՝ որ են Յոյնք, առ կեկրոսպեալ . և ևս յետոյ առ աւել աստիք առ Կոնստան և Րէալ և Գիալ և Լպողոնիւ, և առ այլովք բազմօք՝ զորս մի ըստ միօջէ Լստուածս անուանելին : Եւ Հելլենք կոչին Յոյնք յառնէ միօջէ՝ որքամ Հեղինոս անուն էր յԱլլադա ցւոց աշխարհին : Բայց այլք ասեն, եթէ 'ի ձիթենուոյն՝ որ յԼթենս բուսալ իւրովի . վասն զի ձիթենի Յունարէն ԵԼԻԱ կոչի : Բայց Յոյնք 'ի Յաւանայ, որ էր մի յառաջնորդաց աշտարակագործութեն . վասն որոյ ՄԵՐՈՎՊՍ ամենեքին կոչին յաղագս բարբառոյն բաժանելոյ . քանզի Բաժանումն Յունարէն ՄԵՐԻՍՄՈՍ կոչի : — Եւ առաջին կրօնք՝ խուժականք և սկիւթականք և հեթանոսականք կոչելին, մինչև եկն Լքրա համու աստուածպաշտութիւնն, և աղաւաղեաց զայն : Եւ Յուդայութիւնն 'ի Յուդայէ՝ որ է Հրէութիւն, 'ի չորրորդ որդւոյն Յակովբայ, յորմէ Թագաւորութիւնն էր . և կալաւ անունն զամենայն ազգն Յուդայական : Եւ 'ի վախճանի Հրէութե՝ Վրիստոնէութեան անուն 'ի Վրիստոսէ . որ նախ յԱնտիօք անուանեցաւ աշակերտելոցն :

ԵԶՆԻԿ :

Ատեաանէս և զմարմնոց իսկ աչս, յորժամ հանապազ ընդ ծուխ գայցեն, արտօսը բերեն . և յորժամ 'ի խաղաղ օդս և 'ի մարգս և յաղբիւրս և 'ի դրախտս զբոսնուցուն, ա

ուողջագոյնք և քաջատեւք : Վոյնպէս և մըտացն ակն՝ եթէ յեղտիւրս հոգևոր բանիցն ճարակիցի, սուրբ, յստակ և քաջատես լինի . իսկ եթէ ընդ ծուխ ինչ աշխարհի իւրացս գայցէ, բժարեր արտօսրալից լինիցի . և զազգի ազգի լալիւնս լայցէ՝ և աստ, և անդ :

ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ :

Այլ ինչ ծանր հրամանքն : Այլէ ասա՛, զինչ աշխատութիւն յերդմանէն փախելն իցէ . միթէ ընչից ծախք իցեն, միթէ քրրտունք ինչ և տառապանք . շատ է կամելն միայն, և ամենայն վճարեցաւ : Իսկ եթէ զսովորութիւն պատճառս դնիցես, նա՛ վասն նորին այնորիկ ասեմ՝ դիւրին զուղղութիւնն . եթէ յայլ ընդելլութիւն կրթեսցես զանձն, զամենայն դիւրաւ վճարեսցես : Օ մտաւած, զի բազումք իսկ՝ ի հեթանոսացն իմաստնոց՝ որ առ քաղթնատութեան թոթովէին, ստեպ կրթութիւն զկաղ լեզու նոցա էած յուղղութիւն . և ոմանք՝ որոց թիկունքն ընդոստ ընդոստ դողացեալ շարժէին, սուրս կապեցին ՚ի վերայ թիկանցն, և մերժեցին զսովորութիւնն :

ՆՈՅՆ :

Խրատեցէք զորդիս ձեր ՚ի խրատ և ՚ի վարդապետութիւն Տեառն . քանզի խակ և ամեհի է մանկութիւն, և բազում վարդապետաց կարօտ, դաստիարակաց, սպասկաց, դայեկաց . քանզի պիտոյ է այնպիսի վար-

Ժիւք վարժել : Որպէս ձի ամեհի միշտ 'ի վարժոցս կայցէ , և գազան վայրենի 'ի հրաւհանգս' մինչև 'ի համբոյր գայցէ , այնպիսի է մանկութիւնն : Ընդատին իսկ յառաջին տիոցն պարտիմք սահմանս և կարգս բարիս հաստատել նմա . և ոչ ևս առյապա մեծամեծ աշխատութիւնս կարօտանայցեմք . այլ սովորութիւն իսկ օրէնք լինիցին : Ս'ի տացուք նոցա Թոյլ ըստ մտաց գիւրութեան գնալ , և մի իբրև մանկուոյ ներիցեմք նոցա , այլ 'ի ցածութեան պահեսցուք , զի այն քան զամենայն ինչ փնասակար է մանկութեանն : Եւ մեք նմին կարի պատկառ կայցեմք՝ վաղ և արագ կանայս ածիցեմք , զի սուրբ և անարատ պահեսցին 'ի պղծութենէ՝ 'ի հասակնել առ ամուսնութիւնն :

ՆՈՅՆՆ :

Որպէս 'ի մասունս մարմնոյ քան զամենայն պատուականագոյն և առաջին գլուխն է յաղազս տեղւոյն բարձրութեան , և ըզգայարանացն 'ի նմա եղելոց , և ապա այլքն յանդամոց մի ըստ միոջէ . այսպէս և յանդամս հոգւոյն՝ մեծ և առաջին իբրև զգլուխ , է հաւատոյն ճշմարտութիւն . և ընդ նմին յարմարեալք որպէս անձն ընդ գլխոյ , գործք արդարութեան մեծամեծք և փոքունք ըստ պատուիրանացն Վրիստոսի :

ՆԵՐՍԷՍ ԸՆՈՐՀԱԼԻ :

Հայեաց յերկինս 'ի վեր՝ ով մարդ , և յերկիր 'ի խոնարհ . և տես՝ եթէ զո՞ յարաւ

րածոցս յերևելեացս կամ յոչ երևելեացս
այնպէս պատուեաց Մատուած, որպէս ըզ-
քեզ: Եթէ զառաջին պատիւ արարչագոր-
ծութեանն ասիցես, ահա՛ մեծ է և սքան-
չելի. վասն զի այլ արարածք հրամանաւն
Մատուծոյ ստեղծան, և դու ձեռամբն Մա-
տուծոյ: Ե՛լ արարածք ՚ի պատկեր գծծու-
թեան, և դու ՚ի պատկեր Մարչին: Ե՛լ
արարածք ՚ի ընութեանն կապեալ կան, իսկ
դու անձնիշխանութեամբ Մարչին քո նմա-
նես: Ե՛լ արարածք անբանութեամբ ան-
զարդք երևեցան և տրուպք, իսկ դու բանիւ
և իմաստութեամբ զարդարեցար. և զպա-
տիւն քո տիրապէս ո՛չ իմացար:

ՍԱՐԳԻՍ:

Օ երկիր ոմանք յարտաքնոց բարեաց փի-
լիսոփայիցն ասացին, թէ ձեացեալ է իբրև
սկուտեղ. և ոմանք ասացին իբրև զգունդ.
և այլք որպէս քուեայ երկեռեակ դիմի, և
՚ի միջոցի երկնի կառուցեալ. սաստկութեան
հողմոյ ՚ի ներքոյ մտեալ՝ համբարձեալ ունի
զերկիր ՚ի վեր. և ընդ անգայտութեան ցան-
կցիր հողոյն երկրի խառնեալ մանրասիկ խռ-
նաւութիւն ջուրց, և հողմոցն սաստկու-
թեամբ ՚ի վեր փչելով, և երկրիս թանձրա-
հող ծանրութեամբ ՚ի վայր կալով՝ կափճի
հողն յերեարս, և ճնշի իբր ՚ի մամուլս, ման-
րասիկ խոնաւութեան ջուրցն կալով ՚ի վեր
կոյս. և խտանայ երկրային մարմինս ՚ի ներ-
քոյ ջուրցն, և լինի սալայատակ, հաստա-
տրամ, անփապելի և անպայթելի. նեցուկ

անվթար՝ զբաղմութիւն ջուրցն յինքեան ունելով, զոր և ծով անուանեմք : Եւ քանզի երկիրս չորեքկուսի՝ ի միջոցի երկնի կառուցաւ, ոչ թոյլ տայ սմա երկին իւրով երագութեամբն՝ ի ներքին կիսագունդն խոնարհել . քանզի երկիր իւրով ծանրութեամբն հակէ՝ ի վայր իջանել, և հողմն իւրով ուժգնութեամբն ջանայ՝ ի վեր բերել զնա . և ոչ ծանրութիւն երկրիս թուլացուցանէ՝ ի վեր բերիլ, և ոչ ուժգնութիւն հողմոյն տայ՝ ի վայր իջանել . և այնպէս զհաւասարակչութեան կալեալ՝ կայ . և յերկոցունց հակառակացն միջոցն զտրամագիծն ունի : Եւսկ կայեան սորա՝ ի տրամագիծ անդր զուղղանկիւնն չորեքին առ միմեանս հայեցուցանէ . և ի հայել ուղղանկիւնեացն առ տրամագիծն միջին՝ զամենայն հարթ, արդակ, զուգամանն՝ զեւնայինն և զդաշտայինն և զծովայինն յարմարեալ անշնաս պահէ, զի որ ի սմայքս են, անկասկած առցեն զլինելութիւն հրամանաւ Արարչին : — Եւ եթէ որ կամիցի օրինակ տեսական զարտաքնոցն լսել, իբր թէ զկայս երկրի նմանեցուցեալինձ՝ ի դէպ թուի ասացեալն ձու . որպէս նորա դեղինն՝ ի միջին գնդաձև կառուցեալ կայ, և սպիտակն շուրջ գնովաւ, և խեճեան պատ առեալ զամենայնիւ՝ նոյնպէս երկիրս ի միջոցի կառուցեալ կայ, և օդ շուրջ գնովաւ, և երկին պատեալ զամենայնիւ : Եւարձեալ՝ եթէ առցէ որ աման խեցեղէն, և արկցէ անդր ջուր, ձէթ և աւազ, ահա՛ յայտնի երևեցաւ՝ աւազն կալաւ զներքին

կողմն ամանոյն , և ձէթն զվերին , իսկ ջուրն
հարկաւորեալ՝ ՚ի միջին կառուցաւ , և մար-
մին ամանոյն պատ առեալ զամենայնիւ :

ԸՒՐԱԿԱՑԻ :

Օ որ օրինակ՝ թէ ախորժէ որ գծագրու
թեամբ դեղոց պատկեր նկարագրել , զպէս-
պէս երանգս դեղոցն ՚ի կիր ածէ , և ջանայ
ուշիւ իմաստիցն զնա ՚ի տիպ և ՚ի հասակ և
՚ի ձև կենդանեաց յօրինել՝ զի հաճելի և
ցանկալի որպէս զկենդանի թուեսցի տեսու-
ղացն անկենդանին . իսկ մարդ կենդանի՝ որ
կրի հոգւով , մարմինն ո՛չ այսոցիկ ճշգրտու-
թեան երանգաց կարօտի առ ՚ի հրատարա-
կել զիւրն կենդանութիւն . այլ բաւական
է միայն հոգին ներգործող զշարժումն ան-
դամոցն՝ զայս հուշակել :

ԼԱՄԲԻՐՈՆԱՑԻ :

Քաղաք ընտրութեամբ իմաստասիրացն
տուրևառիկ վաճառացն տեղի սահմանեցաւ ,
որոշել ՚ի նմա տունս վաճառոյ , և ընդար-
ձակ վայրս : Օ ի ամենայն գաւառականքն
յամենայն կողմանց անգանօր ժողովելով իւ-
րաբանչիւր որ զպէտս իւր գտանիցէ : Քայց
են և ՚ի մէջ քաղաքացն ընտրութիւնք . զի
են՝ որ շահաւէտք են և բազմավաճառք որ-
պէս ծովեզերեայ քաղաքք՝ որ զնաւահան-
գիստս պատրաստական ունին , և զնաւան
բիւրաւոր բեռամբք ընդունին յամենայն կող-
մանց :

ՍԱՐԳԻՍ :

Եւր երբեմն զհետ երամակաց ցուց յան
 դրձնագոյնս արշաւեալ ընդ խորտաբորտնս
 և ՚ի վիմուտ տեղիս, յորմէ կասել սկսաւ
 Շ ապուհ : Իսկ Լ'տումայ Սոկացոյ եպե-
 րեալ զնա՝ ասէ . Դնա՛ զնա՛ աստուածոր-
 դիդ Պարսից, թէ այր իցես : Եւ նա . ասէ .
 Դո՛ւ երթիջիր, զի ՚ի քարինս դիւաց է շա-
 հատակել : Դարձեալ՝ յայլում ժամու դի-
 պեցաւ ՚ի շամբս կինձս որսալ հրով . և Շ ա-
 պուհ ո՛չ համարձակեալ ՚ի թաւուտն քաջ-
 արշաւ լինել, մինչև շրջապատէր հուրն . և
 նորա զհայեցուածնս յերկուս բաժանեալ
 այսր անդր բերեալ լինէր երիվարանս : Սիւս
 անգամ ասէ Լ'տում . Լ'ստուածորդիդ Պար-
 սից՝ ահա՛ հայր քո և Լ'ստուած, ընդէր
 զանգիտես : Իսկ Շ ապուհ ասէ . թողեալ
 զկատակելո՛ւ՝ յանցանել ընդ հուրդ դարձո՛
 զքեզ, որ և ես զկնի քո . քանզի յառաջելն
 ձիս իմ խրտչի : Յայնժամ այպանեաց զնա
 Լ'տում՝ ասելով . Սի՛թէ և այդ քարինք ի-
 ցեն, զի ես յառաջեցից : Եւ արդ՝ եթէ դու
 զՍոկացիս կոչես դիւազգիս, ես զՍաս-
 նեանսդ կոչեմ կնամարդիս : Եւ մտրակեալ
 զերիվարն՝ իբրև ընդ հովիտս ծաղկանց ան-
 ցանէր զհուրն, զերծուցանելով զՇ ապուհ :

ԽՈՐԵՆԱՅԻ :

Լ'սի թէ Վիոզինէս յաւուրս ձմերայ-
 նայ յերեկորեայ ՚ի կարաս իջանէր վասն ցրը
 տոյն, և ՚ի տունջեան արտաքս ելանէր վասն
 արևունս : Ս անն որոյ և երբեմն ջեռնելով սո-
 րա, հասեալ Լ'քեքսանդրոս Սակեդոնացի՝

ստուեր առնէր 'ի վերայ նորա , զի մի ջեռ-
ցի՝ ասելով ցնա . Լ'սա՝ Գիողինէ , զի՛նչ կա
միս , զի շնորհեցից քեզ : Եւ նա ասէ . Օ այս
ինչ շնորհեա՛ ինձ . փոքր ինչ 'ի բաց կացցես
յինէն , զի ջեռայց : ՆՈՆՆՈՍ :

Կարկինոս՝ որ թարգմանի Խեցգետին ,
ցանկայ ուտել զմիս զեռնոյ միոջ՝ որ անուա-
նեալ կոչի Ստրէոս . և քանզի դժուարորս
է Ստրէոսն , զի իբրև խեցեղէն պատեանս
ունի շուրջ զիւրեալ , և իբրև ընդ ամրա-
ծածուկ պարսպով զգուշացեալ պահի փա-
փուկ մարմին իւրոյ կակուղ բնութեանն , և
մորթն 'ի վերայ սեպ և ողորկ խեցանման է ,
և այսպիսի իմն կոչեն զեռունն զայն Խեցե-
մորթ . և քանզի կերպարանս պատենից Գաղ-
տակրի ունի 'ի միջնողունն . զի այնպէս կազ-
մեալ է զեռունն զայն Լ'րարիչն : Եւ ոտք
Խեցգետնոյն ո՛չ կարեն գամս գտանել յո-
ղորկ և 'ի սեպ պատեան զեռնոյն , ժամա-
պահ դարանակալ լինի , միտ դնէ՝ եթէ երբ
ելցէ Ստրէոսն 'ի խորոցն երթալ յեզրն ,
որ անքոյթ իցէ 'ի հողմոյ : Եւ իբրև երթայ
հասանէ յանքոյթ տեղին , սկսանի բանալ
զպատեանսն՝ զոր ունի 'ի մկանունն 'ի նմա-
նութիւն Գաղտակրի՝ ընդդէմ արևուն , զի
ջեռցի : Եայնժամ երթայ վաղվաղակի Խեց-
գետինն , ընկենու քար ընդ անջրպետնս պա-
տենիցն , զի մի կարասցէ անդրէն զիւրեալ
ամփոփել զպատեանսն . և լինիցի նմա դիւ-
րաւ ըմբունել զՍտրէոսն , և ուտել :

ՄԵԾՆ ԲԱՐՍԵՂ :

Արարիչն Աստուած զեղական արարածոց
կենդանեացս ազգ յերիս սեռս զանազա-
նեալ որոշեաց . նախ՝ եղելոց հոգեղինացն
զօրութեանց զվերին կայանն առ ինքեամբ
և հուպ ընդ իւր տալով տեղի ընակութեան .
իսկ զգալեաց և անասուն կենդանեաց որ
յերկրէ, սահմանեաց ՚ի սոյնս՝ յորմէ ստեղ-
ծան , բազմանալ , և ՚ի ծոց անդ մօրն դար
ձեալ լուծանել : Այլ զբանաւոր զայս մարդ-
յետոյ քան զբնաւան ՚ի ներքս մուծեալ՝ որ-
պէս ուսաք ՚ի պատմութենէն , շողկապումն
և խառնուած արար սովաւ իմանալեաց և
զգալեացն էութեանց : Վնագի առ հող
յերկրէ՝ ուստի անասնոց ջուք գոյացան , և
փշեաց յերեսս նորա շունչ կենդանի՝ որով
իմանալի պատկերն Աստուծոյ ՚ի նա էա-
ցաւ . և եղև մարդն հողեղէն՝ որպէս զանա
սունան , և պատկերակից Աստուծոյ՝ որպէս
զՆրեշտակս , իմանալին այն հոգւով :

ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ :

Օարմանալի և գեղեցիկ էր տեսիլ նու-
րա . զի ունէր մարմին չափ հասակաւ , և մա-
սունք անդամոցն պատշաճ : Ոչ կարի եր-
կայն մարմնով՝ որ թուի անհեթեթ տեսա-
նողացն , և ոչ փոքր՝ որ է արհամարհելի .
այլ չափով ընտրութեան որոշեալ . և դի-
մացն պատկեր կարի զուարթ , և հեշտալի
տեսողացն :

ԻԳՆԱՏԻՈՍ :

Եւ իբրև այս այսպէս պատրաստեցաւ, երկոքեան կողմանքն լի սրամտութեամբ և մեծաւ բարկութեամբ զայրանային, և գագաւ նացեալ զօրութեամբ յիրեարս յարձակէին երկոքեան. և ամբօխ աղաղակին յերկոցունց կողմանց իբրև 'ի մէջ ամպոց շփութելոց ճայթմունս գործէր. և հնչումն ճայնից զքարանձաւս լերանցն շարժէր: 'Ի բազմութենէ սաղաւարտիցն, և 'ի փայլուն պատեւնագէն վառելոցն իբրև նշոյլք ճառագայթից արեգական հատանէին: 'Ի, աւ 'ի բազում սուսերացն շողալ, և 'ի ճօճել բազմախուռն նիզակացն իբրև յերկնուստ ահագին հրաձգութիւնք եռային: 'Ի, անզի ո՞ իսկ է բաւական ասել զմեծամեծ տագնապ ահաւոր ճայնիցն, որպէս կոփիւնք վահանաւորացն, և ճայթմունք լարից աղեղանցն զլսելիս ամենեցուն առհասարակ խլացուցանէին: — Ընդ էր տեսանել շտապ մեծի տագնապին, և զաղէտս անբաւ տարակուսանացն երկոցունց կողմանցն՝ առ'ի յանդուգն յարձակմանէն, զմիմեանս բաղխելով: 'Ի, անզի թանձրամիտքն յիմարէին, և վատասիրտքն լքանէին. քաջքն խիզախէին, և նահատակքն գոչէին: Եւ խումբ արարեալ ամենայն բազմութեանն՝ ըզգետն 'ի մէջ փակէին. և զանգիտեալ գունդերն Պարսից 'ի դժուարութենէ գետոյն՝ ըզտեղեաւն զեռալ սկսան: Իսկ գունդն Հայոց հասեալ անցանէին, ճի 'ի վերայ առեալ յարձակէին մեծաւ զօրութեամբ: Սաստկապէս բաղխեալք ընդ միմեանս՝ յերկո-

ցունց կողմանց բազում վերաւորք յերկիր անկեալ դիտութաւալ խաղային : — Յայնմ մեծի տազնապի՛ի վեր հայեցաւ քաջն Վ ար դան , և տեսանէր զընտիր՝ ընտիր քաջ նա- հատակաց Պարսից զօրուն՝ զի զձախակողմն շարժեցին զհայոց գնդին . մեծաւ ուժով յարձակէր ՚ի տեղին , և զաջ թեւն Պարսից գնդին բեկեալ՝ արկանէր զգազանօքն . և շրջան առեալ կոտորէր մինչև ՚ի նոյն տեղի : Եւ այնպէս շտապ տազնապի՛ի վերայ հա- սուցանէր , մինչև գունդն Սատեան քա- կեալ բաժանեցան ՚ի մեծամուր ւպատրաս- տութենէն . դեռ ևս քաջ քաջ ՚ի փախուստ դառնային : — Եւս գէտակն ՚ի վեր համ- բառնայր Սուշկան՝ Երեսալաւուրտն , քա- կեալ զոմանս տեսանէր ՚ի գնդէն հայոց , և զկնի մնացեալ ՚ի հովիտս լերանց : Վ ասն ուրոյ զաղաղակ բարձեալ՝ քաջալերէր շուրջ զիւրեաւ զգօրս Երեաց՝ որք զտեղի առեալ կային ընդդէմ գնդին Վ արդանայ : Եւ ան դէն ՚ի տեղւոջն երկուքին կողմանքն զպար- տութիւն խոստովանէին . և առ յոյժ թանձր անկեալ դիականց իբրև զքարակոյտս դերբ կաց երեւէին : — Օ այն իբրև ետես Սուշ- կան՝ Երեսալաւուրտն , մնայր գազանացն Եր տաշրի՛ որ ՚ի վերայ գազանացն նստէր ՚ի բարձր դիտանոցին , և կամ իբրև յամուր քաղաքին . և ՚ի ձայն մեծ գալարափողոցն զիւր գունդան ստիպէր , և յառաջամարտիկ զօրօքն գնա ՚ի մէջ փակէր : — Իսկ կորովին Վ արդան իւրովք քաջ նիզակակցօքն ոչ սա- կաւ նախձիրս ՚ի տեղւոջն գործեաց . յո-

րում տեղւոյ և ինքն արժանի եղև առնուլ
զկատարեալ նահատակութիւնս :

ԵՂԻՇ :

Եւ խմբեցաւ պատերազմն 'ի դաշտին՝ որ
կոչի Չիրաւ , և մատեան ճակատ առ ճա-
կատ : Եւ մանկունքն քաջ Վախարարացն
Հայոց ինքնակամ նահատակեալք մտին 'ի
մէջ ճակատուցն առաջնորդութեամբ Սպա-
րապետին իւրեանց Սմբատայ Լոպետի՝ որ-
դւոյ Բագարատայ , որ յազգէն Բագրա-
տունեաց : Ելին և 'ի զօրացն Պարսից հա-
մատիք նոցա , և խաղացին 'ի մէջ ճակա-
տուցն , և ցիր ընդ ցիր լինէր : Եւ 'ի դառ-
նալ մանկանցն Պարսից , ընդ հուպ դար-
ձեալ մերոցն զհետ նոցա՝ օրինակ իմն որպէս
փոթորիկ յանտառէ տերեւութափ , այնպէս
երագ յերիվարացն առեալ նիզակօք՝ դի-
ցուրտ յերկիր ընկենուին . ոչ կարելով նոցա
յիւրեանց ճակատն մտանել : Իսկ յորժամ
Պարսիկքն զմերն շրջէին , նգբա 'ի վահանա-
փակն Յունաց իբր յամուր քաղաք մտանէին
առ ոչինչ վնասելոյ : Վանդի այնպէս արար
Գորգոնոս իշխան հետեակ զօրուն , իբրև
պարսպաւ պատեաց վահանօք զճակատն Պա-
պայ : Վանդի զօրքն Յունաց վառեալ էին
'ի գէնս ոսկոյ և արծաթոյ . և երիվարք նո-
ցա նոյնպէս զարդու : Եւ էր տեսանել իբրև
զպարիսպ ինչ . յորոց յոլովք 'ի ջղեայ և 'ի
կաշեայ պահպանակաց զգետտուն զկարծբու-
թեան վիմաց բերէին երևոյթս . և 'ի վերայ
նոցա անխալամ գէպք նշանք արձակեալք

իբր զսաղարթ ինչ հովանաւոր ծառոց : Բայց
 զվիշապացն մանուածս ահագին բերանաբա
 ցուծեամբ ուռուցեալ 'ի փչմանէ օդոյն՝ ոչ
 ինչ ուրեք կարեմ նմանեցուցանել, այլ մի-
 այն իբրև զլեառն ինչ անդամանդեայ խո-
 նարհիլ 'ի ծով զբովանդակ ճակատն Յու-
 նաց 'ի Պարսկահան զօրսն : Բանդի և զնու
 սա էր տեսանել իբրև զհզօր ինչ գետառ 'ի
 կողմն 'ի լայն ծաւալեալ արդարև զջրոյ գոյն
 զրահաւորացն բերէր տեսուծիւն : — Ըրդ՝
 իբրև ետես մեծն 'Երսէս զայն ամենայն,
 եւ նա 'ի կատար լերինն 'Կատայ, և ամ-
 բարձ զձեռս իւր յերկինս՝ անխոնարհելի պա-
 հելով 'ի խնդրուածս հանգոյն նախամար-
 գարէին Սովսիսի, մինչև պարտեցաւ երկ-
 բորզն Բմադէկ : — Իսկ 'ի ծագել արեգա-
 կանն ընդդէմ մերոց զօրացն՝ 'ի պինձապատ
 վահանացն նշոյլք զլեւամբքն փայլատակէին
 իբրև յամպոյ մեծէ և 'ի նոցանէ 'ի դուրս
 ոստէին 'ի մերոց 'Կախարարացն քաջ զրա-
 հաւորք՝ որպէս փայլատականց ճառագայթք :
 Յորոց միայն 'ի տեսուծենէն զանգիտեալ
 Պարսկական գունդն, սակաւ ինչ և մերն
 վասն ոչ կարել հայել ընդդէմ արեգականն
 ծագման : Իսկ 'ի բախելն զմիմեանս՝ եղև 'ի
 վերայ հովանի ամպոյ, և հոգմ սաստիկ 'ի
 մերոցն կուսէ ընդդէմ Պարսկականին փը-
 չեալ : Եւ 'ի խառնակել մարտին՝ պատահէ
 Կամարահանն Սպանդարատ խմբի մեծի,
 յորում էր քաջ Շէրգիր 'Վեկաց արքայ,
 զգլուխ միջի գնդին պնդուծեամբ զտեղի
 ճակատուն կալեալ : Եւ յարձակեալ Սպան

դարատ, և հերձեալ զխումբն՝ որպէս շան-
թահար յերկիր կործանէր զքաջն. և ըզ-
խումբն պտուտեալ՝ ՚ի փախուստ դարձուցա-
նէր : Եւ այսպէս ՚ի վերին օգնականութե-
նէն զօրացեալ հասարակ զօրքն (Յունաց և
Հայոց՝ դիակամբք թշնամեաց լին զգաշտն
ամենայն, և զմնացորդն ամենայն ՚ի փա-
խուստ շրջեալ հալածեցին :

ԽՈՐԵՆԱՅԻ :

Շնորհեաց նմա պատկեր լուսազարդ, և
հասակ փառաց անհամեմատ ՚ի մէջ ամենայն
մտեղեաց բանական ազգի. հարթ և ուղիղ
հասակաւ, վայելուչ և պայծառ երեսօք .
հեր գլխոյ նորա թխակերպ՝ գանգուրագեղ
գիսաւորութեամբ աղբբեկ ջոկացեալ ՚ի վե-
րայ սպիտակափառ ճակատուն յոյժ խուռ-
նախիտ թանձրութեամբ . մրազարդ կամա-
րաձև կցուածք յունիցն, և բիբք և արուսա
նունք հանդերձ պտղովք վկայեալք, իբրև
զուշան ՚ի հովիտս ծաղկեալ՝ ծաւաղին հրա-
շազարդ յօրինմամբ . սուչք երկայնագոյնք
և վայելչաւորք . լսելիք դիւրալուրք, և դիւ-
րահաւանք ՚ի բարիս, և պայծառք լուսա-
հրաշ նմանեալ գունով. շրթունք նորա իբ-
րև զլար կարմիր . ատամունք նորա հուպ
առ միմեանս՝ զտեալք յաղտոյ . տեղք մու-
րուաց նորա զօրէն մանուշակի ծաղկեալք ՚ի
վերայ գունագեղ այտից՝ ՚ի կերպս զուարթ-
նոց տեսողացն զնա ցուցանէր :

ԱՐԾՐՈՒՆԻ :

Խայթեն բարկացողք իբրև զկարիճ, խածա
տեն իբրև զօձս, հաչեն իբրև զշուն, պատա
ռեն իբրև զգայլս, սրեն զատամուռնս իբրև
զվարազս, փրփրին իբրև զգիւահարս : Ը
րիւնուռչտ ակնն, մաղձատեսակ դէմքն՝ զըր
կեալ՝ ի բնական գունոյն, անյօդ խօսքն՝ ա
մենեւին պակասեալ՝ ի բանէ : Դողան բոլոր
անդամքն, ոչ կարեն կալ յոտից վերայ, և
զմի տեղի ունել, այլ զօրէն արբելոց այսր
անդր դեղեւին : Բնդ վայր ածեն զձեռնս,
և ՚ի հարուածս մերձաւորացն ձգեն : Կաւ
քան զգիւահարս ևս յանդգնաբար բերին,
և ատելիք տեսողացն երեւին, որքան մինն
կամօք մոլեգնի, իսկ միւսն ՚ի դիւին լըբու
թենէ :

ՍԱՐԳԻՍ :

Յորժամ տարեբոբս զըզըրդին,
Հաստատութիւնքն սասանին .
Իբր ըզձովու կոհակ կուտին
Ի յեռանդանքն կաթսային .
Ի այնատարած դողայ գետին,
Ի թանձրութեանց հիմանց շարժին .
Սի ըզմիոյ հետ խափանին,
Կասեալ յերկուցն տատանին,
Ի երինք հիմամբբող զարհուրին,
Եւ ուժգնակի բախմամբ թնդին .
Կարծրր բնութիւնք վիմաց հային,
Եւ ամենայն նիւթք հրդեհին .
Սինչ գետք հրեղէնք յորդահոսին,
Իբր ըզհեղեղ ջուրց ծաւալին .
Հողմով հանդերձ սաստիւ հրնչին,

Եւ միգախառնն մըումըուին .
 Խըրթնահայեաց դիմօք վառին ,
 Եւս Թափանցիկ վայրաբերին .
 Իբր ըզտերև մի բորբոքին
 ԲնուԹիւնք ամէն հողեղինին .
 Բըլուրք լերամբքն հալեսցին ,
 Եւ դաշտաձև աշխարհք լինին .
 Ծոփու ալիքն ցամաքին ,
 Եւ կենդանիք նորա նուազին :

ԸՆՈՐՏԱԼԻ :

Բայց Թէ ըզգիրս իմ յանկաւոր
 Ռք պատմեսցէ պատշաճաւոր ,
 Կարծեմ Թէ չի՛ նրմանաւոր
 Եւս քաղաքաց որ երկրաւոր :
 Լայն և արձակ նրստեալ յաԹու ,
 Որպէս 'ի կաւըս Թագաւոր .
 Կամ Թագուհի յոյժ գեղաւոր ,
 Ոսկէտրտուն և ճամկաւոր ,
 Փողփողելով 'ի վերջաւոր ,
 Պայծառագգեստ և պրճնաւոր :
 Շուրջանակի պարառաւոր
 Պարիսպ ածեալ լայն և ամուր :
 Ըշտարակօք բարձր ահաւոր ,
 Իմաստապէս Լարուեստաւոր :
 Որպէս ըզգլուխն գիսաւոր ,
 Մակաւասար անձին բոլոր .
 Հաստահեղոյս հիմամբ Լ'ի խոր ,
 Մահարձանօք պըսակաւոր .
 Տունք և տաճարք զարմանաւոր ,
 Ըլնեալ 'ի գիրկս իմ շքեղաւոր :

ՆՈՅՆՆ :

Յընժա՛ խորանըդ լուսոյ ,
 Բերկրեա՛ տաճարդ արևու .
 Խընդա՛ աթոռդ Լստուծոյ ,
 Բարձող Բանին Բարձրելոյ . . .
 Բուրվառ խընկոց անուշից ,
 Բառաբուրեանըն խառնից .
 Օ որ ծերունեացըն խըմբից
 Օ աղօթս խընկեն քոց բանից :

ԿՈՅԵՆ :

Եպիսկոպոսապետ Ս ըթանէս , և որք ընդ
 նմա Եպիսկոպոսունք , և ամենայն Կախա-
 ռարք Հայոց՝ Տեառն մերոյ Կոստանդեայ
 Կայսեր ինքնակալի խնդալ :

Յո՛ւշ լիցի քեզ պայման ուխտի հօրն քո
 Կոստանդիանոսի՝ որ առ մերում թագաւո
 ըին Տրդատայ . և մի տացես զաշխարհն քո
 Պարսից անաստուածից , այլ օգնեսցես մեզ
 զօրօք՝ թագաւորեցուցանել զորդի Տրդա-
 տայ զԵրուսրով : Բանդի Լստուած զձեզ ոչ
 միայն Եւրոպիայ , այլև ամենայն Միջերկ-
 րեայց տիրեցոյց . և ահ զօրութեան ձերոյ
 եհաս մինչև ՚ի ծագս երկրի : Եւ մեք խընդ-
 րեմք առաւել քան զառաւել տիրել ձեզ :
 Ո՛ղջ լերուք :

ԽՈՐԵՆԱՅԻ :

Լուստոս ինքնակալ Կայսր Կոստանդոս
 Սե՛ծի Ս ըթանիսի , և ամենայն համօրէն
 աշխարհականաց քոց խնդալ :

Լուստոսի ձեզ զօր յօգնականութիւն , և
 հրաման թագաւորեցուցանել ձեզ զԵրու-

րով որդի արքային ձերոյ Տրդատայ, որպէս
զի բարեկարգութիւն հաստատեալ մեզ ծա-
ռայեսցիք միամտութեամբ : Ո՛ղջ լերուք :
ՆՈՅՆՆ :

Ստրատելաւան Վազաւոն, և ամենայն Վա-
խարարք Հայոց մասինն Յունաց՝ Տեառն
մերում Խոսրովայ արքայի կողմանն Մըա-
րատոյ խնդալ :

Տէր գիտես զմտերմութիւն մեր առ յի-
շել Թագաւորին մերում Մըշակայ՝ զոր մին
չև ցօր վախճանին անշիջելի պահեցաք . և
արդ խորհեալ եմք նոյնպէս ծառայել քեզ
միամտութեամբ, եթէ հաստատեսցես առ
մեզ դաշամբք զերիսս զայսոսիկ : Մըաջին՝
չյիշել զյանցանս մեր, զոր պատերազմեցաք
ընդ քեզ ՚ի հարկէ, և ո՛չ ՚ի կամաց : Արկ-
րորդ՝ զի դարձուցես ՚ի մեզ զամենայն ժա-
ռանգութիւնս մեր՝ որ ՚ի մասինդ Պարսից,
զոր հատէք յարքունիս : Արրորդ՝ հնարել
Թափել զմեզ ՚ի Այսերէ, զի մի վրդովես-
ցեն զմնակութիւնս՝ որք ունիմք իշխանու-
թիւն յայսմ բաժնի : Ալ զայս պայման ուխ-
տի գրել, և խաչ հաստատել կնքեսցես . զորս
տեսեալ փութասցուք ՚ի ծառայութի ձեր :
Ո՛ղջ լեր Տէր մեր :

ՆՈՅՆՆ :

Վաջ արանց Խոսրով Հայոց արքայ Ստրա-
տելատի Վազաւոնի, և ամենայն Վախա-
րարաց մերոց ողջոյն :

Շատ ուրախ լերուք, զի և մեք ողջ եմք,
և ուրախացաք ընդ լուր ողջունի ձերոյ, և
առաքեցաք ըստ ինդրոյ ձերոյ զայս պայման
ուխտի : Եւրաջին՝ չիշել զյանցանս ձեր,
զոր չունէաք առ յանցանս իսկ, այլ երախ-
տաւորս զմիամտելն առ Թագաւորին Եւրա-
կունւոյ՝ զոր պաշտէիքն . զի և առ մեզ զնոյն
յուսամք լինել : Երրորդ՝ դարձուցանել ՚ի
ձեզ զժառանգութիւնս ձեր, զոր ունիմք
յարքունիս՝ բաց յայնմանէ, զոր ումեք ու-
մեք պարգևեցաք . և ոչ շրջին պարգևք Թա-
գաւորաց առանց փաստու . մանաւանդ զի ՚ի
դիւան հօրն մերոյ Տեառն Շապհոյ արքայից
արքայի եմուտ . այլ փոխանակ ընդ այնր և
յարքունուտ ընումք և զձերոյն պակասու-
թիւնն : Երրորդ՝ Թափեմք զձեզ ՚ի գործա-
կալացն (Յունաց՝ Թէպէտ պատերազմաւ ընդ
Վայսեր, Թէպէտ խազաղութեամբ : — Եւ
զքեզ՝ Վազաւոն, արիւն իմ և հարազա-
տութիւն՝ ոչ ըստ վաղնջուց ազգականու-
թեանն, այլ ըստ արդեանս՝ որ ՚ի մօրէ քում-
մէ Եւրջանուշայ Եւրչակունւոյ, հանեալ ըզ-
քեզ ՚ի հայրենեաց քոց Վամարահանաց, և
՚ի մայրենիս քո յիմն առեալ ազգ՝ Եւրչա-
կունի անուամբ պատուեցից :

ԵՈՅՆՆ :

Ի նուր զայս իմաստ աստուածային քո ըդ-
 ձից պարտ համարեցայ՝ ո՛վ Պրիգորիոս, քա-
 հանայապետական գլուխ և սին հաստա-
 տութեան Լիկեղեցւոյ : Սակայն ունիմք առ-
 այս և զհակառակադրացն զբանսն՝ որք ո՛չ
 սակաւս տան ամբոխումն խորհրդոցն, որ ՚ի
 մեզն շարժման : Վանզի է նոցա առ ամե-
 նայն բան զներհակն մերձ դնել. եթէ եր-
 կայնագունից հանդիպին բանից, գովեն փո-
 քու հասանել և անցանել. իսկ եթէ սուղ-
 իցէ բանն, իբրու ո՛չ պարունակող զիմաստս,
 և ո՛չ բաւականապէս տալ զցոյցս՝ պարսա-
 ւեալ լինի : Պարձեալ առ այս՝ եթէ նրբա-
 գոյնս ինչ ունիցի, զպարզն առաջի դնեն՝ իբ-
 րև դիւրահասս, վասն այնորիկ և օգտա-
 կարս. ապա եթէ պարզագոյն իցէ, գովելի
 է նոցա իմաստասիրացն եղանակ բանից՝ իբ-
 րև զօրաւորս և արուեստականս : Երդ՝ այս-
 չափ է նոցա դատելն, ո՛չ վասն առաջիկայ իւ-
 րիս, այլ միայն՝ զի ընտրողս և ճանաչողս ցու-
 ցեալ լինիցին : Իսկ մեզ զի լիցի զանձինս ան-
 ըմբռնելի ունել՝ ՚ի նոցա կարծեացն, որչափ
 ինչ ունիմք ուղղել՝ զմիջինն այսոցիկ տեսու-
 թեանց ընտրեսցուք զբանն. ո՛չ յոյժ ամփո-
 փել, և ո՛չ կարի երկայնել. դարձեալ՝ մի ՚ի
 ծածկելն փութալ, սակայն ՚ի գեղջկացն
 հեռագոյնս դնել նուաստ բանից : Եւ յա-
 ղագս այսոցիկ այսչափ :

ԻԳՆԱՏԻՈՍ :

Վանզի բազում ինչ գործք յաւուրս Եւ-
 տաշիսի գործեցան, վասն այնորիկ ՚ի բա-

զու՛մ ճառս կատօրեցաք՝ զի մի՛ երկայնու՛թք բանից տաղտկու՛թիւն ընթերցողացն լինիցի . որոյ է վերջին ճառս այսպիսի ինչ՝ յիշատակել և զայլն ևս որ ինչ՝ ՚ի ժամանակս Արտաշիսի : Օ՛ր թէպէտ և զայլն ամենայն՝ զոր ինչ յիշատակեցաք յառաջագոյն ճառիցն , կարգք և սովորու՛թիւնք գեղեցիկք հաստատեցան ՚ի Աղարշակայ , և յայլոց առաջնոց թագաւորացն , այլ ՚ի մեծամեծ արուեստից և ՚ի գիտութեանց ունայնացեալք էին , որպէս հինից և ասպատակաց պարապեալք . և այսպիսի գիտութեանց կամ անփոյթ արարեալք , և կամ ոչ հասեալք , զԱբաթուց ասեմ՝ և զԱմսոց և զՏարեաց բոլորմանց : Վանգի ոչ այսպիսի ինչ ճանաչիւր առ նոսա՛ այլոց ազգաց վարելով . և ոչ ՚ի ծովակս աշխարհիս նաւագնացութիւնք , և ոչ ՚ի վերայ գետոց ճանապարհորդութիւք , և ոչ գործիք ձկանց որսոց . այլև ոչ յամենայն տեղիս երկրագործութիւնք , բայց դոյզն ուրեք , ըստ օրինակի հիւսիսականաց կողմանց շաղղակերութեամբ և այլովք այսպիսեօք կեցեալք : Եւ այս ամենայն յօրինի յաւուրս Արտաշիսի :

ԽՈՐԵՆԱՑԻ :

Եւ մինչդեռ ՚ի խրճթէ անտի արտաքս հանեալ չուեալ ածեին (զԱողոմոնն Ճգնաւոր) յաթու Հայրապետութեան , հարցաւ յոմանց ազատաց՝ թէ վասն զի ծեր ես , և յանհնարին ճգնողական վարուց յոյժ անաւագեալ , ընդէր յօժարեալ երթաս ՚ի Հայ-

րապետութիւն : Եւ որ պատասխանեալ նա
 րա առե՛ր . Եւրթամ, զի գեղապաճոյճ՝ նկա-
 րողաց ուեւել զիս ընդ այլ Հայրապետն տամ
 յորմ եկեղեցւոյն : Եւ ըստ սմին այսմ գործն
 կատարէր . զի ո՛չ աւելի քան զմի ամ կեցեալ՝
 փոխի յաշխարհէս , և դնի ընդ հարս իւր ,
 և կենդանագորի 'ի քաւարանի սրբում :

ՅՈՒՆՅԱՆՆԻՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ :

Փիլիպպոս և Ուամբիաս Երիստոտելի վար-
 դապետի խնդալ :

Օ Եւքսիս՝ որ 'ի վերայ կացուցաք ինա-
 մածու պատանայդ , զմեր՝ զոր ինչ տամք բե-
 րել առ ձեզ , ազդեաց ո՛չ բաւական լինել
 Եղեքսանդրի՝ վասն բազում պարգևս կամե-
 ցեալ տալ : Եւրդ՝ հասեալ յայդր վերայ ,
 բարիոք կարգեա՛ , և նշանակեա՛ մեզ :

ՎԱՐԲ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻ :

Սարդապետ Երիստոտելէս Փիլիպպոսի և
 Ուամպիայ խնդալ :

Ո՛չ կարծեմ յիմոց ձեռաց խրատ առնել
 որդւոյ ձերոյ Եղեքսանդրի՝ օտար ինքեան ,
 և իմոյս , և ձերոց բարուցդ արտաքոյ իմն
 գործեալ . քանզի լսեմ , և զուսմունսս օտրա
 տեսանելով՝ դատող քննութեամբ առնել ,
 և ո՛չ իբրև զմանուկ . այլ իբրև զհին այր ըն-
 տրել և դատել կարէ : Եւրդ՝ զոր ինչ և ձեզ
 հաճոյ թուեսցի , զայն գործեցէ՛ք : Ո՛ղջւե-
 րուք :

ԱՆԴ :

Փիլիպպոս և Ուոմբիաս Օ իւքսեսի մերոյ
խնդալ :

Եւաքեցաք Եւրիստոտելի վարդապետի
զգրեալ թուղթն 'ի քէն առ մեզ , որպէս զի
զայս ընկալեալ՝ զգրեալն 'ի նմա ջանացիր
յուզղութիւն ածել : Ողջ լեր :

Եւրիստոտէլէս Եղեքսանդրի որդւոյ խնդալ :

Գրեցին առ իս ծնողքն քո , զի զառա-
քեալ թոշակն 'ի նոցանէ քեզ ոչ լինել բա-
ւական . զոր ոչ կարծեմ արտաքոյ՝ ոչ քոյոց ,
և ոչ իմոց , և ոչ ծնողացն քոց կամաց այլ
ազգ ինչ առնել : Ողջ լեր ինձ որդի քաղ-
ցուենի :

Եղեքսանդրոս մեծահանձար վարդապետիդ
իմոյ խնդալ :

Գիտեա՛հ հայր՝ անարժան գուզառաքեալ
թոշակն իմ 'ի ծնողացն իմոց . և սակայն
զայս լուեալ՝ պարտ և արժան էր բարկա-
նալ , իբր յաղազս իւրեանց որդւոյ : Իայց
արդ զընդդէմն գրեցին : Ողջ լինել քեզ ա-
ղաչեմ :

Փիլիպպոս և Ուոմբիա Եղեքսանդրի որդւոյ
խնդալ :

Օ կարգեալն քեզ թոշակ՝ զորս 'ի մէջ
առաքեմք , արժանիս Փիլիպպոսի և Ուոմ-
բիադայ վարկեալ՝ մի արտամերժեալ 'ի բաց
առաքեր , և մի զԵւրիստոտելայ թուղթն .
այլ որպէս քեզ վայել է , պահեա՛ . և զայնն

Լս ինչ լաւս ընդ միտ ածեալ՝ խորհեաց :
 Ո՛ղջ լեր մեզ քաղցր և իմաստուն որդեակ :
 ԱՆԴ :

**Մըքսանդրոս Փիլիպպոսի և Ուոմբիադայ
 խնդալ :**

Օ կարգեալ թողակս՝ զոր տայք ինձ ՚ի
 ձեռն Օ Լքսեայ, ո՛չ արժանիս Մըքսանդրի,
 և որպէս վայելէ՝ զայս մատակարարել Փի-
 լիպպոսի և Ուոմբիադայ : Եւ յԱ զԱ՛րիստո-
 տելի զվարդապետին իմոյ զպատուիրանս ընդ
 միտ ածեմ, և խորհիմ արժանիս ուսման
 ընձեռողին, և զձեզ պախարակեմ, որ դիւ-
 րաւ զլսելիսդ ՚ի վայր տայք այլոց երբեմն
 վատաբարոյից և շոգմոգաց . և զայլս յա-
 զագս որդւոց՝ որ ըստ բնութենէ պարտիք,
 լուռ լինել՝ յաղագս նախախնամութիւն և
 հոգ մատուցանել, որ ինձ օգուտ բերէ :
 Ողջ լինել ձեզ ըղձիւք խնդրեմ :

ԱՆԴ :

Մըքրն ծով ՚ի ծով ծիծաղախիտ
 յաւալանայր յառաւօտուն,
 Երկու փայլակնաձև արեգական նման ...
 Իերանն երկթերթի, վարդն ՚ի շրթանց
 կաթեր,

Եզուին շարժողին քաղցրերգանայր տա-
 լիղն :

Սոցրն լուսափայլ, կարմիր վարդով լցեալ,
 Սղիքրն ծիրանի մանուշակի հոյլք :

ՆԱՐԵԿԱՑԻ :

Իսացցուք զթանգարական վաճառս հան-
թից, վաճառեսցուք լսելեաց զգիւտս աշ-
խատութեան մերոյ՝ առնուլ զունկնդրու-
թիւն, և տալ զպատմութիւն, մանաւանդ
վասն քոյոյ հրամանիդ՝ քաջ արանց Տրդատ,
արքայ հայոց Սեծաց : Իւերեալ զշահ վա-
ճառին աշխարհի շինութեան՝ քեզ ՚ի գանձ
յաւելցուք ՚ի մերոց ծովավաստակ նաւաս-
տեացս :

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ :

Իբրև չորսն տարան յերկիրն Պարսից զա-
մենայն գերութիւնն հայոց, և զՕ ուխթ-
երէց Լորտաշատ քաղաքի ունէին կապանօք
առաջի թագաւորին Պարսից Շապհոյ : Եւ
նայէր թագաւորն Շապուհ, և տեսանէր
զերէցն. Օ ուխթ այր բարձր և անձնեայ, և
ի տիոց մանուկ. և հերք գլխոյն ալւորեալ
էին, այլ մորուքն դեռ տակաւին սեաւ ևս
կային : Իսկա յորժամ զառաջինն խօսել
սկսաւ, ասէ՝ թէ տեսանէք զառնդ զայդր
զարութիւնն. քանզի այտի՝ի հերացն երևի,
թէ կախարդ է. զի հերքն սպիտակ են, և
մորուքն սեաւ : Իսկ երէցն տուեալ պատաս-
խանի՝ ասէ, թէ քեզ պէտ իցէ, այլ զինչ
կամիս խօսել և առնել, խօսեաց : Եւ վասն
այդորիկ գիտեա՛, զի յիրաւունս սպիտակա-
ցեալ են նախ հերքս, զի բազում աւուրքք
երէց են՝ գոնեայ հնգետասան ամօք, քան
զմորուսս նախարոյս են :

ԲՈՒԶԱՆԴ :

- Նորահրաշ պրսակաւոր և զօրագլուխ առա-
քինեաց ,
- Ս առեցար զինու չողոյն արիաբար ընդ
դէմ մահու .
- Ս արդան քաջ նահատակոր վանեցեր ըզ-
թըշնամին ,
- Ս արդագոյն արեամբըդ քով պրսակեցեր
զլիկեղեցի :
- Երկնաւոր Թագաւորին զինու յաղթեալ
պատերազմին ,
- Խոհական իմաստու թեամբ խոհեմացեալ
անճառապէս .
- Խորէն խորհրդական և ծանուցեալ ա-
նուն բարի ,
- Խաչելոյն վրկայ եղեալ հեղմամբ արեան
պրսակեցաւ :
- Իննական լուսով լըցեալ արիացեալն քաջն
Մրտակ ,
- Թաթաւեալ 'ի կարմրութիւն բոսորային
բրդեալ աղբիւրն .
- Օ փրկականն ըմպեալ զբաժակ և մը-
կրրտեալ արեամբն իւրով ,
- Դասակցեալ ընդ անմարմնոցն Երրոր-
դութեանն երգել ըզփառս :
- Սըրբափայլ զգեստուք պրճնեալ 'ի յերկ-
նաւոր հանդիսադրին ,
- Երրորդութեամբն զօրացեալ , վանեալ
զամուրրս Բանսարկուին .
- Չըմայեակ չօր ընծայեալ Որդոյ դու-
լով չարչարակից ,
- Չողոյն յաղթեալ պատերազմին և չա-
րասէր Թագաւորին :

- Լսական բարւոյն դիտմամբ ընդդէմ մեղա-
 ցն վառեցաւ ,
 Տարագնաց ելիւք յերկինքս պարակցեալ
 ընդ անմարմնոցն .
 Տաճատ զարմանալի տաճար եղեալ Ար-
 րորդութեանն ,
 Տէրունեան սուրբ խորհրդոյն տուն և
 տեղի արժանացեալ :
- Ստացեալ ըզհաւատոյ վահան յուսոյն զբա-
 Տիւք ծածկեալ ,
 Օ փրկականն սաղաւարտ 'ի գլուխ ե-
 դեալ զնրչան խաչին .
 Սահան վեհերևեալ, նոր մանկութեամբ
 նահատակեալ ,
 Սաչելոյն վրկայ եղեալ պրսակեցաւ ա-
 րեամբն իւրով :
- Դ՛հոտ անոյշ ողջակիզեալ մատուցանէր
 զինքն նրէր ,
 Բանաւոր պատարագաւ ընծայելով Հօր
 'ի յերկինս .
 Ըրսէնն ցանկալի արդարութեամբն ճո-
 խացեալ ,
 Իմաստութեամբ պայծառացեալ յեւթ-
 նարիեան շնորհաց Հոգւոյն :
- Երկոքումբ Տարագատօք ընտրելագոյն նա-
 հատակօք ,
 Յառաջեալ յամենեցունց գլուխ և ա-
 ւարտ Սարտիրոսաց .
 Կախաշաւիղ գոլով բարեաց յառաջա-
 դէմն Գարեգին ,
 Ինկալեալ ըզբրաբիոնն յաղթանակ նա-
 հատակաց :

Բամկական խումբ հազարաց և երեմնից թիւ
ընդ վեցից ,

Որք ընդ նոսին նահատակեալք արիաբար
պատերազմաւ .

Եւ հեղին զարիւնս իւրեանց 'ի նորոգումն
Եկեղեցոյ ,

Բնդ նոսին պրսակելով 'ի յերկնաւոր հան
դիսադրէն :

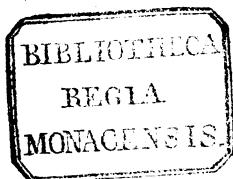
Պոհու թեամբ փառատրու թիւն Երրորդու
թեանրդ նըւագեմք ,

Բազմութեամբ պրսակելոցս ըզմեօք մա-
ծեալ առաքինեաց .

Եկեղեցիք հայաստանեայց պայծառա-
պէս զարդարեցան ,

Ունելով միշտ բարեխօս ըզճրգնութիւն
մարտի սոցա :

ԸԱՐԱԿԱՆ :

INDEX

	<i>Page.</i>
<i>Grammar</i>	7.
<i>Alphabet</i>	8.
<i>Syllable</i>	10.
<i>Familiar Abbreviations</i>	11.
<i>Word</i>	12.
<i>Noun</i>	12.
<i>Declension</i>	18.
<i>Adjective</i>	29.
<i>Middle Nouns</i>	30.
<i>Pronoun</i>	36.
<i>Verb</i>	52.
<i>Participle</i>	57.
<i>Conjugation of the Substantive Verbs</i>	62.
<i>Conjugation of the Regular Verbs</i>	68.
<i>Conjugation of the Irregular Verbs</i>	84.
<i>Verbs Impersonal</i>	100.
<i>Preposition</i>	102.
<i>Adverb</i>	107.
<i>Conjunction</i>	117.
<i>Interjection</i>	119.
<i>Syntax</i>	120.
<i>Accents</i>	137.
<i>Punctuation</i>	158.
<i>The letters used as the Numbers</i>	139.
<i>Verse</i>	140.
<i>Exercises in the Armenian language</i>	143.
<i>Select Pieces from the Armenian Writings</i>	189.

